

Rapport
2021:14

Nordisk forskning om diskriminering, trakassering og likestilling

En forenklet kunnskapsoversikt

Dag W. Aksnes, Ann Cecilie Bergene, Lone Wanderås Fossum og
Sabine Wollscheid

NIFU

Rapport
2021:14

Nordisk forskning om diskriminering, trakassering og likestilling

En forenklet kunnskapsoversikt

Dag W. Aksnes, Ann Cecilie Bergene, Lone Wanderås Fossum og
Sabine Wollscheid

Rapport 2021:14

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21224

Oppdragsgiver Norges forskningsråd
Adresse Postboks 564, 1327 Lysaker

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0524-5
ISSN 1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

NIFU har på oppdrag fra Norges forskningsråd laget en forenklet kunnskapsoversikt over nordisk forskning på diskriminering, trakassering og likestilling. Undersøkelsen er finansiert av Kulturdepartementet og er et innspill til departementets arbeid med en tverrsektoriell FoU-strategi om likestilling/ikke-diskriminering, i tråd med omtale i statsbudsjettet for 2021 (Prop. 1S (2020-2021)).

Resultatene av undersøkelsen presenteres i den foreliggende rapporten. Arbeidet har vært gjennomført av en prosjektgruppe ved NIFU bestående av forsker 1 Dag W. Aksnes (prosjektleder), forsker 1 Ann Cecilie Bergene, forsker 2 Sabine Wollscheid og forskningsassistent Lone Wanderås Fossum.

NIFU vil takke Norges forskningsråd for oppdraget. Prosjektet har vært fulgt av en arbeidsgruppe, og vi vil takke Kristen Ulstein, Sunniva Brandtzæg og Lise Christensen (Norges forskningsråd), Anette Schjerpen Hoel og Kjersti Høimyr Almenningen (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet), Olav Rand Bringa, Marit Lorentzen og Dag Robin Simonsen (Kulturdepartementet) for gode innspill og kommentarer underveis i prosjektet.

Oslo, 29. oktober 2021

Michael Spjellkavik Mark
forskningsleder

Vibeke Opheim
direktør

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning.....	10
1.1 Bakgrunn	10
1.2 Problemstillinger og hypoteser	11
2 Data og metode	14
2.1 Scoping review.....	14
2.2 Litteratursøk og datainnsamling.....	15
2.2.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	15
2.2.2 Datakilder.....	18
2.2.3 Litteratursøk.....	19
2.2.4 Utvalg av referanser.....	21
2.3 Bibliometriske analyser	23
2.3.1 Analysekategorier.....	25
2.3.2 Siteringer og høyt siterte artikler	26
2.4 Metodiske begrensninger.....	26
3 Forskning på diskriminering, likestilling og trakassering i Norden – en samlet oversikt.....	28
3.1 Utvikling over tid.....	28
3.2 Fordeling per nordisk land	30
3.3 Samarbeid over landegrensene	34
3.4 Tema og samfunnsrelevans	35
3.5 Siteringshyppighet	37
4 Forskning på diskriminering i Norden.....	42
4.1 Diskrimineringsgrunnlag	44
4.1.1 Etnisitet.....	46
4.1.2 Kjønn, graviditet og foreldreskap	50
4.1.3 Alder	55
4.1.4 Funksjonsnedsettelse.....	57
4.1.5 Seksuell orientering og kjønnsidentitet (LHBTIQ*).....	59

4.1.6	Religion.....	60
4.1.7	Interseksjonalitet og multippel diskriminering.....	61
4.2	Bibliometrisk profil.....	64
4.2.1	Disipliner	64
4.2.2	Samfunnsarenaer	67
4.2.3	Diskrimineringsgrunnlag og samfunnsarenaer	69
4.2.4	Kvalitetsnivå - publiseringskanaler	73
4.3	Tematisk profil.....	74
4.4	Komparative europeiske studier på diskriminering og likestilling.....	79
4.4.1	Studier der nordiske land er med som analyseenhet.....	80
4.4.2	Komparativ europeiske studier generelt.....	82
5	Forskning på diskriminering, likestilling og trakassering i Norge - en samlet oversikt.....	83
5.1	Vitenskapelig publisering.....	84
5.1.1	Utvikling over tid.....	85
5.1.2	Diskrimineringsgrunnlag	86
5.1.3	Fordeling på samfunnsarenaer	87
5.1.4	Disiplin- og fagprofil	88
5.1.5	Publiseringsspråk.....	91
5.1.6	Kvalitetsnivå - publiseringskanaler	92
5.1.7	Institusjonsfordeling	92
5.2	Annen publisering	99
5.3	Hvordan brukes kunnskap for politikkutforming	104
6	Oppsummering og diskusjon	108
6.1	Volum og kvalitet	109
6.2	Forskningsprofil.....	110
6.3	Forskningsbehov og implikasjoner	112
7	Vedlegg.....	116
	Referanser.....	123
	Tabelloversikt.....	127
	Figuroversikt.....	129

Sammendrag

Den foreliggende rapporten inneholder en analyse av nordisk forskningslitteratur om diskriminering, likestilling og trakassering. Hovedfokuset er diskrimineringsforskning og studier knyttet til ulike diskrimineringsgrunnlag. Her har utgangspunktet vært de spesifiserte diskrimineringsgrunnlagene i Likestillings- og diskrimineringsloven. Mer konkret ser vi på hvordan litteraturen fordeler seg etter tematisk fokus på kjønn, graviditet og foreldreskap, kjønnsidentitet og seksuell orientering (LHBTIQ), funksjonsnedsettelse, alder, etnisitet og religion/livssyn.

Videre analyseres det blant annet hvordan forskningen publiseres i kanaler, per disiplin, hvilke institusjoner som bidrar mest i Norden, internasjonal siteringshyppighet og hvilke samfunnsarenaer forskningen er knyttet til. Analysen omfatter de siste 10 år.

Metodisk er det benyttet en kombinasjon av kvantitativ bibliometrisk analyse og «scoping review»-tilnærming. Rapporten gir en bibliometrisk oversikt over litteraturen, men går ikke i dybden på de mer innholdsmessige aspektene, det vi si hva forskningen sier om ulike typer diskriminering. Det siste skyldes at litteraturen omfatter flere tusen publikasjoner, noe som ikke muliggjør gjennomføring av en systematisk kunnskapsoppsummering i tradisjonell forstand.

Økt oppmerksomhet i forskningssammenheng

Totalt er det identifisert i overkant av 2500 vitenskapelige tidsskriftsartikler fra de nordiske land i perioden 2010-2020. I dette tallet inngår artikler om både diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, men kun artikler som er indeksert i databasen Web of Science. Analysen viser at volumet av forskningslitteraturen har økt betydelig i løpet av perioden og stadig flere studier publiseres årlig. Veksten er sterkere enn for forskningen for øvrig. Særlig ser vi en stor vekst etter 2017. Noe av forklaringen kan ligge i at metoo-fenomenet har gjort at seksuell trakassering og kjønnsdiskriminering har fått økt oppmerksomhet også i forskningssammenheng.

Sverige bidrar mest av de nordiske land

Sverige den klart største bidragsyter til forskning om temaene, mens Norge, med en andel på 26 prosent, er den nest største nordiske nasjonen. Norge bidrar relativt sett mer til publiseringen inne disse temaene enn det landet bidrar til totalt (positiv spesialisering). Indirekte tyder det på at Norge bruker mer ressurser på forskning om temaene enn gjennomsnittet for de andre nordiske landene relativt sett.

Analysen viser at nordisk forskning om likestilling, diskriminering og trakassering har oppnådd relativt høy internasjonal vitenskapelig innflytelse målt etter siteringshyppighet. I Norge er det spesielt publikasjonene med tema knyttet til trakassering og mobbing som er mye sitert. Vi ser også at en relativt høy andel av litteraturen er publisert i prestisjefylte kanaler (nivå 2), her har Norge og Danmark de høyeste andeler.

Etnisk diskriminering i arbeidslivet: dominerende tema

Av den samlede nordiske litteraturen om diskriminering, dreier knapt halvparten, 41 prosent, seg om etnisitet. Dette er altså den type diskriminering som vies klart mest oppmerksomhet i den nordiske forskningslitteraturen. Det er også et betydelig antall studier om kjønnsdiskriminering. Her er andelen 27 prosent. Til sammenligning er det mye mindre forskning om de andre diskrimineringsgrunnlagene. Andelen ligger her mellom 1 og 10 prosent. For Norge er profilen relativt like som for Norden for øvrig, med en marginalt høyere andel publikasjoner knyttet til etnisitet (44 prosent).

Studiene omhandler diskriminering innenfor mange ulike samfunnssektorer. I prosjektet er det analysert hvilke samfunnsarenaer studiene er knyttet til. Her viser resultatene at det er arbeid og arbeidsliv som står for den største andelen av de nordiske studiene, mens det for eksempel er en veldig liten andel som omhandler diskriminering i fritidsaktiviteter (f.eks. i idrett) og på boligmarkedet. Nest etter arbeid er diskriminering knyttet til helse og helsetjenester det som oftest studeres.

Mye publiseres på engelsk

Analysen viser at forskningen har en relativt sterk internasjonal orientering i den forstand at mye av den vitenskapelige publiseringen skjer på engelsk. For Norge ligger andelen på mellom 80 og 90 prosent. Her er publisering på norsk noe mer utbredt for forskning om likestilling enn for diskriminering og trakassering/mobbing.

Kunnskapsoversikter

I vår scoping review har vi identifisert 25 kunnskapsoversikter. Disse oppsummerer internasjonal forskning, men måtte ha minst én forfatter tilknyttet et nordisk miljø. Samlet sett handlet kunnskapsoversiktene ofte om diskriminering av grupper i en helse- og/eller rehabiliteringskontekst. Ut over det identifiserte vi flere med fokus på multipl diskriminering, dvs. en kombinasjon av ulike diskrimineringsgrunnlag (f.eks., kjønn, etnisitet og LHBITQ*). Tilsvarende som for primærstudiene, var det flest kunnskapsoversikter om etnisk diskriminering. Mange av disse omhandlet helse og helsetjenester, men det var også noen knyttet til arbeid og arbeidsliv og noen om multipl diskriminering.

Høyt omfang av forskningsformidling, i tillegg til vitenskapelig publisering

I tillegg til den vitenskapelige publiseringen, er det et omfattende formidlingsmateriale knyttet til tematikken. Resultatene for Norge viser at det er betydelig flere formidlingsbidrag enn det er vitenskapelige publikasjoner. Vi ser imidlertid en sterk nedgang fra 2019 til 2020. Dette skyldes trolig Covid-19-pandemien og redusert konferanse- og seminaraktivitet. Omfanget av faglig litteratur og formidling er størst for trakassering/mobbing, spesielt ser vi mange flere mediebidrag fra norske forskere om trakassering/mobbing enn om likestilling og diskriminering.

Behov for bedre balanse?

Rapporten viser at publiseringsvolumet om de ulike typene av diskriminering varierer betydelig, hvor det er etnisitet som oftest studeres. Det er grunn til å vurdere om det bør være en større balanse her, slik at innsatsen økes for de typene av diskriminering som til nå er viet minst oppmerksomhet i forskningslitteraturen.

Ut fra et samfunnsrelevansperspektiv, kan det være ønskelig at det er en korrespondanse mellom samfunnets utfordringer rundt diskriminering og forskningsinnsatsen. Det vil kunne innebære at forskningsinnsatsen økes for de områdene og for de gruppene hvor diskriminering har vist seg å være et størst problem. Vi ser at den nordiske forskningen, slik denne avtegner seg i den vitenskapelige litteraturen, dekker et bredt spekter av problemstillinger og områder. Samtidig er noen områder bedre dekket enn andre. En nærmere vurdering av disse spørsmålene vil imidlertid kreve mer spissende kunnskapsoversikter for de enkelte diskrimineringsgrunnlagene.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Norges forskningsråd utlyste i desember 2020 et oppdrag om å lage en forenklet kunnskapsoversikt på likestillings- og diskrimineringsområdet. Hovedmålsetningen med oppdraget var å besvare spørsmål som:

- Hva finnes det av publisert forskning og annen kunnskapslitteratur med relevans for ulike typer av diskriminering?
- Hvilke institusjoner er det som bidrar til publiseringen?
- Hvordan publiseres forskningen i kanaler (tidsskrifter, bøker, rapporter og grålitteratur)?
- Hvilke forskningsfelt eller fag publiseres det innenfor?
- Hva er sammenhengen mellom forskningstemaer og samfunnssektorer forskningen er relevant for?

Prosjektet skulle gi en bred bibliometrisk oversikt over forskningen, men skulle ikke gå i dybden på mer innholdsmessige aspekter, det vil si hva forskningen sier om ulike typer diskriminering. Videre skulle prosjektet omfatte studier fra alle de nordiske landene publisert på engelsk eller skandinaviske språk begrenset til perioden 2010-2020. Fra oppdragsgivers side skal analysen brukes som del av kunnskapsgrunnlaget for en tverrdepartemental FoU-strategi om likestilling og diskriminering.

Mens både likestilling og diskriminering nevnes i utlysningsteksten, presiseres det at det er diskriminering som er det sentrale. I møter med arbeidsgruppen for prosjektet ble det klart at forskning om trakassering og mobbing også er relevant å inkludere. Derfor ble publisering også om denne tematikken inkludert.

Parallelt med dette arbeidet ble det også av SINTEF Digital laget en systematisk kunnskapsoversikt (scoping review) over norsk forskning med kjønns- og likestillingsperspektiver (Lassemo et al. 2021). Resultatene av denne studien forelå imidlertid ikke tidnok til å være av nytte for metodeutviklingen i prosjektet.

1.2 Problemstillinger og hypoteser

Prosjektet tar utgangspunkt i [Lov om likestilling og forbud mot diskriminering](#) (Likestillings- og diskrimineringsloven). Her presiseres det innledningsvis at denne skal «[...] fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person». Det presiseres at «etnisitet» forstås både som nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.

I internasjonal sammenheng kan vi se en forskyvning fra å se på hva diskriminering innebærer rent innholdsmessig til å se på hvilke konsekvenser diskriminering har, for eksempel når det gjelder helse (e.g., Cave m.fl., 2020), tilgang til helse-tjenester (Lebano m.fl., 2020) og arbeidsmarkedsdeltakelse (Midtbøen, 2016).

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering definerer diskriminering som «direkte eller indirekte forskjellsbehandling». Direkte forskjellsbehandling blir forstått som «at en person behandles dårligere enn andre blir, har blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon», mens det med indirekte forskjellsbehandling menes «enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som vil stille personer dårligere enn andre».1 Tilsvarende hevder Craig (2005:43) at det kan være snakk om diskriminering når:

- et individ eller en gruppe behandles eller påvirkes på en annen måte enn et sammenlignbart individ eller en sammenlignbar gruppe basert på ett grunnlag (f.eks. kjønn) eller samvariasjon mellom grunnlag, dvs. «multippel diskriminering» (interseksjonalitet) (Vogt, 2020).
- forskjellen er ufordelaktig for individet/gruppen
- årsaken til forskjellsbehandlingen er en egenskap ved individet/gruppen
- det ikke finnes unntak eller en legitim forklaring som gjør forskjellsbehandlingen eller effektforskjellen rimelig

Innen kjønnsforskning har interseksjonalitet i løpet av de siste ti årene blitt et sentralt perspektiv som retter oppmerksomhet mot samspill mellom ulike dimensjoner av ulikhet/ makt, og da særlig mot at rase, klasse, seksualitet, etnisitet, egenskaper og alder opererer som 'gjensidig konstruerende' fenomener (Collins, 2015; se også for Norge: Gullikstad, 2013).

Som vi ser er det stort sammenfall mellom denne definisjonen og lovens, hvor hovedforskjellen er at loven skille tydelig mellom direkte og indirekte diskriminering, mens den teoretisk funderte inkluderer multippel diskriminering. Begge inneholder videre en formulering knyttet til når forskjellsbehandling eller effektforskjeller er rimelig og/eller lovlig. Vi anser dermed ikke definisjonene som konkurrerende eller gjensidig utelukkende, og vil legge begge til grunn.

¹ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51#KAPITTEL_2

[Lov om likestilling og forbud mot diskriminering](#) omhandler også, som navnet tilsier, likestilling. Med begrepet «likestilling» menes det i loven «likeverd, like muligheter og like rettigheter». Her er det relevant å nevne at likestillingsbegrepet tradisjonelt har vært brukt til å betegne likestilling mellom menn og kvinner (kjønnslikestilling), men i dag brukes begrepet i den videre betydningen at alle personer skal ha like muligheter og rettigheter, uavhengig av for eksempel etnisitet, kjønnsidentitet, religion og funksjonsnedsettelse. Det er her viktig å gjøre oppmerksom på forskjellen mellom likebehandling og likestilling. Likebehandling er et rettsstatlig prinsipp om lik behandling av like tilfeller, det vil si lik behandling uavhengig av blant annet kjønnsidentitet, sosial status, funksjonsnedsettelse, religion og seksuell orientering. Likestillingsbegrepet innebærer derimot noe mer enn slik lik behandling, da det handler om mulighetslikhet, og i noen tilfeller også om resultatlikhet. Det vil si at likestilling noen ganger også kun oppnås gjennom forskjellsbehandling. Likestilling er dermed mer politisk krevende, fordi det ikke alltid vil være enighet om mål og midler, og forholdet mellom dem i likestillingsarbeidet.

Mangel på likestilling kan skyldes en rekke forhold, hvor diskriminering bare er ett av dem. Det er dermed klart at en kunnskapsoversikt av forskning om likestilling vil omfatte et større sett av litteratur enn den som adresserer diskriminering spesifikt (for likestillingsproblematikk se Lassemo et al. 2021).

På bakgrunn av denne begrepsavklaringen har vi i rapporten valgt å skille mellom forskning på a) diskriminering og likebehandling og b) likestilling så langt det har vært praktisk mulig. Hovedkriteriet vi har lagt til grunn for å sortere bidragene er hvorvidt det omhandler politiske intendert, og dermed «positiv diskriminering» for å likestille eller utjevne, eller om det er observert politisk uintendert (negativt) diskriminerende atferd og/eller gjort forsøk på å motvirke dette med tiltak rettet mot likebehandling (fjerne ulik behandling og dermed diskriminering, uten å (positivt) kompensere). For å unngå forvirring vil vi i det videre omtale «positiv diskriminering» som «positiv særbehandling».

I operasjonaliseringen av prosjektet har et utgangspunkt vært å identifisere litteratur knyttet til de spesifiserte diskrimineringsgrunnlagene i Likestillings- og diskrimineringsloven. Grunnlagene for diskriminering er derfor relevante å anvende i analysene både av diskriminerings- og likestillingslitteraturen. Samtidig kan forskningsbidrag som omhandler likestilling og diskriminering være tematisk overlappende. Gitt at diskriminering er hovedkonseptet, i tillegg til likestilling og trakassering, har vi valgt å kartlegge både litteraturen om likestilling og diskriminering for å få en bredere oversikt over forskningen. Deretter har vi valgt å vie mest fokus på litteraturen om diskriminering i Norden og Norge i kombinasjon med de enkelte diskrimineringsgrunnlagene. Deretter har vi utvidet fokuset igjen til europeiske studier.

På bakgrunn av at Likestillings- og diskrimineringsloven også omfatter forbud mot å trakassere på grunn av forhold som er vernet som diskrimineringsgrunnlag, er også litteraturen om trakassering kartlagt. Samtidig omhandler litteraturen om trakassering også mobbing, for eksempel mobbing i skolen. Vi har valgt å kartlegge denne litteraturen mer generelt og ikke å skille mellom enkelte diskrimineringsgrunnlag. Det skyldes at mye av litteraturen ikke tar utgangspunkt i ulike diskrimineringsgrunnlag og at begrepene trakassering og mobbing brukes i andre sammenhenger enn diskriminering og likestilling.

På denne bakgrunn ønsker vi å besvare følgende forskningsspørsmål: *Hva finnes av litteratur og forskning i de nordiske landene om diskriminering, likestilling og trakassering? Hvordan fordeler denne seg på diskrimineringsgrunnlagene kjønn, graviditet/foreldreskap, kjønnsidentitet og seksuell orientering (LHBTIQ*), funksjonsnedsettelse, alder, etnisitet og religion/livssyn?* Dette gjøres hovedsakelig ved å presentere kvantitative bibliometriske oversikter over litteraturen. I noen grad forsøkes det også å identifiseres kunnskapshull, men siden flere tusen studier er omfattet av oversikten, er det ikke mulig å gjøre noen innholdsmessige vurderinger av litteraturen.

I motsetningen til SINTEF-rapporten, som utelukkende ser på kjønns- og likestillingsperspektivet i norsk forskning (Lassemo et al. 2021), ligger hovedfokuset i dette prosjektet på diskriminering og ulike diskrimineringsgrunnlag i Norden generelt, og Norge spesielt, selv om prosjektet også omfatter litteratur på likestilling og trakassering. Selv om vi skiller mellom forskning på diskriminering og likestilling i de fleste av analysene, har vi noen steder valgt å analysere litteraturen samlet, det gjelder noen av analyser med fordeling på diskrimineringsgrunnlag (kapittel 5).

Rapporten er strukturert på følgende måte: Kapittel 2 inneholder en beskrivelse av datagrunnlaget og metoden anvendt i prosjektet. Kapittel 3 gir en samlet fremstilling av den nordiske vitenskapelige publiseringen om diskriminering, likestilling og trakassering. Kapittel 4 gir en tilsvarende analyse, men begrenset til diskrimineringsområdet. Kapittel 5 inneholder en nærmere analyse for Norge. Rapportens siste kapittel inneholder diskusjon og konklusjoner.

2 Data og metode

2.1 Scoping review

Systematiske kunnskapsoversikter («systematic reviews») anses som spesielt egnet som grunnlag for politiske beslutninger. Metoden innebærer systematikk, transparens og reduksjon av systematiske skjevheter («bias») ved å identifisere, søke, vurdere og oppsummere den relevante kunnskapen. Systematiske kunnskapsoversikter representerer imidlertid ikke én metode, men utgjør et spektrum av ulike metodiske tilnærminger (Gough, Thomas & Oliver, 2012). Problemstillingen, dens rekkevidde («scope») og hvilke ressurser som er til rådighet, legger føringer for valg av metode for systematisk oppsummering av forskning.

Problemstillingen denne rapporten adresserer, er tematisk bred og kompleks, og legger opp til en «scoping review»-metodikk.² Målsettingen er å kartlegge konsepter som er karakteristiske for forskningsfeltet samt hovedkilder og typer kunnskap som er tilgjengelig. I dette tilfellet gjelder det hovedkonseptene diskriminering, trakassering og likestilling. Hensikten med denne metodikken er å beskrive omfang, mengde og type forskning, og å oppsummere og formidle forskningsfunn, identifisere og beskrive mulige kunnskapshull, og eventuelt å vurdere behov for å gjennomføre en full systematisk kunnskapsoversikt, for eksempel av effekt av tiltak (Arksey & O'Malley, 2005). Det er ikke alltid mulig å oppnå alle disse hensiktene samtidig, siden scoping reviews kan være svært forskjellige med tanke på bredden i problemstillingene, datamengde og -type, og dybde i analysene.

Scoping reviews har en bredere rekkevidde («scope») enn tradisjonelle systematiske kunnskapsoversikter og problemstillingen omhandler ofte informasjon om populasjon(er), hovedkonsepter og konteksten der denne forskningen foregår. Dette innebærer mindre spesifikke inklusjonskriterier, for eksempel med tanke på forhåndsdefinerte målgrupper, spesifikke intervensjoner og/eller utfall. De krever allikevel strenge og transparente metoder for å forsikre at resultatene er pålitelige. Dette gjelder litteratursøk, inklusjon og eksklusjon av referanser og analyse.

² Dette begrepet kan oversettes til «systematisk kartlegging» på norsk. Siden denne oversettelsen i like grad er etablert, i bruker vi det engelske begrepet.

Prosedyrene i en scoping review krever ingen kvalitetsvurdering av individuelle studier (Lervac et al 2010), og de kan involvere bibliometri til analyser av større datasett. Gitt den brede problemstillingen i dette prosjektet og konteksten, ble det gjort noen forenklinger (jf. Thomas, Newman & Oliver, 2013). Dette innebar begrensninger av antall databaser og mengde grålitteratur, avgrensninger i publiseringsår, geografi og typer studier (se nedenfor).

Analysene er mer deskriptive heller enn dyptgående, og vil ofte omfatte ulike type studiedesign. Funnene vil som regel ikke være egnet for å informere politiske beslutninger direkte, mens snarere brukes til å identifisere og beskrive kunnskapshull på overordnet nivå. De kan også informere initiering av analytisk mer avanserte systematiske kunnskapsoversikter på mer spissede problemstillinger i etterkant.

Med dette som bakgrunn beskrives nedenfor de enkelte prosedyrene som er anvendt i prosjektet.

2.2 Litteratursøk og datainnsamling

2.2.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Prosjektet tar utgangspunkt i de føringer som var lagt av oppdragsgiver i utlysningen av prosjektet. Her var det blant annet spesifisert at analysen skulle omfatte perioden fra og med 2010 til og med 2020, studier fra hele Norden skulle inkluderes, men avgrenset til de som var publisert på engelsk eller et skandinavisk språk. Videre skulle både empiriske studier og oversiktsartikler (reviews) inkluderes..

Scoping review-metoden er egnet til å besvare en åpen problemstilling om «hvilken forskning som finnes på hvilke temaer og populasjoner», og omfatter ofte et bredt faglig og metodisk spekter. Gitt den forliggende problemstillingen med to hovedkonsepter i tillegg til trakassering og syv diskrimineringsgrunnlag, måtte vi ta noen valg i forkant av datainnsamlingen.

På bakgrunn av de ovenfor nevnte føringene har vi i litteratursøkene ekskludert studier dersom de ble publisert før 2010, eller ble utført utenfor Norden. Som empiriske studier har vi inkludert både kvantitative og kvalitative studier. Rene teoretiske bidrag, f.eks. faglige essays, som ikke kan relateres til noen form av data, og studier publisert på andre språk enn engelsk og skandinaviske språk, ble ekskludert. Ut fra denne forståelsen var det i noen tilfeller vanskelig å avgjøre om bidraget skulle ekskluderes. Ved uklarhet om artikkelen kunne kategoriseres som "ren teoretisk" har vi fortatt en ny og skjønsmessig vurdering som enten resulterte i inklusjon eller eksklusjon. I denne prosessen ble 20 bidrag ekskludert.

I tillegg ekskluderte vi noen bidrag på grunn av manglende informasjon i tittel og sammendrag. Ut over det har vi ekskludert forskning som verken handler om

diskriminering, trakassering og likestilling som sådan, men om konseptene vold og overgrep. Selv om disse er beslektete konsepter til diskriminering og trakassering, har vi ekskludert denne omfattende forskningslitteraturen. Imidlertid har vi inkludert bidrag som handler om vold og diskriminering eller trakassering samtidig.

Noen av publikasjonene har et mer generelt fokus og adresser ikke den geografiske dimensjonen spesifikt, for eksempel kunnskapsoversikter på internasjonal forskning. Disse ble inkludert så sant de hadde forfatteradresser fra nordiske land. Studier som omfatter andre geografiske områder enn Norden, f.eks. Afrika, ble ekskludert, selv om disse var gjennomført av nordiske forskere. I tillegg har vi inkludert komparative europeiske studier som omfatter Norge eller andre nordiske land. For å identifisere denne type studier gjorde vi en separat analyse som ikke var begrenset til oppførte forfatteradresser fra Norden.

Det ble i utlysningen spesifisert at oversikten skal inkludere publikasjoner i følgende kanaler: tidsskrifter med og uten fagfelle vurdering, konferansesammen- drag (papers), bøker/bokkapitler. Videre skulle følgende typer grålitteratur være med: rapporter, populærvitenskapelige framstillinger, offentlige utredninger/ meldinger/planer som bygger på eller refererer til forskning, resultat av spørre- undersøkelser, forskningsbaserte design eller retningslinjer.

I prosjektet har vi valgt et analyseopplegg der det skilles mellom to hovedtyper publisering: a) vitenskapelig publisering og b) annen faglig publisering og formid- ling. Med denne inndelingen er vi i stand til å analysere litteratur som har to ulike målgrupper og funksjoner: a) forskersamfunnet (bidrag til ny vitenskapelig kunn- skap) og b) øvrig samfunn og befolkning som nås gjennom publisering i ikke-vi- tenskapelige kanaler og også omfatter populærvitenskapelig formidling. For sist- nevnte kategori har vi sett spesielt på i hvilken grad forskningen er omtalt i rele- vante offentlige utredninger i Norge.

Etter samtaler med oppdragiver og arbeidsgruppen for prosjektet, ble det av- gjort at litteraturoversikten for annen faglig publisering skulle begrenses til Norge, og at de andre nordiske landene således skulle utelates fra denne oversikten.

Som vitenskapelig publisering har vi regnet artikler (regulære artikler og over- siktsartikler) i vitenskapelige tidsskrifter samt bøker og bokkapitler publisert på forlag akkreditert som vitenskapelige i [den norske publiseringsindikatoren](#). Dette vil inkludere både publikasjoner som er publisert i Open Access (åpne) kanaler og som ikke er det. Denne typen litteratur er kvalitetssikret gjennom fagfelle vurde- ringer (peer review) og danner grunnlaget for den vitenskapelige kunnskapsut- viklingen innen temaene. Videre er tilgang til data betydelig bedre for den viten- skapelige publiseringen enn øvrig publisering (se nedenfor). Derfor er denne type publisering viet mest plass i rapporten.

Til analysen av annen faglig publisering har vi inkludert publikasjoner i faglige (ikke-vitenskapelige) tidsskrifter, rapporter samt en rekke andre typer formidlingsbidrag. Analysen er basert på predefinerte kategorier i Cristin. Disse er ikke helt samsvarende med typene av grålitteratur som ble listet i utlysningen (se ovenfor). Det er for eksempel ikke egne kategorier for resultater av spørreundersøkelser eller forskningsbaserte design eller retningslinjer. I hvilken grad denne type litteratur er inkludert, er derfor et åpent spørsmål.

Problemstillingen og dens operasjonalisering ga føringer for utarbeidelse av søkestrategier, det vil si hvor og på hvilke tema og stikkord det skulle søkes, i hvilke databaser, og hvilke studier som skulle inkluderes.

Inklusjons- og eksklusjonskriteriene ble lagt til grunn for utformingen av søkestrategien. Etter definisjon av seleksjonskriterier søkte vi systematisk etter relevant litteratur i ulike kilder og databaser. Søkestrategien kombinerte systematiske søk i ulike databaser med strategiske søk i andre kilder. En nærmere utvikling av protokoll og søkebegrep skjedde i samråd med oppdragsgiver og arbeidsgruppen, noe som strukturerte arbeidet med selve kunnskapsoversikten (se Wollscheid et al. 2021).

I tillegg til kriteriene beskrevet ovenfor, var det et vilkår at studiene måtte være klassifisert innen samfunnsvitenskap, humaniora, samfunnsmedisin eller helsefag. Dette for å unngå at irrelevant litteratur ble identifisert.

Følgende tabell viser kriteriene for inklusjon og eksklusjon som ble lagt til grunn for litteratursøket og seleksjon av relevant vitenskapelig publisering.

Tabell 2.1: Seleleksjonskriterier (inkludering og eksklusjon)

Inklusjon	Beskrivelse
Populasjon	Grupper utsatt risiko for diskriminering og trakassering basert på kjønn, funksjonsnedsettelse, graviditet/foreldreskap; seksuell identitet og orientering (LGBTIQ*), alder, etnisitet og religion.
Hovedkonsepser: Diskriminering, Likestilling Trakassering	A Diskriminering, definert som urettferdig og fordomsfull behandling av forskjellige kategorier av mennesker. B Likestilling, definert som (ikke bare forskjeller) men systematiske ulikheter basert på politikk. C Trakassering og mobbing
Kontekst	Norge, Danmark, Sverige, Finland, Island; komparative europeiske studier som inkluderer Norge og Norden.
Forskningsdesign	Empiriske studier med kvantitative og/ eller kvalitative design; primærstudier og kunnskapsoversikter
Språk	engelsk, norsk, dansk, svensk
Periode	2010-2020
Publiseringstype	vitenskapelig
Forskningsfelt	Social sciences Humanities Medicine: Psychology Health sciences Public environmental occupation health Nursing Health care sciences and services Health policy and services Social psychology Applied psychology
Eksklusjon	Beskrivelse
Populasjon	Grupper som er utsatt risiko for vold og overgrep basert på kriterier som kjønn, funksjonsnedsettelse, seksuell identitet, alder, osv.
Hovedkonsepser	Vold; overgrep
Kontekst	Utenfor de nordiske landene
Forskningsdesign	Teoretiske bidrag som ikke hadde noe form for data (f.eks. essay, kommentar)
Språk	Andre enn engelsk, norsk, dansk og svensk.

2.2.2 Datakilder

De primære datakildene i prosjektet er Web of Science- og Cristin-databasene. Disse er nærmere beskrevet nedenfor.

Web of Science: Den mest benyttete databasen for bibliometriske formål har tradisjonelt vært Web of Science (WoS). Databasen dekker primært engelskspråklige vitenskapelige tidsskrifter, men også konferansebidrag og bøker er inkludert. Fordelen med WoS er at den dekker alle fag og land, datakvaliteten er høy, den er tilpasset bibliometriske analyser og basert på konsistente prinsipper for inkludering av litteratur. Det derfor mulig å for eksempel vurdere hvordan kunnskapsproduksjonen er i Norge sammenlignet med andre land.

Den største begrensningen til WoS er knyttet til at ikke all vitenskapelig litteratur er indeksert. Dette gjelder blant annet tidsskrifter på andre språk enn engelsk. Videre er deknningen av bokpublisering dårlig. Dette slår spesielt ut for

samfunnsvitenskap og humaniora. NIFU har tidligere analysert hvor stor del av de vitenskapelige publikasjonene i Cristin (NVI) som er indeksert i WoS. Denne viser for eksempel at dekningsgraden var 49 prosent i sosiologi og 72 prosent i samfunnsøkonomi (Aksnes & Sivertsen, 2019). Tilsvarende mønster ses i andre land. Databasen vil dermed ikke gi et fulldekkende bilde av den vitenskapelige publiseringen.³ Siden dette er begrensninger som gjelder alle land, og databasen omfatter den sentrale engelskspråklige internasjonale tidsskriftlitteraturen, er den en likevel en velegnet og verdifull datakilde for kunnskapsoppssummeringer.

Til prosjektet er det anvendt en komplett versjon av WoS-databasen som omfatter underdatabasene: Science Citation Index Expanded (SCIE), Social Science Citation Index (SSCI), Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) Conference Proceedings Citation Index, Emerging Source Citation Index og Book Citation Index. Databasen er anvendt til analysen av Norden (kapittel 3 og 4).

Cristin: Vi har valgt å benytte Cristin som supplerende datakilde i prosjektet. Cristin-databasen inneholder data over publisering for UoH-, institutt- og helse-sektoren i Norge. Data foreligger perioden 2011-2020⁴ (se nærmere info her: <https://www.cristin.no>). Cristin databasen inneholder bibliografiske data om både vitenskapelig og annen publisering.

Til analysene av norske bidrag er det dermed mulig å tegne et mer fulldekkende bilde av publiseringen enn det som er tilfellet for de andre nordiske landene. Analysene av Norge er derfor viet et eget kapittel (kapittel 5). For å unngå overlapp i publikasjoner fra databasene, ble de norske artiklene fra WoS ekskludert fra datasettet som ble hentet fra Cristin før de ble gjennomgått.

Mens det i Cristin-databasen foreligger gode og systematiske data over den vitenskapelige publiseringen, er dette ikke i samme grad tilfellet for den øvrige publiseringen. Blant annet er det ikke alle miljøer som registrerer slik publisering systematisk. Datagrunnlaget vil derfor være dårligere her.

2.2.3 Litteratursøk

Vi utviklet til prosjektet en metode for å avgrense publikasjonssettet på en konsistent og entydig måte. Metoden er basert på bruk av fagspesifikke søkeord anvendt på tittel, abstract og keyword-feltene til publikasjonene. Metoden ble først utviklet i WoS-databasen og deretter gjenbrukt i søket etter publikasjoner i Cristin-databasen. Metodikken er basert på tilsvarende studier gjennomført ved NIFU (Aksnes & Browman, 2016; Aksnes & Hessen, 2009) samt av annen forskning

³ Som supplerende datakilder hadde det vært mulig å benytte andre internasjonale databaser som er tilgjengelige, slik som Scopus, PubMed, og CrossRef. Ingen av disse er imidlertid fulldekkende og de har tilsvarende problemer med dekning i forhold til samfunnsvitenskap og humaniora.

⁴ Data foreligger dermed ikke for 2010, og for denne årgangen er analysen begrenset til WoS-data.

internasjonalt (Braam, Moed, & Vanraan, 1991; Cobo, Lopez-Herrera, Herrera-Viedma, & Herrera, 2011; Hui & Fong, 2004).

Det er videre anvendt en såkalt "inter-active query formulation" (Wacholder, 2011). Denne metodikken sikter mot først å identifisere et sett med publikasjoner innen området, basert på noen sentrale fagtermer om likestillings og diskriminering (ulike kombinasjoner av for eksempel: gender (in)equality, discrimination, gender, sex, ethnicity, age osv.), nærmere beskrevet nedenfor. Utforming av søkestrenger er uformet og validert i forhold til foreliggende relevante retningslinjer (McGowan et al., 2016).

Det skilles gjerne mellom «precision» og «recall» (Buckland & Gey, 1994) i denne type studier. Generelt er det slik at presisjonen vil synke når graden av «recall», eller kompletthet, øker og vice versa. Dette ut fra at noen artikler har likestilling og diskriminering som hovedtema, mens det i andre studier bare utgjør et sidetema. For eksempel gir søk etter ord bare basert på publikasjonenes tittel høy presisjon, men lav kompletthet, mens å bruke publikasjonenes abstract gir høy kompletthet, men lavere presisjon. Disse momentene har vi lagt vekt på i utviklingen av analyseopplegget.

Med utgangspunkt i hovedkonseptene, og de ulike kriteriene (diskrimineringsgrunnlagene) ved populasjonen (kjønn, seksuell identitet og orientering/LGBTIQ*, graviditet/foreldreskap, alder, funksjonsnedsettelse, religion og etnisitet), har vi laget i alt 14 søkestrenger med de respektive søketermene. Søkestrengene ble brukt i den internasjonale databasen WoS og tilpasset Cristin ved at søkeordene som ble utarbeidet på engelsk ble oversatt til norsk. Trakassering er et konsept som ligner på, og har noe overlapp med, diskriminering. Vi har derfor laget en enkel søkestreng for trakassering. Vi testet de enkelte søkestrengene etter prinsippene «precision» og «recall» for å oppnå en balanse mellom bredden og spesifisering av søket.

I tabellen nedenfor vises elementer ved søkestrenger for diskriminering og de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Tabell 2.2: Søkestrenger for diskrimineringsgrunnlagene

Hovedkonsept	Søketermer
Diskriminering	(TS=(discrimination OR discriminated OR subjugat* OR oppress* OR exploit*))
AND	
Kjønn	TS=(gender* OR sex OR men OR male OR boy* OR patern* OR masculin* OR women OR female OR girl* OR matern* OR feminin*)
Graviditet/foreldreskap	TS=(pregna* OR child-car* OR adopt*)
LGBTIQ*	TS=(sex* OR LGBT* OR lesbian* OR gay* OR queer OR transgender)
Religion	TS=(religio* OR Jew* OR Muslim* OR Christian*)
Alder	TS=(age* OR senior* OR elder* OR old*)
Funksjonsnedsettelse	TS=(disab* OR handicap* OR impair* OR accessible OR barrier-free)
Etnisitet	TS=(ethnic* OR ethno* OR national* OR rac* OR *migra* OR cultur* OR foreign OR "physical appearance" OR refugee OR ancest* OR nativ*)

Som nevnt ovenfor er problemstillingen som danner grunnlaget for denne kunnskapsoversikten bred og kompleks med implikasjoner for hvordan søkestrenger konkret utformes og for utvalg av søkeord for hvert enkelt diskrimineringsgrunnlag. For funksjonsnedsettelse, for eksempel, har vi valgt mer generelle termer fremfor spesifikke og medisinske termer for ulike typer funksjonsnedsettelse (f.eks. nedsatt hørsel, nedsatt syn). Søket avdekker ikke rehabiliteringsfeltet, selv om vi kan anta at noe fra denne litteraturen fanges opp. Heller ikke ingeniørvitenskapelig forskning knyttet til for eksempel universell utforming. Dette bør tas med i betraktningen når resultatene fortolkes.

Når det gjelder seksuell orientering og kjønnsidentitet (LGBTIQ*), har vi brukt de meste sentrale begreper som søkeord, som omfatter lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, samt skeive og ikke-binære personer.

Samtidig har vi tatt noen forbehold angående antall søkeord for de enkelte syv diskrimineringsgrunnlagene. Gitt en mer spisset problemstilling med fokus på ett diskrimineringsgrunnlag, for eksempel etnisitet, ville det ha vært mulig å konstruere en søkestreng med flere, mer spesifikke termer.

2.2.4 Utvalg av referanser

Pilotering

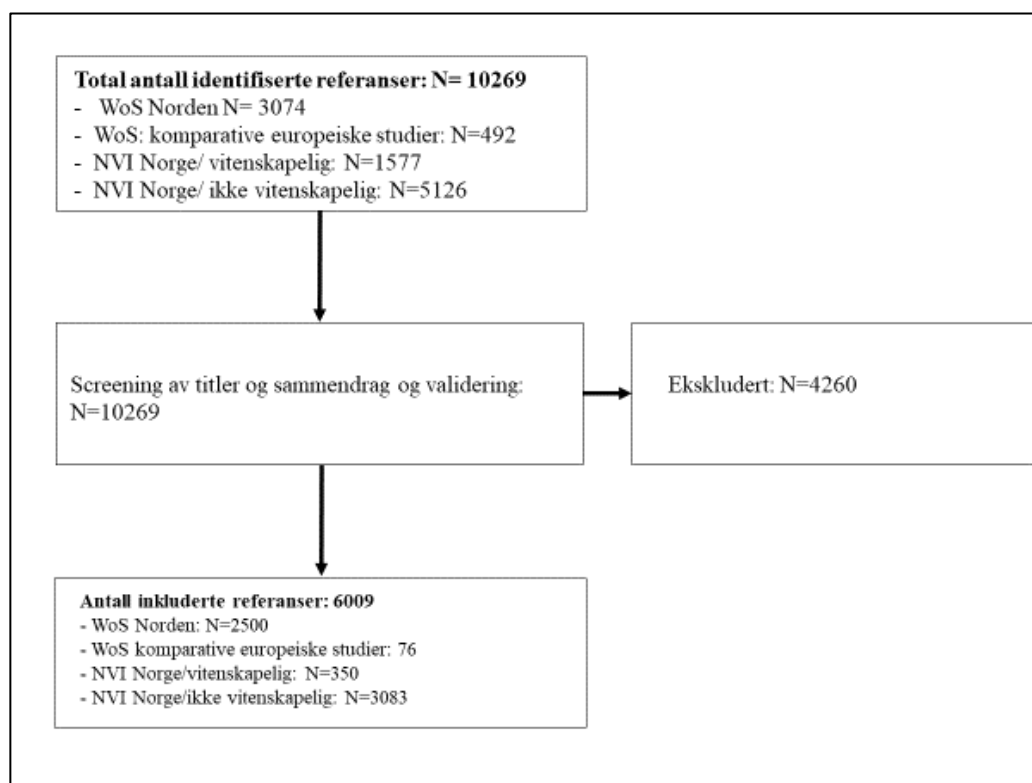
For pilotering av utvalgsprosessen ble et prøveutvalg på 50 referanser (tittel og sammendrag) screenet av to forskere uavhengig av hverandre. «Uklare» tilfeller ble deretter diskutert i felleskap. Gjennom denne prosessen ble inklusjons- og eksklusjonskriterier nærmere operasjonalisert ved hjelp av konkrete eksempler.

Utvalgsprosess

Referansene for de tre hovedkonseptene og de enkelte diskrimineringsgrunnlagene ble deretter delt inn i tre grupper og så gjennomgått uavhengig av hverandre av én forsker per gruppe. Gitt den valgte metodiske tilnærmingen, den brede problemstillingen og høyt antall referanser foretok vi ikke såkalt «dobbeltscreening» av de referansene som ble vurdert for inklusjon eller eksklusjon. Vi gjorde et unntak for de referansene som ble vurdert som «uklare». Dette gjaldt 178 referanser. Disse ble lest på nytt og validert av en annen forsker. Enighet ble oppnådd gjennom en felles diskusjon mellom de to forskere, men i de fleste tilfellene krevde denne prosessen ingen videre diskusjon.

Hovedfokus i søket lå på studier av diskriminering, trakassering og likestilling i nordiske land, og det ble lagt særlig vekt på forskning på diskriminering i Norge. En underordnet interesse gjaldt komparative europeiske studier på diskriminering, der minst ett nordisk land inngikk.

Et enkelt søk etter komparative europeiske studier på diskriminering resulterte i 450 referanser for alle diskrimineringsgrunnlagene, mens et tilsvarende søk på likestilling resulterte i 1060 treff. Hovedfokus i denne rapporten ligger på diskriminering, og vi kan anta en viss overlapp mellom de to hovedkonsepter, særlig for kjønn (med flest treff på begge). For seleksjon av relevante referanser har vi valgt å gå gjennom alle 450 referanser på diskriminering og gjennom et tilfeldig utvalg av 213 referanser på likestilling (20 prosent av referansene). Vi leste gjennom 20 prosent av referansene for hver av de syv diskrimineringsgrunnlagene: kjønn, alder, etnisitet, funksjonsnedsettelse, LGBTIQ*, religion, graviditet. Fjerning av dubletter, også på grunn av overlapp mellom de to konseptene likestilling og diskriminering, resulterte i 300 referanser for diskriminering og 192 for likestilling. Blant disse inkluderte vi 44 referanser på diskriminering og 42 på likestilling.

Figur 2.1: Oversikt over utvalgsprosess

Som det fremgår av figur 2.1, ble majoriteten av publikasjonene vurdert som relevante, men det var også et relativt stort antall av 4260 referanser som ikke-relevante publikasjoner. Disse ble ekskludert og utelatt fra videre analyser. Mens screeningen av de fleste referansene ble foretatt av én forsker, var det en gruppe referanser som var vanskelig å vurdere med tanke på inklusjon og eksklusjon. Vi identifiserte litt over 170 tvilstilfeller som ble validert av en annen forsker. Uenighet i vurderingen mellom forskerne ble løst gjennom diskusjon mellom de to forskere.

I prosjektet ble det dermed brukt betydelig med tid på å validere publikasjonssettet slik at bare relevante publikasjoner er med.

Et annet spørsmål er hvorvidt metoden har tilstrekkelig høy «recall» eller komplett. Finnes det relevant litteratur som ikke er fanget opp i søkene? For å vurdere dette spørsmålet, ble det identifisert hvilke artikler som har sitert settet med WoS-publikasjoner og hvor de siterende artiklene hadde forfattere fra de nordiske landene. Slike data er tilgjengelig i WoS-databasen. Denne valideringsmetoden er basert på veletablerte bibliometriske prinsipper (bibliografisk kobling og samsitering). Totalt dreide dette seg om vel 4000 siterende artikler. På denne måten kunne vi identifisere hvorvidt det var mange relevante publikasjoner som ikke ble fanget opp gjennom søkeordmetodikken beskrevet ovenfor. Screening av et utvalg av artiklene indikerte at disse hovedsakelig besto av artikler som falt utenfor. Samtidig var det også artikler som ville vært relevant å inkludere. Basert på en kostnytte-vurdering, valgte vi likevel ikke å supplere datasettet med disse artiklene. Det vil si at tidsbruken ble vurdert som for stor i forhold til nytteverdien i form av antallet ekstra publikasjoner. Dette innebærer at undersøkelsen vurderes å gi et godt og representativt bilde av publiseringen, men at det også vil være publikasjoner som ikke er fanget opp.

2.3 Bibliometriske analyser

Til de bibliometriske analysene har vi brukt et analyseopplegg der alle publikasjoner ble kodet og klassifisert i et matrisesystem bestående av variablene listet i tabell 2.3.

Tabell 2.3: Oversikt over variabler som inngår i analysene.

Var. nr.	Variabel	Klassifisering	Metode
Grunnleggende konsepter og variabler (hovedproblemstilling)			
1	Hovedtema/ (Hovedkonseptene)	Likestilling, diskriminering og trakassering	Utviklet i prosjekt
2	Bitema/ (Populasjon)	Kjønn, graviditet/foreldreskap, alder, funksjonsnedsettelse, LGBTIQ, etnisitet, religion	Utviklet i prosjekt
Andre variabler for analyse			
3	Disiplin	Sosiologi, samfunnsøkonomi, sosialforskning osv.	Foreliggende bibliografiske metadata
4	Arena	Utdanning, arbeidsliv, boligmarked, familie, helse, fritid (f.eks. idrett)	Utviklet i prosjekt
5	Geografiske tilhørighet	Norge, Sverige, Danmark, Finland, Island, europeisk-komparativ studie	Foreliggende bibliografiske metadata
6	Type studie	Empirisk, sammendragsartikkel (review)	Foreliggende bibliografiske metadata
7	Institusjonstilhørighet	Institusjonstype og institusjon	Foreliggende bibliografiske metadata
8	Publiseringskanal	Tidsskrift, bokkapittel, monografi, rapport/grå litteratur	Foreliggende bibliografiske metadata
9	Publiseringskanalnivå	Publiseringskanalens nivå (1 eller 2 i Norge og Danmark)	Foreliggende bibliografiske metadata
10	Språk	Engelsk, norsk, svensk, dansk	Foreliggende bibliografiske metadata

Metodene for klassifisering/koding ble enten utviklet i prosjekt eller er basert på foreliggende bibliografiske metadata.

Variabel 1 og 2 representerer de mest grunnleggende konseptene og diskrimineringsgrunnlagene. Det er disse som definerer publikasjonssettet innen området. Metoden for identifisering og klassifisering er beskrevet i kapittel 2.2.

Klassifisering av publikasjonenes fagfelt (**variabel 3**) er basert på foreliggende bibliografiske data. Fagfeltklassifisering er tilgjengelig både i WoS og Cristin. I registeret over publiseringskanaler fordeles alle tidsskrifter på fagområder og 86 disipliner, og bokpubliseringer klassifiseres etter samme system. På bakgrunn av dette er det mulig å beregne publiseringsvolum for ulike disipliner.

I prosjektet har vi brukt ni forskjellige disiplin-kategorier; noen av disse representerer igjen sammenslåinger av flere underdisipliner. Dette er gjort for å forenkle disiplinanalysen som ellers ville omfattet et stort antall disiplin-kategorier. Disipliner som er beslektet, for eksempel sosiologi og sosialforskning ble slått sammen. Kategoriene som ble brukt i prosjektet er: helsefag og medisin, psykologi, sosiologi/sosialforskning, kjønnsforskning, statsvitenskap, rettsvitenskap/kriminologi, pedagogikk og utdanning og økonomisk-administrative fag. Videre er det en kategori for «andre fag» som primært omfatter andre samfunnsfag (blant annet biblioteks- og informasjonsvitenskap og utviklingsstudier), i tillegg til humaniora. Noen publikasjoner er klassifisert i mer enn en disiplin-kategori. Det er grunn til å påpeke at grensen mellom de ulike kategoriene er flytende, og noen artikler

vanskelig lar seg klassifisere disiplinmessig. Det bør tas med i betraktningen når resultatene fortolkes.

For den ikke-vitenskapelige litteraturen foreligger ikke informasjon om fag og disipliner.

Variabel 4 omfatter identifisering og klassifisering av artikler basert på en søkeordmetodikk. Analysen var informert av arbeidshypotesen vi utviklet tidlig i prosjektet om at forskningslitteraturen vil kunne klassifiseres etter samfunnsarenaer. Vi har brukt *samfunnsarena* og ikke *samfunnssektor* som begrep fordi noen av kategoriene ikke samsvarer med samfunnssektorer i snever forstand (f.eks. familie). Følgende kategorier ble brukt i klassifiseringen: utdanning, arbeid, helse, familie, bolig og fritid (se nedenfor). Bidrag som ble klassifisert fritid kunne for eksempel handle om diskriminering i idrett⁵ eller i kulturlivet. Siden bredden av problemstillingen, og dermed datamengden, ikke tillot en manuell klassifisering, har vi klassifisert artiklene automatisk etter de ulike samfunnsarenaene ved hjelp av programvaren Access. For å automatisk identifisere artikler som ble klassifisert under «utdanning» brukte vi søke ordene «education», «school» and «university» i tittel og sammendrag.

Variabel 5-10 er basert på bibliografiske metadata som foreligger i WoS og Cristin. Ikke alle variablene er tilgjengelige for hele settet av publikasjoner, for eksempel foreligger publiseringskanalnivå bare for norske publikasjoner, og bare for den delen som er godkjent som vitenskapelige. Det er likevel mulig å benytte de norske nivåsystemer for å klassifisere også de andre nordiske publikasjonene.

Alle publikasjonsdataene ble samlet i en Access-database som ble analysert gjennom bruk av relasjonsspøringer (kobling av tabeller).

2.3.1 Analysekategorier

Som nevnt innledningsvis (kapittel 2.1) anses en scoping review som en tilpasset metode for å systematisk innhente og presentere kunnskap over et bredt forskningsspørsmål eller tema (Munn, Peters & Stern, 2018) som kan være i dynamisk utvikling. Målsettingen er å identifisere, velge ut og kartlegge forskningsaktiviteter relatert til ulike temaer og dimensjoner. Tilnærmingen er dermed velegnet i arbeidet med å utarbeide denne kunnskapsoversikten over nordisk forskning på diskriminering, likestilling og trakassering for syv ulike dimensjoner.

Etter en gjennomgang og validering av alle referanser laget vi separate Excel-ark for de to hovedkonseptene diskriminering og likestilling, kombinert med de

⁵ I rapporten skilles det ikke mellom profesjonell idrett og idrett som en fritidsaktivitet fordi det er ikke nok publikasjoner i datamaterialet til å utgjøre en egen samfunnsarena hvor vi kan sammenligne med de andre arenaene.

syv diskrimineringsgrunnlagene. Trakassering ble behandlet separat, siden vi ikke har differensiert dette for de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Et Excel-ark med alle validerte og inkluderte studier for likestilling, diskriminering og trakassering ble importert i Access, og referansene ble automatisk klassifisert etter ulike samfunnsarenaer. Følgende kategorier ble brukt for klassifisering av ulike samfunnsarenaer: arbeid, utdanning, bolig, fritid, familie, helse, multipl diskriminering (intersectionality) og andre. Denne klassifisering ble basert på enkle arbeidshypoteser, som informerte utformingen av protokoll og ble validert gjennom seleksjonsprosessen.

Samtidig kan de enkelte hovedkategoriene (diskriminering, likestilling og trakassering) ikke ses som gjensidig utelukkende i analysen. Dette betyr at en del fagartikler som ble kategorisert under diskriminering også kan kategoriseres under likestilling og/ eller trakassering.

2.3.2 Siteringer og høyt siterte artikler

I tillegg til analysen beskrevet ovenfor ble det også gjennomført en siteringsanalyse. Denne omfattet alle nordiske WoS-artikler identifisert i prosjektet. Videre ble spesielt høyt siterte artikler identifisert. Innholdet i en del av disse artiklene er kort presentert i tekstbokser i kapittel 4.

2.4 Metodiske begrensninger

Kombinasjonen av scoping review» og bibliometrimetodikk har gjort det mulig å kartlegge et bredt forskningsfelt som vanskelig lar seg avgrense. Gjennom bruk av bibliometrisk metode er blant annet volumet av publiseringen, den tematiske og bibliografiske profilen beskrevet.

Viktige metodiske begrensninger ligger i operasjonaliseringen av problemstilling, datainnsamlingen og i analysemetodene. Selve problemstillingen forutsetter en generell tilnærming i litteratursøket, og et mer bevisst valg og kombinasjon av søkestermer for en søkestrategi som balanserer bredde mot presisjon. Den forliggende rapporten bygger på to hovedkonsepter som ble kombinert i egne søk med syv diskrimineringsgrunnlag, i tillegg til det tredje konseptet trakassering.

Denne tilnærmingen tillater ulike kombinasjoner og sammenligninger av forskningslitteraturen på tvers av for eksempel diskrimineringsgrunnlag, hovedkonsepter, samfunnsarenaer og disipliner, for de ulike nordiske landene, med bibliometriske analysemetoder. Samtidig impliserer et slikt perspektiv og åpen tilnærming i datainnsamlingen at man kan ha gått glipp av relevante referanser på de enkelte delområdene. Dette kan skyldes utformingen av søkestrategier og undersøkelsesstrategier for de enkelte diskrimineringsgrunnlagene. Med andre ord,

bredden i problemstillingen og søket kan gå på bekostning av utformingen av mer spesifikke (del)problemstillinger, søkestrategier og analyser, noe man ville ha valgt i en mer tradisjonell systematisk kunnskapsoversikt (Munn, m.fl., 2018). I tillegg kan dette også bety at søkene har resultert i at noen publikasjoner er relevante for flere dimensjoner og konsepter både når det gjelder hovedkonsepter og diskrimineringsgrunnlagene.

Det er videre vanskelig å utpeke noen forskningsbehov og kunnskapshull innenfor de enkelte deltemaene basert på en analyse av tittel og sammendrag. For å systematisk identifisere, utvelge, vurdere og oppsummere forskning på et stort og kompleks felt har vi brukt kvantitative analyser basert på informasjon fra tittel, sammendrag og deskriptive variabler. Dette betyr at vi har hverken lest eller vurdert fulltekstartikler, og dette gjelder både primærstudier og (systematiske) kunnskapskartlegginger. Likevel gjør vi i kapittel 6.4 et forsøk på å skissere noen områder med behov for mer forskning, enten oppsummert eller primærforskning.

Våre vurderinger er i hovedsak basert på funn om antall og andel publikasjoner, for eksempel forskning på diskriminering på grunn av etnisitet, i de nordiske landene, og på tvers av de landene.

3 Forskning på diskriminering, likestilling og trakassering i Norden – en samlet oversikt

Dette kapittelet gir en samlet oversikt over publiseringen i de nordiske landene, og omfatter alle de tre temaene diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing. Målsetningen presentere noen indikatorer på overordnet nivå som kan si noe om utviklingen over tid, forskjeller mellom de nordiske landene og hvordan publikasjonene fordeler seg på noen sentrale undervariabler slik som diskrimineringsgrunnlag og samfunnsarena.

Totalt er det identifisert i overkant av 2500 vitenskapelige tidsskriftsartikler fra Norden i perioden 2010-2020. I dette tallet inngår altså artikler fra alle de tre temaene som prosjektet omhandler i henhold til de søkekriteriene som er anvendt.⁶ Som nevnt i kapittel 2, omfatter datagrunnlaget bare artikler som er indeksert i Web of Science. Her har de aller fleste engelsk som publiseringsspråk. I publikasjonsettet var det 50 oversiktsartikler (reviews).

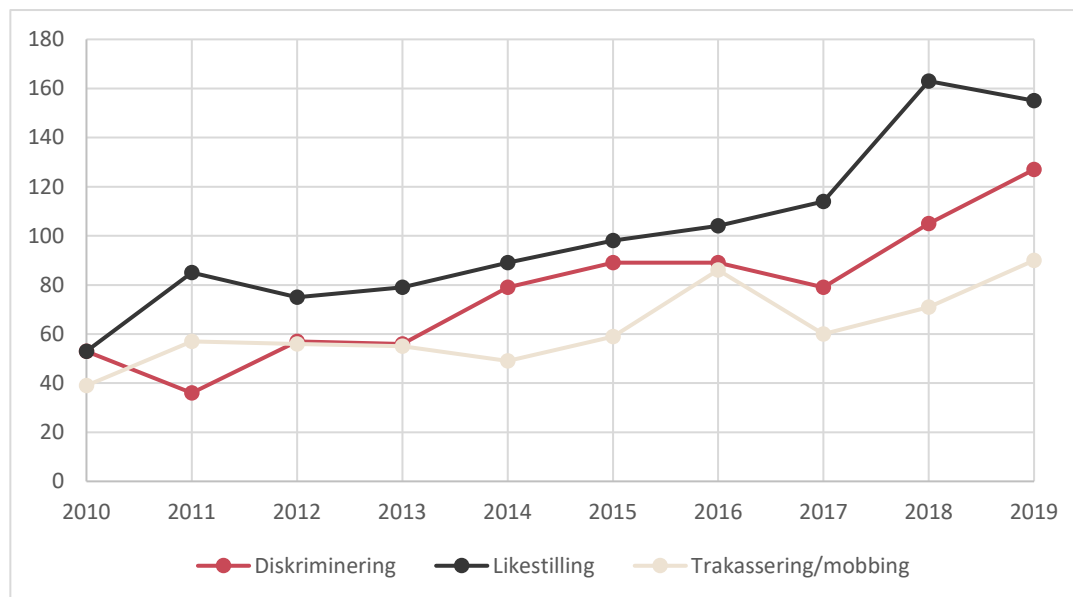
3.1 Utvikling over tid

Figur 3.1 viser hvordan artikkeltallet har utviklet seg over tid. Det har vært en markert økning i den nordiske artikkelproduksjonen gjennom hele perioden. I 2010 ble om lag 50 artikler publisert innenfor hvert av temaene diskriminering og likestilling, mens tallet for trakassering/mobbing var 40. I 2019⁷ var antallet studier økt til 155 for likestilling, om lag 130 for diskriminering og 90 for trakassering/mobbing. Figuren viser likevel at den årlige produksjonen varierer en del fra år til år, og veksten kom særlig i perioden fra 2017 til 2019. Derimot var det en liten nedgang fra 2016 til 2017, både for diskriminering og trakassering/mobbing.

⁶ I figurtitlene i dette og de øvrige kapitlene fremgår det hva som er N , det vi si antall publikasjoner som inngår i underlagsmaterialet. Siden noen publikasjoner har forfattere fra flere enn ett land og er klassifisert på flere underkategorier, vil dobbelttelling forekomme. Derfor vil N variere fra figur til figur selv om alle er basert på samme datasett.

⁷ 2020-årgangen var ikke komplett da analysen ble gjennomført, derfor vises ikke denne årgangen i figuren. 2020-årgangen er imidlertid inkludert i analysene i rapporten.

Denne nedgangen kan trolig tolkes som en tilfeldig årlig variasjon. Hva som er årsaken til den sterke veksten etter 2017, er vanskelig å si noe sikkert om. Noe av forklaringen kan ligge i at Metoo-fenomenet har gjort at seksuell trakassering og kjønnsdiskriminering har fått økt oppmerksomhet også i forskningssammenheng.

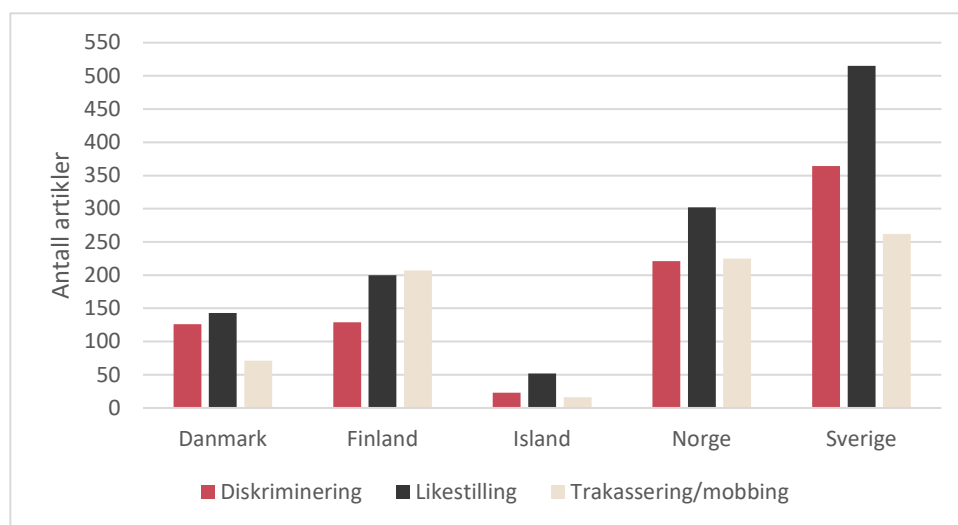

Figur 3.1 Antall artikler per år med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, Norden 2010-2019 (N=2407).

Fra 2010 til 2019 har det vært en relativ vekst i artikkeltallet på 190 prosent for likestilling, 140 prosent for diskriminering og 130 prosent for trakassering/mobbing. Volumet har altså økt betydelig og stadig flere studier publiseres årlig. Dette viser at det er økt fokus på tematikken i nordisk forskning. Særlig ser vi en stor økning etter 2017. Samtidig er det grunn til å påpeke at det har vært en betydelig generell vekst i ressursene til forskning og i antall publikasjoner i løpet av perioden. Totalt for alle fagfelt har antallet artikler fra de nordiske land økt med 76 prosent i samme periode. Publiseringen om diskriminering, likestilling og trakassering har likevel en sterkere generell vekst enn forskningen for øvrig.

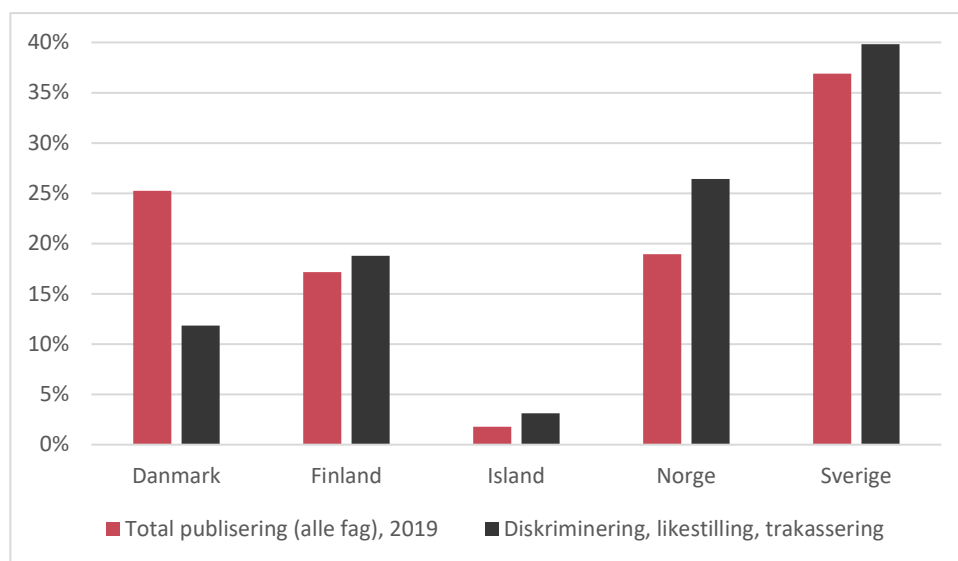
3.2 Fordeling per nordisk land

Figur 3.2 viser hvordan artiklene fordelte seg på de nordiske landene. Sverige er den klart største bidragsyteren til forskning om temaene. Spesielt gjelder dette likestilling, der forskningsproduksjonen i Sverige er nesten dobbelt så stor som i Norge, som er den nest største nasjonen. Mens Norge har omtrent likt antall studier om likestilling og trakassering/mobbing, er det nesten dobbelt så mange publikasjoner om likestilling enn om trakassering/mobbing i Sverige.

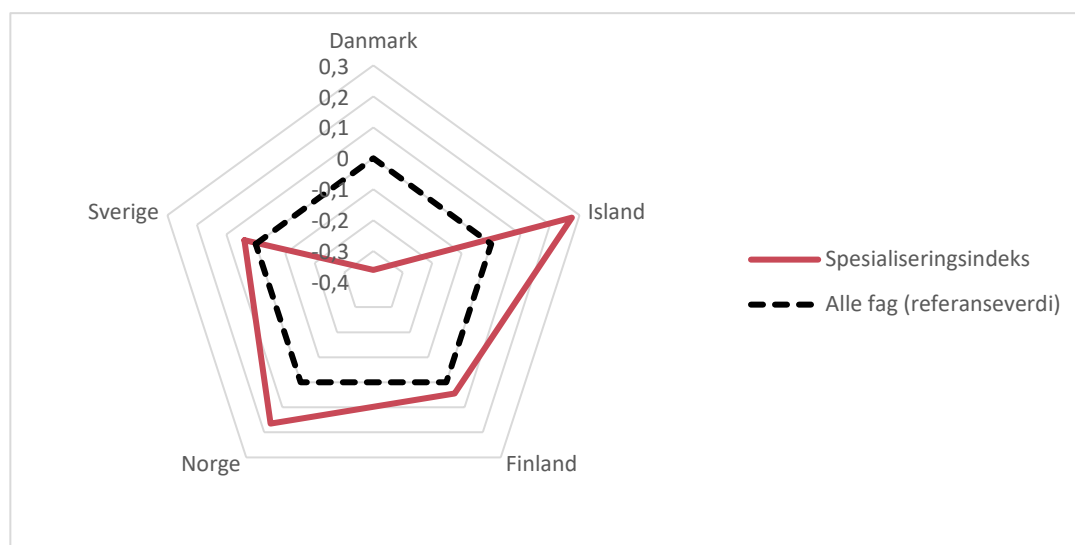
Figur 3.2: Antall artikler med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, per nordisk land, totalt 2010-2020 (N=2808).

Figur 3.3 viser hvilken andel de nordiske landene hadde av totalen. Sverige bidro til 40 prosent av publiseringen, Norge til 26 prosent, Finland til 19 prosent, Danmark til 12 prosent, mens Island bare hadde en andel på 3 prosent. Figuren viser også tilsvarende andel for den totale publiseringen innen alle fagfelt (2019). Norges andel ligger da på 19 prosent. Det vi si at Norge bidrar relativt sett mer til publiseringen innen temaene diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing enn i andre fagfelt.

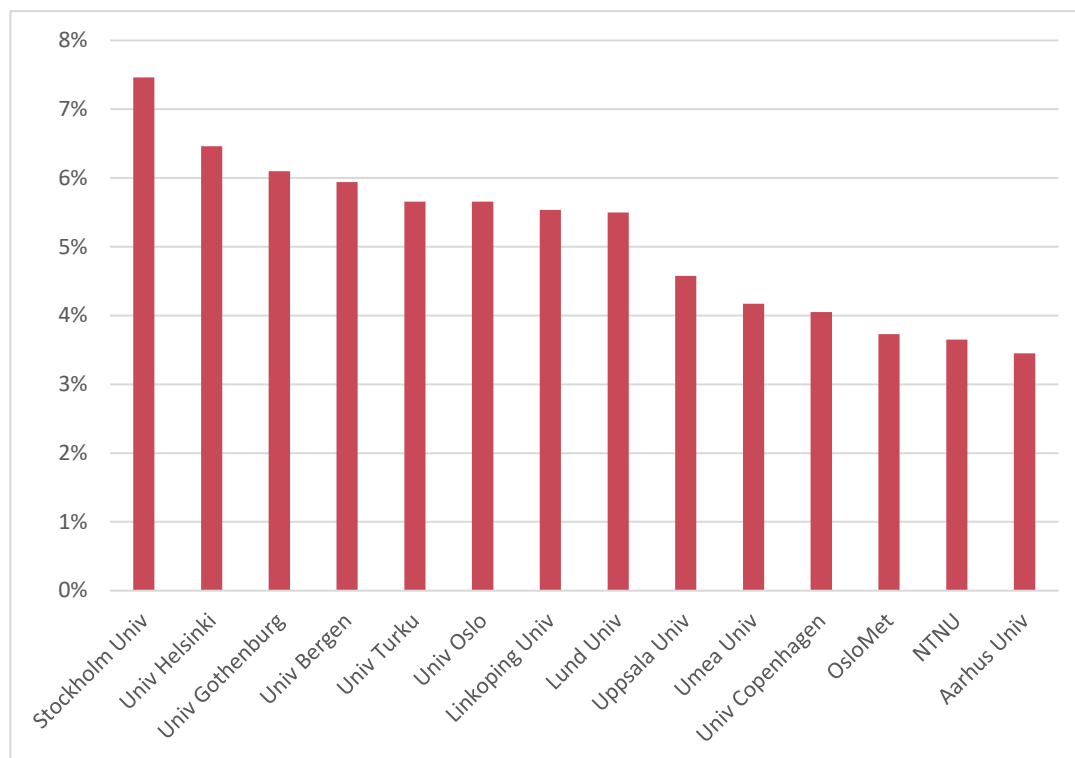
Figur 3.3: Andel av den nordiske artikkelproduksjonen per land, diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing (2010-2019), og totalt alle fag (2019).

For å analysere dette nærmere kan det beregnes en såkalt «relativ spesialiseringsindeks» for landene. Denne er et uttrykk for om et land har en høyere eller lavere andel av publikasjonene i et bestemt fagfelt sett i forhold til hva som er gjennomsnittet for andre land (normalisert til 0.00) (se f.eks. Aksnes et al. 2014). Figur 3.4 viser at Island og Norge har en markert positiv spesialisering, mens det motsatte er tilfelle for Danmark. Indirekte kan det tyde på at Norge bruker relativt sett mer ressurser på forskning på temaet enn gjennomsnittet for de nordiske landene. Dette basert på en forutsetning om at resultater av forskning formidles i vitenskapelige publikasjoner slik at bruk av mer ressurser vil resultere i flere publikasjoner.

Figur 3.4: Relativ spesialiseringsindeks for publisering om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing per land.

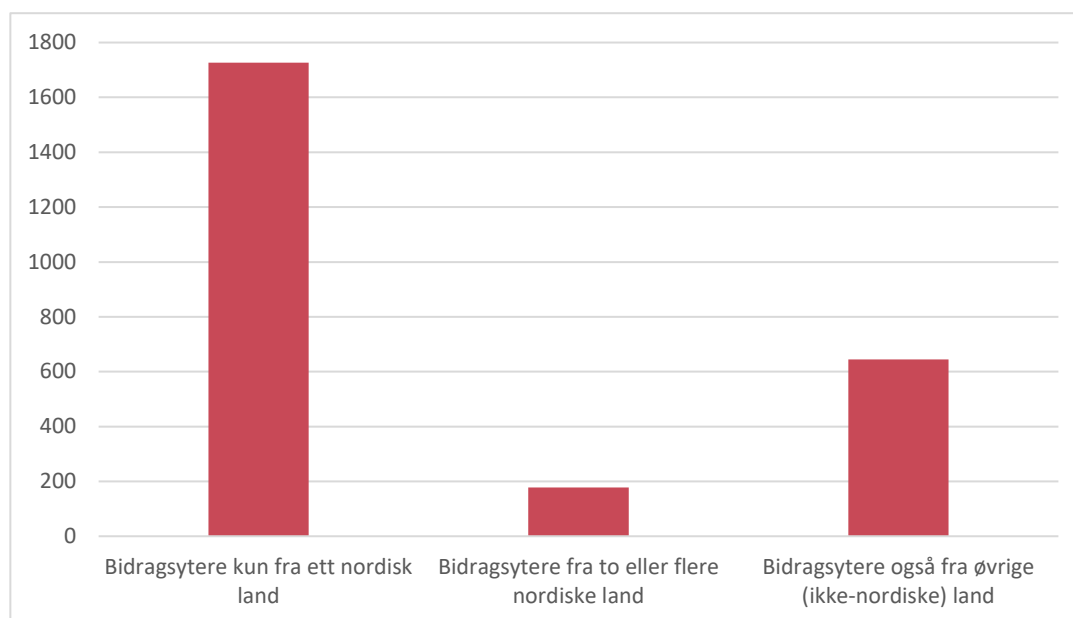
Et stort antall nordiske institusjoner og institutter har bidratt til forskning om diskriminering, likestilling og trakassering. I figur 3.5 vises de 14 største institusjonene. Stockholm universitet har det største antallet, og bidro til i overkant av 7 prosent av de nordiske studiene. Universitetet i Bergen er den største norske bidragsyteren, og rangerer som nummer fire i Norden med en andel på i underkant av 6 prosent, tett fulgt av Universitetet i Oslo. Dette er to universiteter med egne sentre for kjønnsforskning.

Figur 3.5: De største institusjonene. Andel av total nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020.

3.3 Samarbeid over landegrensene

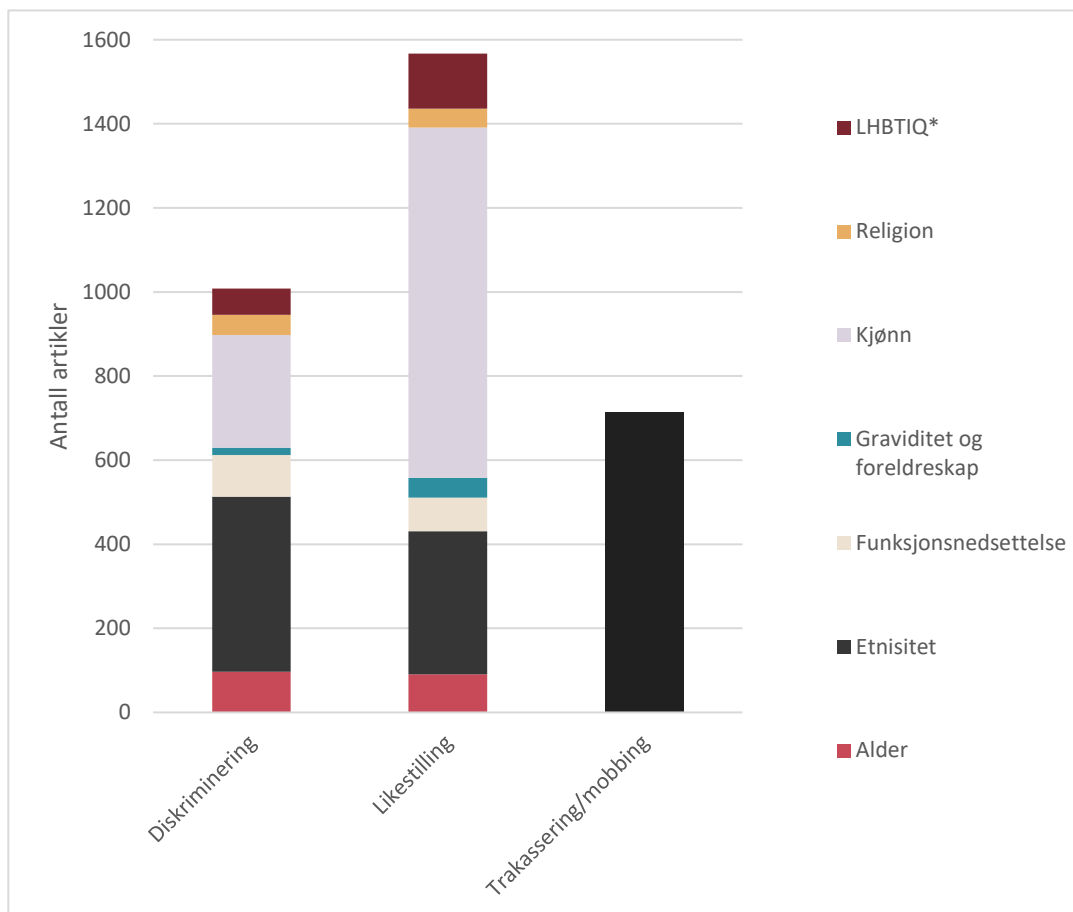
Mange av artiklene har kun bidragsyttere fra ett nordisk land, mens andre involverer internasjonalt samarbeid gjennom medforfatterskap – det vil si at de har forfattere fra institusjoner lokalisert i mer enn ett land. En oversikt over dette finnes i figur 3.6. Det store flertallet av artiklene, nesten 70 prosent, er enkeltlandstudier, og har bidragsyttere fra bare én nasjon. De resterende 30 prosent består av artikler hvor forskere fra flere nasjoner bidrar. Dette kan være snakk om studier basert på empiri fra mer enn ett land, men ikke nødvendigvis. Bare om lag 7 prosent av artiklene har bidragsyttere fra to eller flere nordiske land. Til tross for at Norden er en region som er geografisk, kulturelt og dels språklig sammenknyttet, er det interne samarbeidet ikke veldig omfattende. Når nordiske forskere samarbeider med utenlandske kolleger, omfatter dette oftest andre land enn de nordiske. Det er et bilde vi også ser på andre fagfelt.

Figur 3.6: Fordeling for ulike samarbeidskonstellasjoner. Antall artikler for nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=2549).

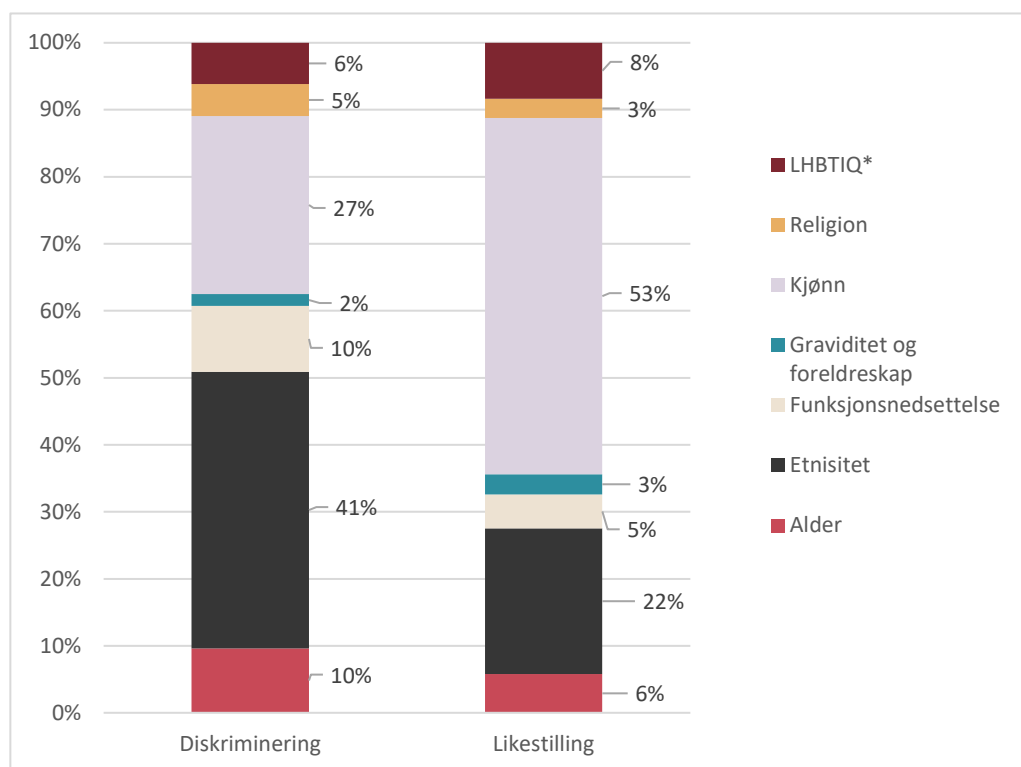
3.4 Tema og samfunnsrelevans

Figur 3.7 viser hvordan antall artikler om diskriminering, likestilling og trakassering fordeler seg på de ulike diskrimineringsgrunnlagene. Ikke overraskende dominerer kjønn likestillingsstudiene. Over halvparten av studiene har dette som tema, men det er også et betydelig antall studier hvor likestilling analyseres for andre samfunnsgrupper, blant annet med hensyn til etnisitet.

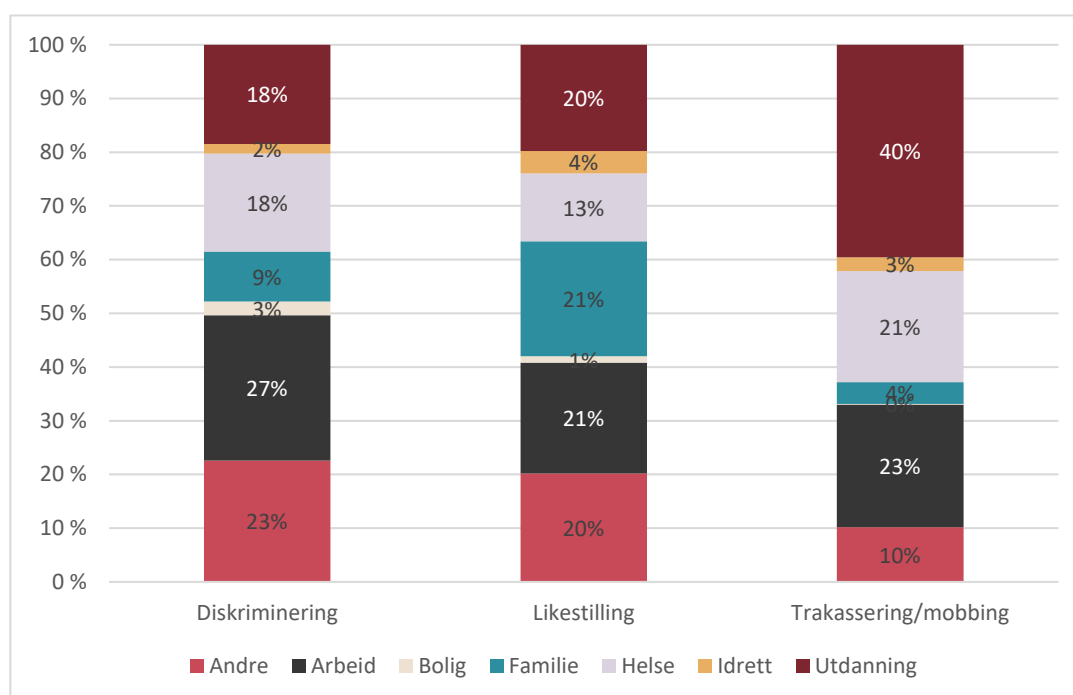
Figur 3.7: Fordeling per diskrimineringsgrunnlag. Antall artikler for nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=3289).

Figur 3.8 viser de relative andelene per diskrimineringsgrunnlag. Her fremgår det tydelig at det er flest likestillingsstudier som dreier seg om kjønn, og flest diskrimineringsstudier om etnisitet. Dette er den viktigste forskjellen mellom de to kategoriene (jf. innledning). Dette kan ha sammenheng med at diskriminering på grunnlag av kjønn i lang tid har gitt seg utslag i forskjellsbehandlende likestillingspolitikk («affirmative action»), mens når det gjelder etnisitet har det politiske fokuset vært å eliminere årsaker til diskriminering. For de andre diskrimineringsgrunnlagene er forskjellene betydelig mindre. De ulike diskrimineringsgrunnlagene analyseres nærmere i neste kapittel.

Figur 3.8: Fordeling per diskrimineringsgrunnlag. Andel artikler for nordisk publisering innen diskriminering og likestilling, totalt 2010-2020 (N=2575).

Figur 3.9 viser hvordan publiseringen er fordelt tematisk etter hvilke samfunnsarenaer studiene er relevante for eller omfatter. Ikke alle lar seg fordele på de utvalgte arenaene, enten fordi de ikke er knyttet til en spesifikk arena eller fordi de er knyttet til en annen arena med sjeldnere forekomst enn de spesifiserte. I figuren er disse to typene slått sammen i én kategori og vist som *andre*. Når det gjelder diskriminering og likestilling, er relevansfordelingen per samfunnsarena relativt lik, men det er noen større innslag av diskrimineringsstudier som adresserer arbeid og arbeidsliv. For trakassering/mobbing er derimot utdanning den klart største kategorien, men også arbeidsliv er en viktig arena for studiene.

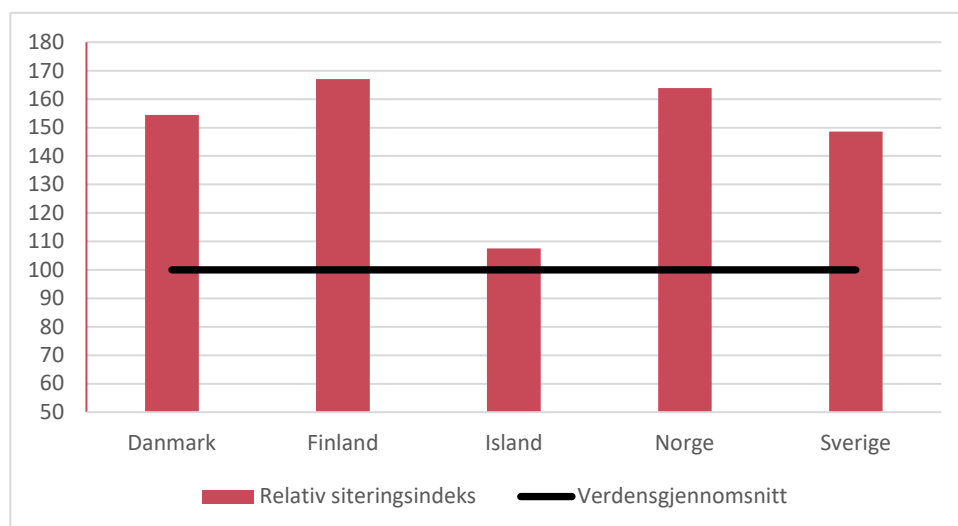

Figur 3.9: Fordeling per samfunnsarenaer. Andel av artikler for nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=3256).

3.5 Siteringshyppighet

Det er vanlig å anta at artikler blir mer eller mindre sitert ut fra hvor stor eller liten innflytelse de får på videre forskning. Ut fra dette blir siteringer ofte benyttet som indikator på vitenskapelig innflytelse ("impact" på engelsk), eller synlighet, og dermed som et partielt mål for kvalitet (Aksnes et al. 2019). Siteringer sier imidlertid ikke nødvendigvis noe om samfunnsmessig nytte eller ikke-vitenskapelig relevans. I Web of Science-databasen inngår data om hvor mange ganger hver enkelt publikasjon har blitt sitert i den påfølgende indekserte vitenskapelige litteraturen. Basert på slik statistikk er det mulig å lage siteringsanalyser på aggregerte nivåer.

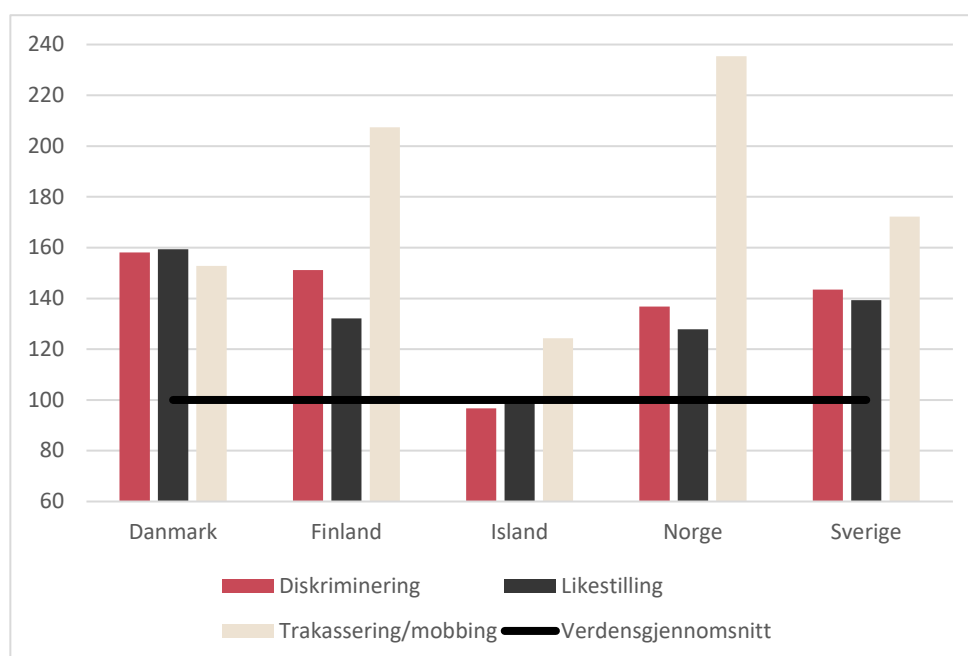
Figur 3.10 viser hvor hyppig artiklene fra perioden 2010-2018 er sitert per land. Her er det brukt en relativ siteringsindeks, hvor siteringstallene er sammenlignet med en referansestandard basert på fagfelt, artikkeltype og publikasjonsår. Det er relativt små forskjeller mellom landene, men Island skiller seg ut med klart lavere siteringsindeks enn de øvrige. For alle land ligger siteringsindeksen over verdensgjennomsnittet (i figuren representerer 100 den fagfeltrelaterede gjennomsnittsverdien). Den nordiske forskningen om likestilling, diskriminering og trakassering har dermed oppnådd relativt høy internasjonal vitenskapelig innflytelse målt etter siteringshyppighet. Dette kan ha sammenheng med den nordiske konteksten som over lang tid har vært preget av sosialdemokratisk likhetspolitikk, og dermed samfunn hvor likestilling og diskriminering får mye oppmerksomhet både politisk og akademisk. Samtidig hevder de nordiske landene seg bra også i andre fag, og oppnår stort sett en siteringshyppighet klart over verdensgjennomsnittet (se f.eks. [Indikatorrapporten](#)).

Figur 3.10: Relativ siteringsindeks for publikasjonene (2010-2018) om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing (totalt) per land (N=2043).

I figur 3.11 vises siteringsindeksen separat for publikasjonene innen de tre temaene. For Norge spesielt, men også for Finland og til dels Sverige, varierer siteringsindeksen betydelig. De norske publikasjonene om trakassering/mobbing har oppnådd svært høy siteringsindeks, mens publikasjonene om likestilling og diskriminering ikke er like høyt sitert. Det tyder på at den internasjonale innflytelsen til norsk forskning har vært høyest innenfor temaet trakassering. Finsk forskning utmerker seg også på dette området. Hva som er forklaringen på dette, er vanskelig å svare på.

Det kan ellers bemerkes at siteringsindeksen er uavhengig av publiseringsvolumet. Indikatoren er et uttrykk for gjennomsnittspublikasjonens siteringshyppighet. Et land med få artikler, slik som Island, kan derfor i prinsippet oppnå like høye, eller høyere, verdier enn et stort land som Sverige. Tilsvarende forhold gjelder for andre analysenivåer, slik som fagfelt.

Figur 3.11: Relativ siteringsindeks for publikasjonene (2010-2018) om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing per land (N=2157).

Generelt er siteringsfrekvensen til vitenskapelige artikler svært skjevfordelt. De fleste blir lite sitert, eller ikke sitert i det hele tatt, mens noen få oppnår et ekstremt høyt antall siteringer. I løpet av det siste tiåret har det vært en økende interesse for å bruke høyt siterte artikler som indikator i forskningspolitisk sammenheng. En årsak til dette er den internasjonale oppmerksomheten på «scientific excellence». I denne sammenheng har høyt siterte artikler blitt vurdert som en relevant indikator, ut fra en antagelse om at høyt siterte artikler representerer spesielt betydningsfulle vitenskapelige publikasjoner. Nå er ikke dette en helt uproblematisk antagelse, fordi det kan være ulike årsaker til at en artikkel blir høyt sitert, og ikke

alle er koblet til dens vitenskapelige betydning. Likevel vil høyt siterte artikler kunne gi interessant informasjon i denne sammenheng.

Tabell 3.1 viser en oversikt over artiklene som er blant de to prosent mest siterte innen deres fagfelt (2 prosentil)- hvor publiseringsår og artikkeltype også er tatt hensyn til. Listen er begrenset til artikler om diskriminering og likestilling (trakassering/mobbing ble her tatt ut siden listen ellers ville domineres av artikler om dette, jf. den høye siteringsindeksen for feltet). Nyere artikler har ikke vært tilgjengelige lenge nok til å oppnå høye absolutte siteringstall, likevel kan disse være høyt sitert ut fra prosentil-tallene som er beregnet ut fra publiseringsår.

Det bør bemerkes at det ikke er noen oversiktsartikler (reviews) på listen. Generelt gir slike artikler en oppsummering og vurdering av forskningen på et bestemt tema, inkludert det å identifisere forskningshull og -behov. Slike artikler kan oppnå høye siteringstall siden de ofte blir referert til i den påfølgende vitenskapelige litteraturen. Forklaringen på at det likevel ikke er noen oversiktsartikler på listen, er at prosentilrangeringen er justert for artikkeltype – der det altså tas høyde for at slike artikler generelt er mer sitert – og ingen slike artikler var innenfor to prosentilen.

Tabell 3.1: Oversikt over spesielt høyt siterte artikler, likestilling og diskriminering, 2010-2018*

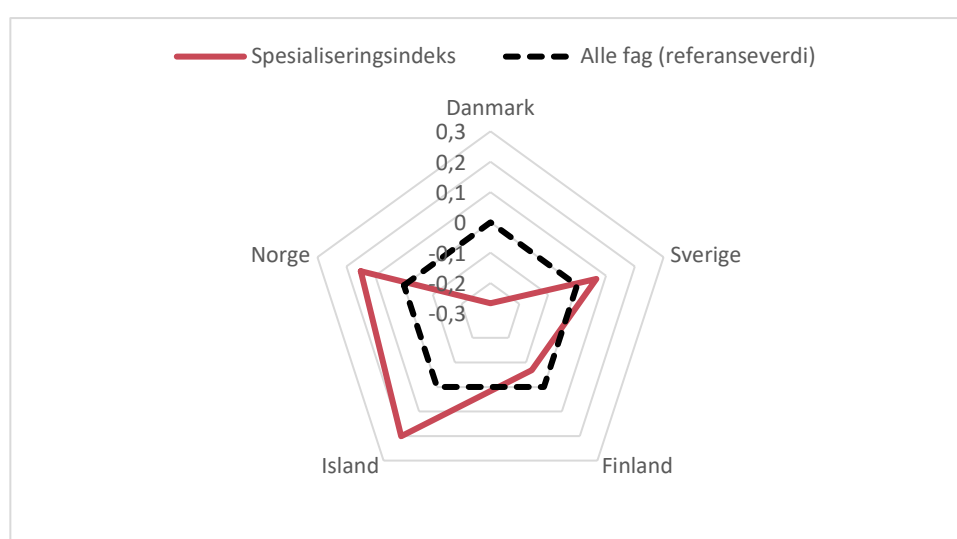
Tittel	Hovedområde	Tidsskrift	År	Ant. siteringer	Prosentilverdi
Gender as "Ebola from Brussels": The Anti-colonial Frame and the Rise of Illiberal Populism	Likestilling	SIGNS	2018	60	0,1
Legislating a Woman's Seat on the Board: Institutional Factors Driving Gender Quotas for Boards of Directors	Likestilling	JOURNAL OF BUSINESS ETHICS	2015	173	0,3
Intersectionality as a Useful Tool: Anti-Opportunistic Social Work and Critical Reflection	Diskriminering	AFFILIA-JOURNAL OF WOMEN AND SOCIAL WORK	2014	73	0,7
Feminist participatory methodologies in geography: creating spaces of inclusion	Likestilling	QUALITATIVE RESEARCH	2016	40	0,7
Inclusion in sport: disability and participation	Likestilling	SPORT IN SOCIETY	2018	28	0,8
Gender Quotas and Women's Political Leadership	Diskriminering	AMERICAN POLITICAL SCIENCE REVIEW	2016	53	0,8
Ethnicity as skill: immigrant employment hierarchies in Norwegian low-wage labour markets	Diskriminering	JOURNAL OF ETHNIC AND MIGRATION STUDIES	2018	28	0,9
Closing the gender leadership gap: a multi-centre cross-country comparison of women in management and leadership in academic health centres in the European Union	Likestilling	HUMAN RESOURCES FOR HEALTH	2017	49	1,0
Nordic Exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime	Diskriminering	THEORETICAL CRIMINOLOGY	2013	76	1,0
School bullying and fitting into the peer landscape: a grounded theory field study	Diskriminering	BRITISH JOURNAL OF SOCIOLOGY OF EDUCATION	2018	26	1,0
Discrimination of the Second Generation: Evidence from a Field Experiment in Norway	Diskriminering/ Likestilling	JOURNAL OF INTERNATIONAL MIGRATION AND INTEGRATION	2016	39	1,1
Body Satisfaction and Physical Appearance in Gender Dysphoria	Diskriminering	ARCHIVES OF SEXUAL BEHAVIOR	2016	61	1,2
Intimate partner violence against women and the Nordic paradox	Likestilling	SOCIAL SCIENCE & MEDICINE	2016	59	1,4
Gender discrimination in physics and astronomy: Graduate student experiences of sexism and gender microaggressions	Diskriminering	PHYSICAL REVIEW PHYSICS EDUCATION RESEARCH	2016	43	1,4
What are the effects of reforms promoting fathers' parental leave use?	Likestilling	JOURNAL OF EUROPEAN SOCIAL POLICY	2012	85	1,5
Work-Family Conflict and Well-Being Across Europe: The Role of Gender Context	Likestilling	SOCIAL INDICATORS RESEARCH	2017	31	1,6
Board Gender Quotas: Exploring Ethical Tensions From A Multi-Theoretical Perspective	Likestilling	BUSINESS ETHICS QUARTERLY	2016	64	1,7
Family policy and fertility: fathers' and mothers' use of parental leave and continued childbearing in Norway and Sweden	Likestilling	JOURNAL OF EUROPEAN SOCIAL POLICY	2010	86	1,8
Additive or Multiplicative Disadvantage? The Scarring Effects of Unemployment for Ethnic Minorities	Diskriminering	EUROPEAN SOCIOLOGICAL REVIEW	2017	30	1,9
Gender Ideology and the Sharing of Household and Child Care in Sweden	Likestilling	JOURNAL OF FAMILY ISSUES	2014	67	2,0

*) Artikler innenfor 2 prosentilen, det vil si blant de 2 prosent mest siterte artikler på verdensbasis, justert for fag/år/artikkeltype. Antall siteringer tom 2020 (kun WoS).

profilen til nordisk forskning om diskriminering. Klart mest hyppigst forekommende er ordet «discrimination», fulgt av «gender». Det er også mange forekomster knyttet til etnisitet og assosierte ord som «immigrant». Videre forekommer ordet «health» i relativt mange publikasjoner. Et betydelig antall titler inneholder også navnet på landet der studien er utført, derfor forekommer «Sweden» og «Swedish» spesielt hyppig. Dette kan tyde på at diskriminering i forskningen forstås som et *kontekstuel* fenomen og et *nasjonalt* anliggende.

Også innenfor diskrimineringsområdet er det Sverige som har den klart største produksjonen av artikler. Norge rangerer som nest største nordiske nasjon, mens Island har den minste forskningsproduksjonen. Som vi så i forrige kapittel, bidro Sverige til 42 prosent, Norge til 26 prosent, Finland og Danmark begge til 15 prosent, mens Island hadde en andel på 3 prosent av den nordiske publiseringen. Totalt sett gjenspeiler forskjellene i absolutte tall i noen grad forskjellene i befolkningstall i de respektive landene. Norge har likevel en klart større produksjon enn Danmark og Finland selv om folketallet er omtrent likt i disse landene.

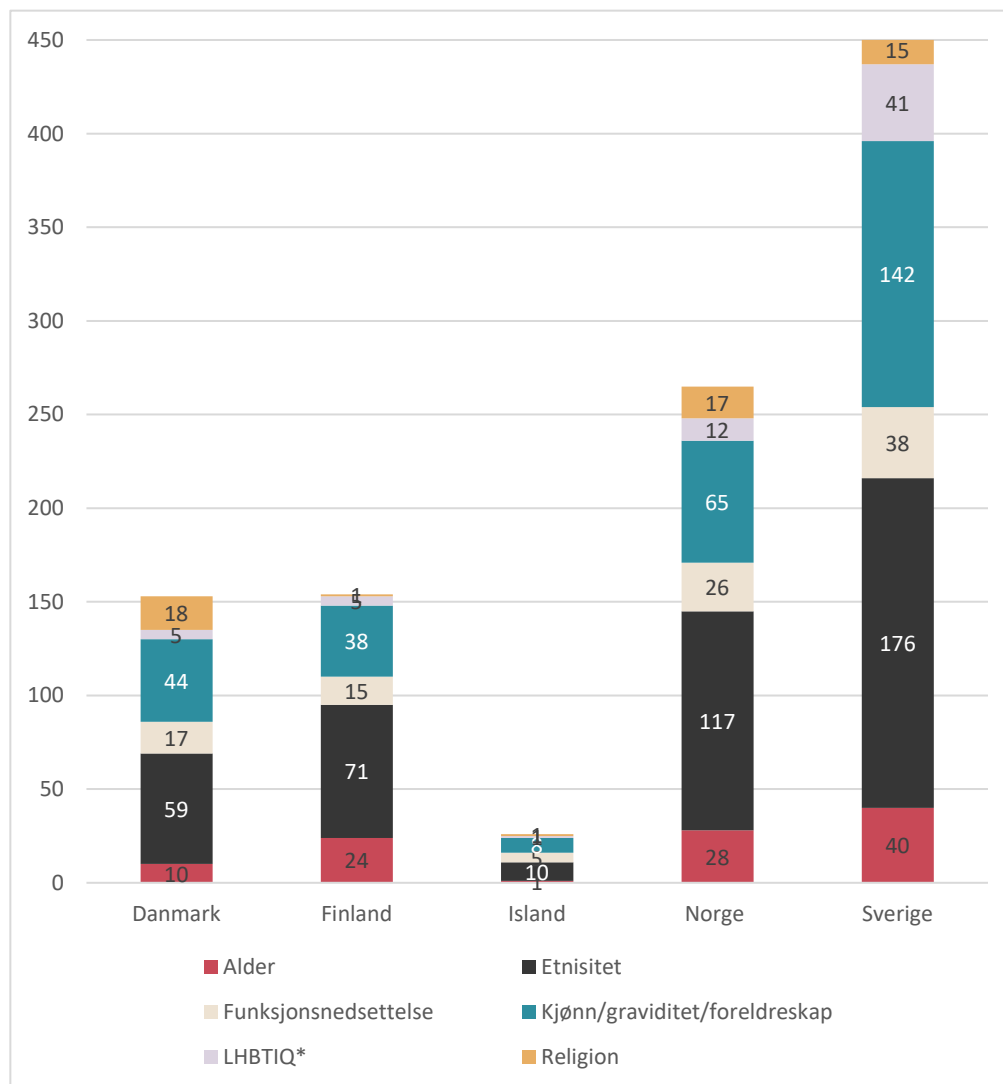
Norges andel av publiseringen i Norden ligger som nevnt på 26 prosent, dette er klart høyere enn andelen for alle fag samlet som er på 19 prosent. Det vil si at Norge bidrar relativt sett mer til publiseringen av forskning om diskriminering enn på øvrige fagfelt. Det kan dermed hevdes at Norge har en positiv forskningsspesialisering på diskriminering (jf. kapittel 3.2). Figur 4.2 viser at Island og Norge har en markert positiv spesialiseringsindeks når vi ser utelukkende på publikasjoner som omhandler diskriminering – selv om Island er en veldig liten bidragsyter i absolutte tall. En motsatt profil ses for Finland og spesielt Danmark. Også for diskrimineringsområdet spesifikt kan tallene indirekte tyde på at Norge bruker relativt sett mer ressurser på forskning om temaet enn det som er gjennomsnittet for de nordiske landene (jf. kap. 3.2).

Figur 4.2: Relativ spesialiseringsindeks for publisering om diskriminering per land.

4.1 Diskrimineringsgrunnlag

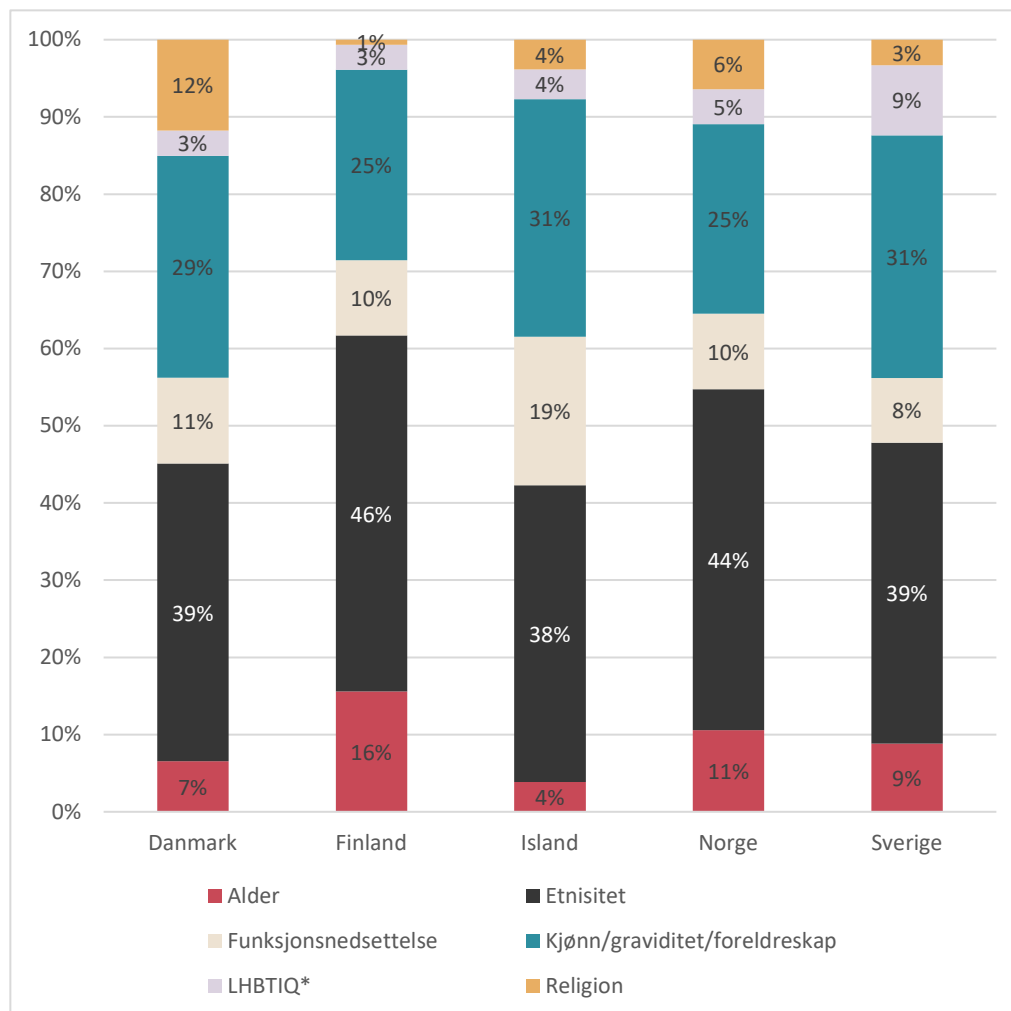
Hvordan er forskningsprofilene for de nordiske landene når det gjelder de syv ulike diskrimineringsgrunnlagene (alder, etnisitet, funksjonsnedsettelse, religion, graviditet og foreldreskap, kjønn og LHBTIQ*)? Figur 4.3 og 4.4 viser med absolutte tall og relative andeler hvordan publiseringen fordeles på tvers av landene og innenfor hvert land på de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Figur 4.3: Fordeling antall artikler for diskriminering og de ulike diskrimineringsgrunnlagene i Norden (N=1050).

Sverige har flest artikler i nesten alle underkategorier. Det er ikke overraskende, siden Sverige er såpass mye større enn de andre nordiske landene i totalt publiseringsvolum. Det kan derfor være mer interessant å se på hvordan publiseringen

innad i hvert land fordeler seg (figur 4.4). Dette kan si noe om det er forskjeller i landenes profil og i hvilke områder som gis mest oppmerksomhet i forsknings-sammenheng.

Figur 4.4: Fordeling andel artikler for diskriminering og for de ulike diskrimineringsgrunnlagene i Norden (N=1050).

Vi ser en relativt høy andel forskning på diskriminering relatert til etnisitet på tvers av landene, med over en tredjedel av forskningen om diskriminering totalt for alle fem land. Figuren viser at Finland har den høyeste andelen knyttet til aldersdiskrimineringsforskning (16 prosent). Denne andelen lavest for Island med 4 prosent, mens andelen på forskning om funksjonsnedsettelse ligger relativt høyt der (19 prosent). Mens andelen forskning på diskriminering på grunn av religion ligger høyest i Danmark (12 prosent), gjelder det samme for Sverige for diskrimineringsforskning på LHBTIQ* (9 prosent). I Norge domineres feltet av forskning på etnisitet (44 prosent), fulgt av kjønn (24 prosent) og alder (11 prosent).

Nedenfor presenteres mer inngående analyser av publiseringen for hver av de syv diskrimineringsgrunnlagene. Hvert underavsnitt starter med en presentasjon av en kartlegging av allerede eksisterende internasjonale kunnskapsoversikter (review-studier) forfattet av nordiske forskere. Disse oversiktene omfatter altså internasjonale studier på diskriminering innenfor de ulike grunnlagene. Med dette vil det være mulig til å sette funnene fra de bibliometriske analysene, som er begrenset til Norden, i en større internasjonal sammenheng. Samtidig er problemstillingen til denne kunnskapsoversikten geografisk avgrenset til Norden, noe som betyr at minst én av forfatterne til de inkluderte kunnskapsoversiktene er tilknyttet en institusjon i Norden.

4.1.1 Etnisitet

Forskning på etnisk diskriminering har dominert den nordiske forskningslitteraturen. Totalt har i underkant av halvparten (41 prosent) av publikasjonene om diskriminering dreid seg om etnisitet. Antall studier som årlig publiseres på tematikken viser også en klart økende tendens. Tabell 4.1 viser en oversikt over internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av etnisitet med minst én forfatter tilknyttet en institusjon i Norden.

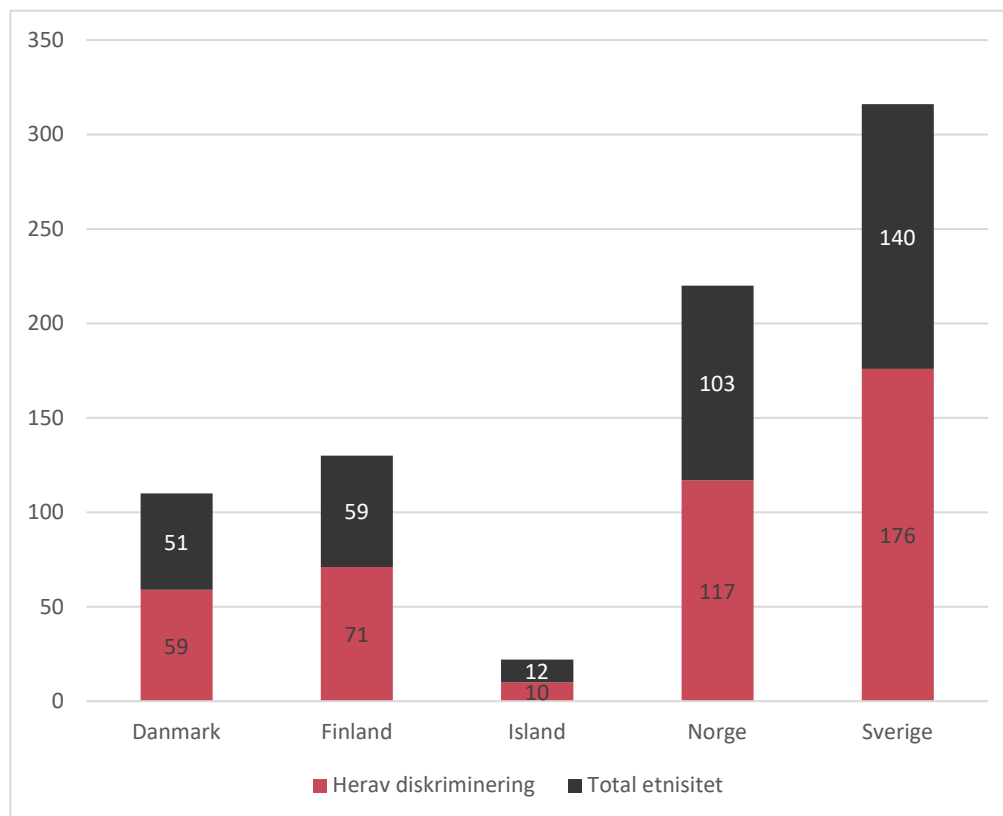
Tabell 4.1: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av etnisitet (N=9)

Forfattere, år	Tittel	Temaer
Leppala et al., 2020	Humanitarian migrant women's experiences of maternity care in Nordic countries: A systematic integrative review of qualitative research	Multipple diskriminering (alder, graviditet og kjønn); helse
Lebano et al., 2020	Migrants' and refugees' health status and healthcare in Europe: a scoping literature review	Migranter; helse
Hargreaves et al., 2019	Occupational health outcomes among international migrant workers: a systematic review and meta-analysis	Multipple diskriminering (etnisitet og funksjonsnedsettelse); helse
Viken et al., 2018	Foreign educated nurses' work experiences and patient safety-A systematic review of qualitative studies	Helsepersonell med migrasjonsbakgrunn; arbeid
Sterud et al., 2018	A systematic review of working conditions and occupational health among immigrants in Europe and Canada	Migranter; arbeid; helse
Mangrio & Forss, 2017	Refugees' experiences of healthcare in the host country: a scoping review	Flyktninger; helse
Egoz & De Nardi, 2017	Defining landscape justice: the role of landscape in supporting wellbeing of migrants, a literature review	Migranter; livskvalitet
Mikkonen, K. et al., 2016	Mentor experiences of international healthcare students' learning in a clinical environment: A systematic review	Internasjonale studenter i helsefag
Kristiansen et al. 2016	Aging and health among migrants in a European perspective	Multipple diskriminering (alder og etnisitet); helse

Det generelle mønsteret i publiseringen, at forskning relatert til etnisitet dominerer forskningen om diskriminering, gjenspeiles også i det relativt høye antall publiserte kunnskapsoversikter om dette temaet. Vi har identifisert i alt ni nyere internasjonale kunnskapsoversikter der etnisitet inngår som én eller blant flere

diskrimineringsgrunnlag. Helse er et tema som går på tvers av alle kunnskapsoversiktene. Dette kan ha sammenheng med at systematiske kunnskapsoversikter har en lengre tradisjon som metode innen helsefag både i og utenfor Norden. Tre oversikter har sett på flere diskrimineringsgrunnlag og handler om multippel diskriminering, for eksempel, på grunnlag av etnisitet og alder, eller etnisitet og kjønn (Leppala et al., 2020; Hargreaves et al. 2019; Kristiansen et al. 2016). To systematiske kunnskapsoversikter ser på arbeid og helse blant helsepersonell med migrasjonsbakgrunn og andre innvandrere. Sterud et al., 2018; Viken et al., 2018). De nyeste kunnskapsoversiktene er særlig rettet mot flyktninger og nyankomne innvandrere, og deres helse og opplevelser av helsetjenester. (Leppala et al., 2020; Lebrano et al., 2020). Dette bildet reflekteres også gjennom vår bibliometriske analyse. Disse viser videre at forhold knyttet til etnisk diskriminering er relatert til mange ulike samfunnsarenaer. Flest studier dreier seg om etnisk diskriminering på arbeidsmarkedet, men det er også et betydelig antall studier om hvordan etnisitet kan være grunnlag for diskriminering når det gjelder helse og helsetilbud eller innenfor utdanningssystemet. (se nærmere kap. 4.2.2.).

Når det gjelder relasjonen mellom forskning på etnisk diskriminering og forskning på etnisitet totalt, viser figur 4.5 viser at artiklene klassifisert som tilhørende etnisk diskriminering utgjør litt mer enn halvparten av den totale forskningsproduksjonen på diskriminerings- og likestillingsområdet, men andelen varierer noe fra land til land.

Figur 4.5: Fordeling antall artikler om etnisitet innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=433)

Vi har valgt å kort presentere innholdet fra tre spesielt høyt siterte nordiske artikler om etnisk diskriminering i tekstbokser:

Et eksempel på en nordisk studie som ser på etnisitet og juridisk diskriminering er *Nordic Exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime*, foretatt av Barker (2012) ved Stockholms universitet. Barker (2012) argumenterer at det nordiske straffesystemet inneholder et paradoks ved å samtidig være relativt «mildt» og «disiplinerende». Med perspektiver på det såkalte «Folkhemmet», argumenterer Barker (2012) at den svenske velferdsstaten samtidig fremmer individers velferd i samfunnet og hemmer deres frihet. En slik forståelse av velferdsstaten setter behovet for sosial solidaritet i sentrum. Dersom individuelle rettigheter blir svekket samtidig som at «folket» og medborgerskap blir definert etnisk-kulturelt, vil enkelte grupper, spesielt de som er ansett som «de andre», være sårbare overfor diskriminering fra myndighetene. Ifølge Barker (2012) blir dette ekstra problematisk i samfunn som det svenske, hvor sosiale og kulturelle egenskaper blir knyttet til etnisk identitet, slik at mens svensker essensielt er demokratiske, er andre etniske grupper assosiert med intoleranse og ulikhet. På den måten blir kriminelle handlinger gjort av innvandrere ofte framstilt som en bekreftelse av denne ulikheten, eller usvenskheten, snarere enn som et resultat av sosial eller moralsk deprivasjon. Dette har politiske implikasjoner ved at kriminelle med annen etnisk-kulturell opprinnelse må gjennomgå en «resosialisering» eller som svensker i tillegg til straffet om de skal inkluderes i samfunnet igjen.

Birkelund m.fl. (2017) har i *Additive or multiplicative disadvantage? The scarring effects of unemployment for ethnic minorities* foretatt en analyse av hvordan arbeidsledighet og etnisk diskriminering virker sammen som en slags «brennemerkning» (scarring) i arbeidsgiveres øyne når disse foretar rekrutteringsprosesser. Studien ble foretatt ved at forskere ved Universitetet i Oslo, OsloMet og Fafo søkte på faktiske stillinger med fiktive personopplysninger. Studien finner for det første en tydelig brennemerkning av langtidsledige. Det vil si at arbeidsgivere er mindre tilbøyelige til å kontakte langtidsledige søkere. Videre finner studien etnisk diskriminering på arbeidsmarkedet ved at systematisk færre fiktive søkere med pakistansk-/muslimsklydende navn blir innkalt til intervju. Det tredje funnet er at det ikke er tegn til en etnisk «brennemerkning» som ville implisert ulike effekter av langtidsledighet for minoritet- og majoritets-søkere. Det vil si at arbeidsgivere ikke anser langtidsledighet som spesielt uheldig for søkere med minoritetsbakgrunn.

Et annet eksempel på en studie av etnisk diskriminering av arabiske muslimer på arbeidsmarkedet i Sverige er Rooths (2010) *Automatic Associations and Discrimination in Hiring*, som er gjort ved Linnéuniversitetet. Studien undersøker relasjonen mellom automatisk aktiverte assosiasjoner, eksplisitte holdninger og stereotypier, og diskriminerende atferd i reelle ansettelsesprosesser. Funnene viser sterke og konsistente negative korrelasjoner mellom implisitte holdninger og stereotypier og sannsynligheten for at arbeidsgiver innkaller en søker med arabisk-muslimskklingende navn til intervju. Denne sannsynligheten synker med fem prosentpoeng når den ansvarlige for rekrutteringen minst har moderate implisitte antakelser forbundet med arabisk-muslimske menn i Sverige. På den andre siden finner studien ingen stabile og signifikante korrelasjoner mellom implisitte og eksplisitte holdninger og stereotypier, noe som tyder på at diskriminering på grunn av implisitte fordommer og eksplisitt diskriminering forekommer samtidig.

4.1.2 Kjønn, graviditet og foreldreskap

Dette kapitlet omfatter forskning på diskriminering på grunnlag av kjønn eller graviditet/foreldreskap. Begge dimensjoner er sterk relatert til hverandre; men som vist ovenfor utgjør graviditet og foreldreskap kun en liten del av forskningen, mens forskning på kjønnsdiskriminering utgjør en stor del.

Kjønn

Kjønnsdiskriminering følger som det nest største temaet innen den nordiske diskrimineringslitteraturen, men antallet studier er likevel betydelige lavere enn for etnisitet. Totalt dreier 27 prosent av forskningspublikasjonene om diskriminering seg om kjønn, i hovedsak diskriminering av kvinner, selv om noen få studier omhandler diskriminering av menn (eller gutter). Kjønnsdiskriminering har særlig vært adressert med tanke på arbeidsliv, og denne samfunnsarenaen står for den klart største andelen av publikasjonene (38 prosent). Deretter følger studier av kjønnsdiskriminering i utdanningssystemet, fra grunnskole og videregående skole til høyere utdanning.

For kjønnsdiskriminering har vi identifisert tre kunnskapsoversikter, derav to systematiske kunnskapsoversikter av nyere dato, og en narrativ kunnskapsoversikt. At vi har identifisert relativt få kunnskapsoversikter som omhandler kjønnsdiskriminering, kan skyldes den allerede høye forekomsten av kunnskapsoversikter om *kjønnslikestilling*. For kunnskapsoversikter om kjønn, kan vi generelt anta et relativt høyt tematisk overlapp mellom likestilling og diskriminering, selv om

de to begrepene er antonymer. Som nevnt i forrige kapittel har de nordiske landene en relativt lang historisk tradisjon for positiv særbehandling, spesielt av kvinner, for å sikre kjønnslikestilling.

De to nyeste kunnskapsoversiktene omhandler multippel diskriminering. I én av dem oppsummerer Leppala et al. (2020) forskning på diskriminering på grunn av graviditet, etnisitet og kjønn. De inkluderte studiene handler om mødres opplevelse av helsetjenester i nordiske land. Denne kunnskapsoversikten en av de få som er avgrenset til de nordiske landene.

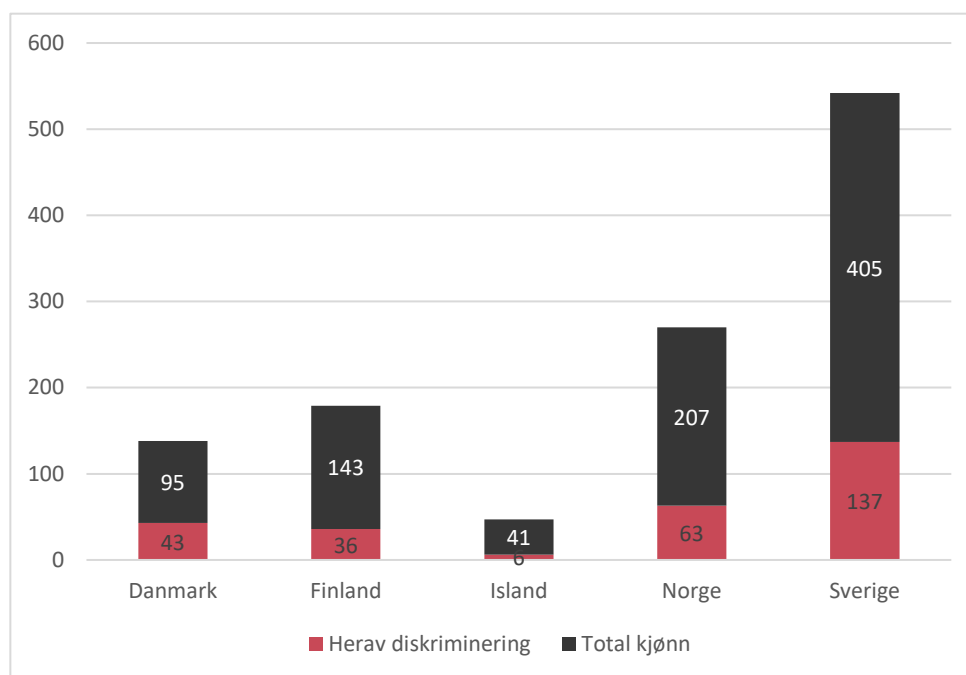
I den andre kunnskapsoversikten ser Kavoura og Kokkonen (2020) på multippel diskriminering på grunnlag av kjønn og seksuell orientering/ kjønnsidentitet (LHBTIQ*), spesielt på erfaringer innen idrett, både til idrettsutøvere og deres trenere.

Tabell 4.2: Internasjonale kunnskapsoversikter om kjønnsdiskriminering (N=3)

Forfattere, år	Tittel	Temaer
Leppala et al., 2020	Humanitarian migrant women's experiences of maternity care in Nordic countries: A systematic integrative review of qualitative research	Multippel diskriminering (graviditet, etnisitet og kjønn)
Kavoura & Kokkonen, 2020	What do we know about the sporting experiences of gender and sexual minority athletes and coaches? A scoping review	Multippel diskriminering (kjønn og LHBTIQ*); idrett
Burgos & Josephson, 2014	Gender differences in the learning and teaching of surgery: a literature review	Arbeid: medisin

Begge kunnskapsoversiktene er også omtalt senere under diskrimineringsgrunnlagene graviditet og LHBTIQ*.

Figur 4.6 viser fordelingen av artikler om diskriminering på grunnlag av kjønn, sammenlignet med totalen for diskriminering og likestilling samlet.

Figur 4.6: Fordeling antall artikler om kjønn innen diskriminering, og totalt, i Norden (N=1176)

Det ble identifisert totalt 1176 artikler som omhandlet kjønn, mange flere artikler enn for de øvrige diskrimineringsgrunnlagene. Flesteparten av artiklene om kjønn handler imidlertid om likestilling og ikke diskriminering. I Sverige, for eksempel utgjør forskningen på kjønnsdiskriminering bare omtrent én fjerdedel av totalproduksjonen, mens forskning på kjønnslikestilling utgjør tre fjerdedeler.

At kjønnslikestilling i seg selv er et eget og svært bredt forskningsfelt gjenspeiles også i publisering av flere kunnskapsoversikter, blant annet en egen kunnskapsoversikt utført av SINTEF over norsk forskning med kjønns- og/eller likestillingsperspektiver (Lassemo m.fl., 2021).

Vi vil i de følgende tekstboksene kort presentere innholdet fra tre spesielt høyt siterte nordiske artikler som omhandler kjønn og diskriminering:

En svensk studie av kjønn, etnisitet og risikovurdering gjort ved Mittuniversitetet, publisert under tittelen *The White (Male) Effect and Risk Perception: Can Equality Make a Difference?*, finner at det i den relativt kjønnslikestilte svenske konteksten ikke er noen signifikant forskjell mellom menns og kvinners oppfatninger av risiko, men at personer med minoritetsbakgrunn oppfatter høyere risiko enn svenskfødte. Olofsson og Rashid (2011) konkluderer dermed med at kjønnslikestillingen medfører at det ikke er en såkalt «hvit, mann effekt» (WME) i Sverige. På den andre siden er etnisitet en markør for ulikhet og diskriminering, og fører til mer opplevd risiko. Et sentralt argument er dermed at likestilling er et fruktbart begrep for å undersøke forskjeller i risikovurderinger mellom ulike grupper i samfunnet, og Olofsson og Rashid (2011) foreslår å erstatte begrepet «hvit, mann effekt» (WME) med «sosial ulikhetseffekt».

Et eksempel på en nordisk studie av kjønnsdiskriminering i arbeidsmarkedet er *Limits to meritocracy? Gender in academic recruitment and promotion processes*, som er utført ved Aarhus Universitet. Nielsen (2016) finner at det er et gap mellom institusjonalisert tiltro til meritokratiet i ledelsen og de faktiske ansettelsespraksisene. Gjennom å se nærmere på prosessene i forkant av den faktiske vurdering av søkerne finner studien subtile utsjaltingsprosesser, blant annet i form av lukkede utlysninger hvor kvinner ofte har en ulempe. Studien finner at 30 prosent av utlysningene er lukkede. I tillegg kan ledelsen spisse og snevre utlysninger inn for å redusere antall potensielle kandidater, slik at de kan øke sannsynligheten for at favorittkandidater får stillingen. Henholdsvis 47 % og 37 % av de utlyste professor- og førsteamanuensstillingene i studien hadde én søker. Nielsen (2016) konkluderer dermed med at vitenskapelige meritter ikke alltid er det eneste kriteriet for ansettelse og karriere i forskningen, og at kvinner ikke alltid gis de samme mulighetene til å vise fram sin kompetanse.

Ved hjelp av et kvasi-eksperimentelt datasett fra Nederland har forskere ved University of Essex/Lunds universitet, Stockholms universitet og Behavior and Inequality Research Institute (briq) i Tyskland utforsket kjønnsbias i studentevalueringer ved universiteter (Mengel m.fl. 2019). Funnene, som blir presentert i en tidsskriftartikkel med tittelen *Gender Bias in Teaching Evaluations*, viser at kvinnelige forelesere systematisk får dårligere evalueringer fra studentene enn sine mannlige kollegaer. Ifølge Mengel m.fl. (2019) er biaset drevet av evalueringene fra mannlige studenter, og er mer framtrædende i matematikkurs. Biaset gjelder også spesielt i yngre kvinners disfavør. Mengel m.fl. (2019) konkluderer på denne bakgrunn at kvinners karrieremuligheter blir negativt påvirket, ikke minst fordi yngre kvinnelige forelesere får dårligere mestingsfølelse, mens det også kan påvirke arbeids- og oppgavefordeling.

Graviditet og foreldreskap

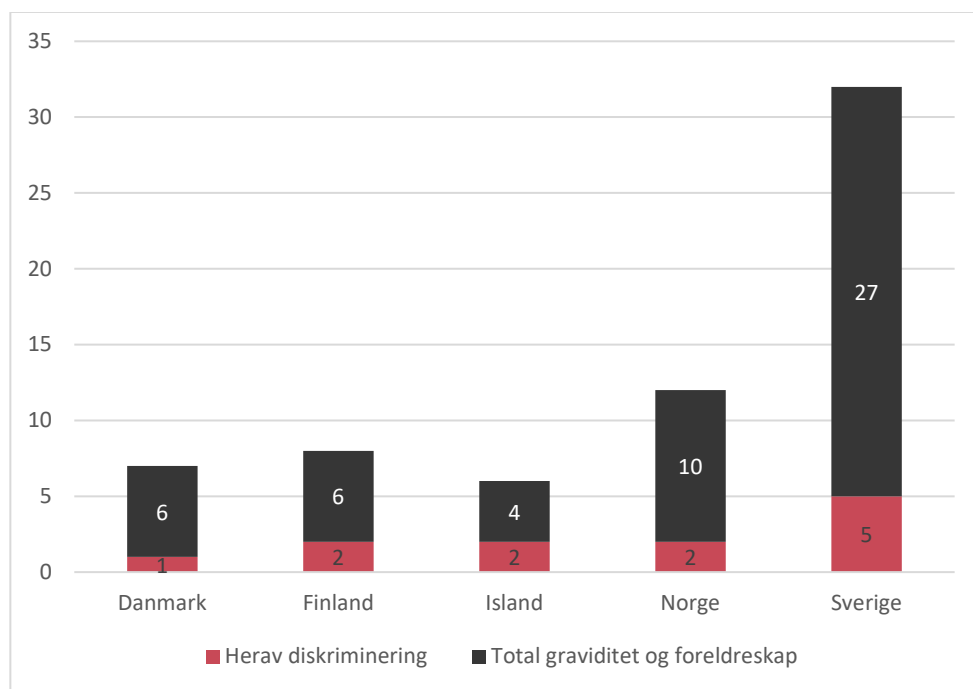
Diskriminering på grunn av graviditet og foreldreskap adresseres i om lag halvannen prosent av de nordiske studiene. Majoriteten av disse studiene er knyttet til helse og familie.

Tabell 4.3 viser en oversikt over internasjonale kunnskapsoversikter om dette, hvor minst én forfatter er basert i Norden. Det er tre kunnskapsoversikter som alle omhandler multipl diskriminering: på grunn av graviditet/foreldreskap i samspill med enten etnisitet og kjønn (Leppala et al. 2020; Balaam et al. 2013), eller seksuell orientering (Wells og Lang, 2016). Alle tre handler utelukkende om graviditet og er rettet mot mødre.

Tabell 4.3: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av graviditet og foreldreskap (N=3)

Forfattere, år	Tittel	Temaer
Leppala et al., 2020	Humanitarian migrant women's experiences of maternity care in Nordic countries: A systematic integrative review of qualitative research	Multipl diskriminering (graviditet, etnisitet og kjønn)
Wells & Lang, 2016	Supporting same-sex mothers in the Nordic child health field: a systematic literature review and meta-synthesis of the most gender equal countries	Multipl diskriminering (graviditet/foreldreskap og LHBTIQ*)
Balaam et al., 2013	A qualitative review of migrant women's perceptions of their needs and experiences related to pregnancy and childbirth	Multipl diskriminering (graviditet/foreldreskap og etnisitet)

Diskriminering på grunn av graviditet og foreldreskap har vært viet relativt liten oppmerksomhet i nordisk forskningssammenheng. Dette kan være på grunn av en godt utviklet velferdsstat med omfattende barne- og familiepolitikk, noe som sammen med reguleringer begrenser adgangen til å diskriminere på dette grunnlaget. Figur 4.7 viser en svært liten andel artikler om graviditet og foreldreskap innen diskrimineringsområdet, mens en større andel handler om likestilling knyttet til graviditet og foreldreskap. Antall artikler om graviditet og foreldreskap er størst i Sverige (N=32), og utgjør nesten halvparten av totalandelen for de nordiske landene. Det totale antallet artikler om graviditet og foreldreskap er relativt lite. Samtidig viser kartleggingen av kunnskapsoversikter at studiene i hovedsak adresserer mødre som foreldre og diskriminering.

Figur 4.7: Fordeling antall artikler om graviditet og foreldreskap innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=65)

4.1.3 Alder

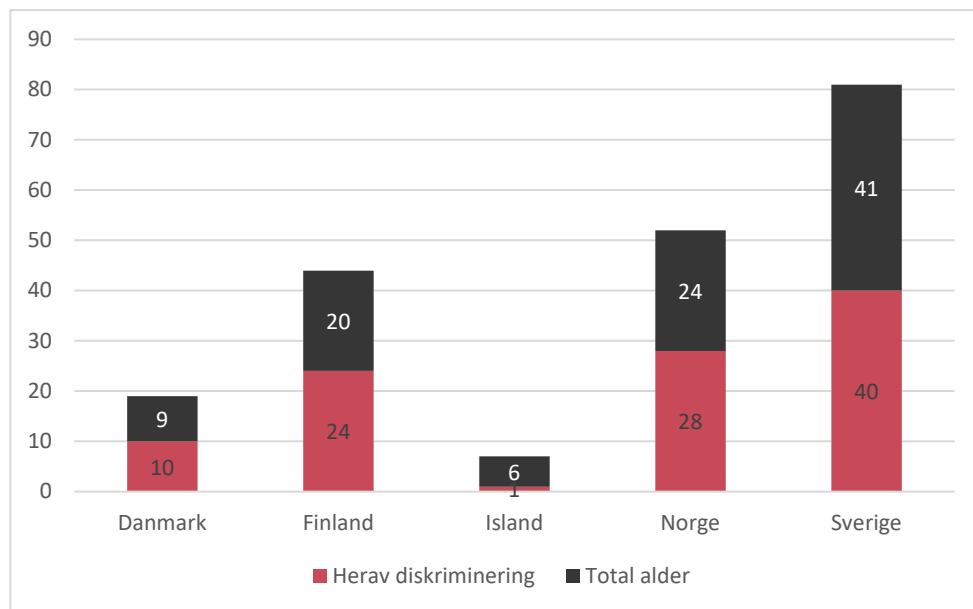
Diskriminering med hensyn til alder rangerer som det tredje største forskningstemaet, og er omtrent jevnstort med funksjonsnedsettelse. Totalt 10 prosent av studiene om diskriminering dreier seg om alder. Det er særlig aldersdiskriminering i arbeidslivet som adresseres i disse studiene, men det er også en del studier som omfatter andre samfunnsarenaer, spesielt helse og helsetjenester.

Profil og tematisk fokus i de nordiske studiene på aldersdiskriminering gjenspeiles også i de tre kunnskapsoversiktene av internasjonal forskning. To av tre handler om diskriminering på grunn av alder i arbeidslivet (Pak et al. 2019; Dropkin et al., 2016). Vi har ikke klart å identifisere kunnskapsoversikter om diskriminering og samspillet mellom alder og kjønn.

Tabell 4.4: Internasjonale kunnskapsoversikter om aldersdiskriminering (N=3)

Forfattere, år	Tittel	Temaer
Pak et al. 2019	Human Resource Management and the ability, motivation and opportunity to continue working: A review of quantitative studies	Arbeid
Dropkin et al., 2016	Blended Work as a Bridge Between Traditional Workplace Employment and Retirement: A Conceptual Review	Arbeid; pensjon
Kristiansen et al. 2016	Ageing and health among migrants in a European perspective	Multippel diskriminering (alder og etnisitet)

Figur 4.8 viser at artikler klassifisert som omhandlende aldersdiskriminering utgjør omtrent halvparten av den totale forskningsproduksjonen på diskriminerings- og likestillingsområdet. For Sverige finner vi det høyeste antallet (N=40), etterfulgt av Norge og Finland.

Figur 4.8: Fordeling antall artikler om alder innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=203).

Følgende tekstboks presenterer kort innholdet fra en høyt sitert svensk artikkel om aldersdiskriminering:

Forskere ved Linnéuniversitetet har foretatt en studie av aldersdiskriminering på arbeidsmarkedet i Sverige (Ahmed m.fl. 2012). Analysene i tidsskriftsartikkelen *Does age matter for employability? A field experiment on ageism in the Swedish labour market* er basert på en eksperimentell studie hvor en fiktiv mann på 31 år og en annen på 46 år sender likelydende søknader innen salgs- og restaurantbransjen. Studien finner tydelige tegn til aldersbasert diskriminering ved at den yngste søkeren i gjennomsnitt fikk tre og fire ganger så mange henvendelser på sin søknad fra arbeidsgivere innen restaurant- og salgsbransjen sammenlignet med den eldre søkeren. Med andre ord fikk den 46 år gamle fiktive søkeren betraktelig færre invitasjoner til jobbintervju og jobbtilbud enn den 31 år gamle fiktive søkeren innen begge bransjene.

4.1.4 Funksjonsnedsettelse

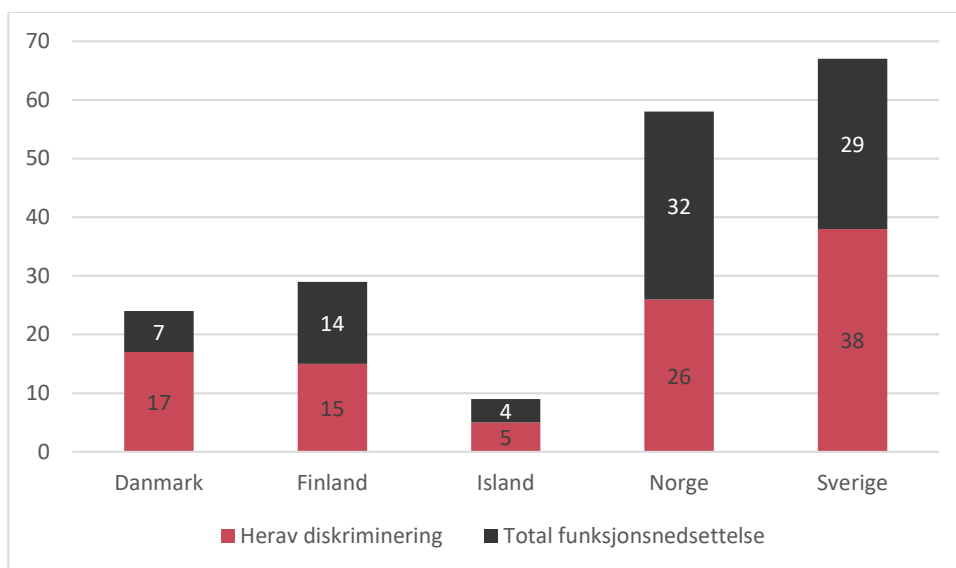
Totalt 10 prosent av diskrimineringsstudiene omhandler fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse. Studiene fordeler seg på ulike samfunnsarenaer, hvorav helse står for det største antallet. Denne andelen er relativt lav, og vi har utelatt en del litteratur på funksjonsnedsettelse, for eksempel litteratur som gjelder rehabilitering, og som gjelder spesifikke undergrupper.

Tabell 4.5 viser fire internasjonale kunnskapsoversikter med minst én forfatter basert i Norden som omhandler diskrimineringsstudier relatert til funksjonsnedsettelse. Tre av fire handler om arbeid og rehabilitering, mens én er rettet mot innsatte i fengsel med autismspekterforstyrrelser og deres opplevelser (Allely, 2015). Én kunnskapsoversikt fra 2019 handler om multipl diskriminering på grunnlag av etnisitet og funksjonsnedsettelse knyttet til arbeidsrelaterede utfall (Hargreaves et al., 2019).

Tabell 4.5: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse (N=4)

Forfattere, år	Tittel	Temaer
Nevala et al., 2019	The Effectiveness of Rehabilitation Interventions on the Employment and Functioning of People with Intellectual Disabilities: A Systematic Review	Arbeid; rehabiliteringstiltak
Hargreaves et al., 2019	Occupational health outcomes among international migrant workers: a systematic review and meta-analysis	Multipl diskriminering (etnisitet og funksjonsnedsettelse); arbeid
Allely, 2015	Experiences of prison inmates with autism spectrum disorders and the knowledge and understanding of the spectrum amongst prison staff: a review	Fengselsinnsatte; autismspekterforstyrrelser
Clayton et al., 2012	Effectiveness of return-to-work interventions for disabled people: a systematic review of government initiatives focused on changing the behavior of employers	Rehabiliteringstiltak; arbeid

Sverige har det største antallet artikler om funksjonsnedsettelse (N=67), etterfulgt av Norge (N=58) (se figur 4.9). For Sverige er det flere artikler om diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse enn om likestilling, mens dette bildet er motsatt for Norge med flere artikler på likestilling knyttet til funksjonsnedsettelse.

Figur 4.9: Fordeling antall artikler om funksjonsnedsettelse innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=187)

Vi har valgt å kort presentere innholdet fra to spesielt høyt siterte nordiske artikler innenfor dette i følgende tekstbokser:

Et eksempel på en nordisk studie som ser på funksjonsnedsettelse og diskriminering er *Disability, Perceived Discrimination and Political Participation* (Mattila & Papageorgiou 2017). Studien er gjort av forskere ved Universitetet i Helsinki. Studien undersøker hvordan oppfatninger av diskriminering påvirker tre former for politisk deltakelse. Et hovedfunn er at det å være definert som funksjonsnedsatt reduserer valgdeltakelsen, spesielt når respondentene opplever diskriminering. Det forholder seg imidlertid motsatt med de to øvrige formene for politisk deltakelse. Personer med funksjonsnedsettelse er mer tilbøyelige til å delta i demonstrasjoner og å kontakte politikere enn personer uten funksjonsnedsettelse. Mattila og Papageorgiou (2017) konkluderer dermed med at diskriminering på grunnlag av funksjonsnedsettelse trenger ikke alltid å være en barriere mot politisk deltakelse, men kan snarere være en motivasjonsfaktor.

Mik-Meyers (2016) artikkel *Othering, ableism and disability* er et eksempel på en diskursanalyse som utforsker hvorvidt arbeidstakere med funksjonsnedsettelse blir konstruert som «annerledes» og dermed kan oppleve seg diskriminert av kollegaer. Studien er gjort ved Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) i Danmark. Et av hovedfunnene er at kollegaer spontant referer til «annerledeshet» ved å sammenligne grupper med synlige «forskjeller» med hverandre. Til tross for et uttalt ønske om å ikke dømme sine kollegaer som annerledes, medfører dette likevel nettopp å konstruere gruppen med synlige funksjonsnedsettelse som «de andre».

4.1.5 Seksuell orientering og kjønnsidentitet (LHBTIQ*)

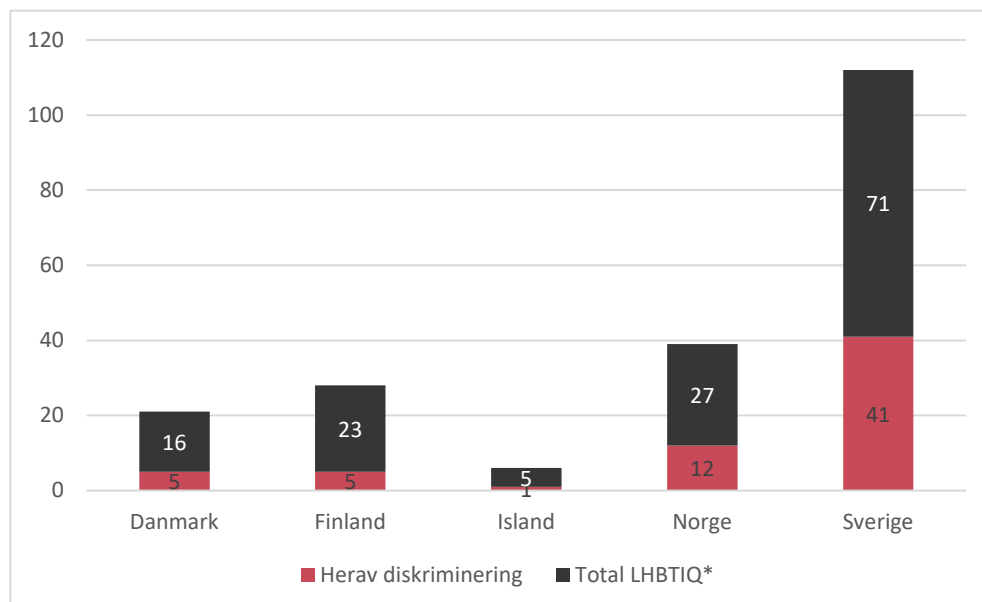
Diskriminering på grunn av seksuell orientering og kjønnsidentitet (LHBTIQ*) adresseres i om lag 6 prosent av de nordiske studiene. Flertallet av studiene er knyttet til utdanning og arbeid, i tillegg til helse.

For LHBTIQ* har vi identifisert to systematiske kunnskapsoversikter, hvorav én er en nyere kunnskapsoversikt på multipel diskriminering av kjønn og LHBTIQ* innen idrett (Kavoura og Kokkonen, 2020). Den andre handler om multipel diskriminering på grunn av foreldreskap/graviditet og LHBTIQ* i en nordisk kontekst (Wells og Lang, 2016).

Tabell 4.6: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av LHBTIQ* (N=2)

Forfattere, år	Tittel	Temaer
Kavoura & Kokkonen, 2020	What do we know about the sporting experiences of gender and sexual minority athletes and coaches? A scoping review	Multipel diskriminering (kjønn og LHBTIQ*); idrett
Wells & Lang, 2016	Supporting same-sex mothers in the Nordic child health field: a systematic literature review and meta-synthesis of the most gender equal countries	Multipel diskriminering (graviditet/foreldreskap og LHBTIQ*)

Figur 4.10 viser at Sverige har det høyeste antallet publikasjoner på seksuell orientering og kjønnsidentitet. Med 112 artikler bidrar Sverige til mer enn halvparten av det totale volumet, etterfulgt av Norge med 39 artikler. Mønsteret ligner bildet for kjønn, med flest antall artikler på likestilling og færrest på diskriminering.

Figur 4.10: Fordeling antall artikler om LHBTIQ* innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=206)

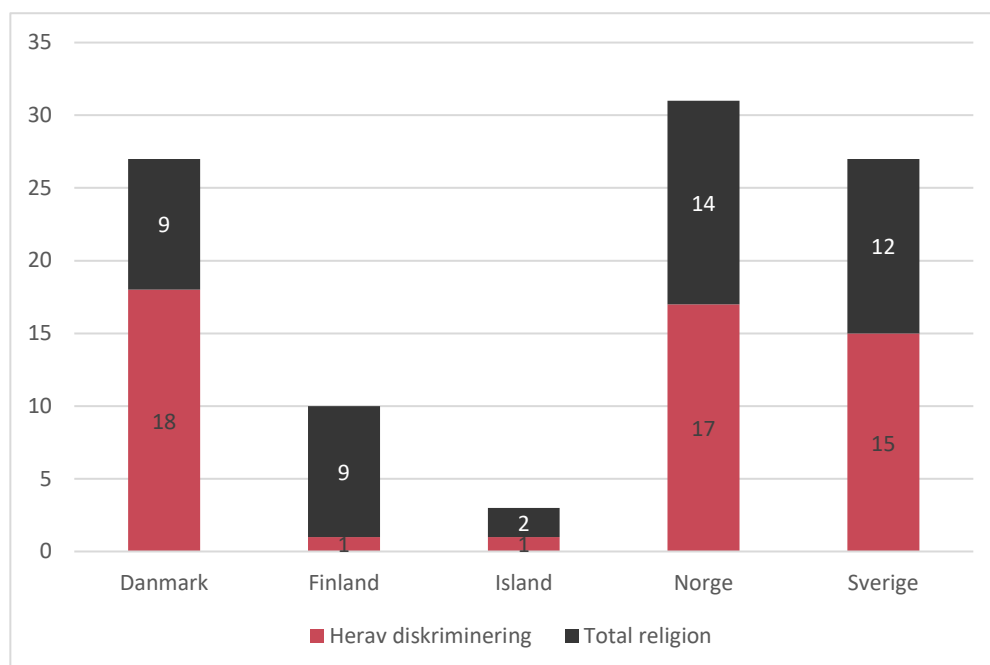
Følgende tekstboks gir en kort presentasjon av én høyt sitert svensk studie av diskriminering på grunnlag av seksuell orientering:

Diskriminering på arbeidsmarkedet på grunn av seksualitet blir undersøkt i *Are Gay Men and Lesbians Discriminated against in the Hiring Process?* (Ahmed m.fl. 2013). Dette er en svensk studie foretatt av forskere ved Linköpings universitet og Linnéuniversitetet. Studien er eksperimentell, og seksuell orientering ble tilskrevet tilfeldig til de ulike søkerne. Funnene viser at det foregår diskriminering på grunnlag av seksualitet i det svenske arbeidsmarkedet, men at utbredelsen er størst i privat sektor og varierer mellom ulike yrker. Både mannlige, homofile og kvinnelige, lesbiske søkere blir diskriminert i kjønnstypiske, det vil si henholdsvis manns- og kvinnedominerte, yrker.

4.1.6 Religion

Totalt 5 prosent av diskrimineringsstudiene dreier seg om religion. Studiene fordeles seg på ulike samfunnsarenaer, hvorav helse og utdanning er dominerende. Vi har ikke funnet noen internasjonale kunnskapsoversikter fra nordiske forskere som omhandler diskriminering på grunn av religion.

Av de nordiske landene har Norge flest artikler (N=31), etterfulgt av Sverige og Danmark (N=27), se figur 4.11. De tre landene har videre en litt større andel artikler om diskriminering enn om likestilling.

Figur 4.11: Fordeling antall artikler om religion innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=98)

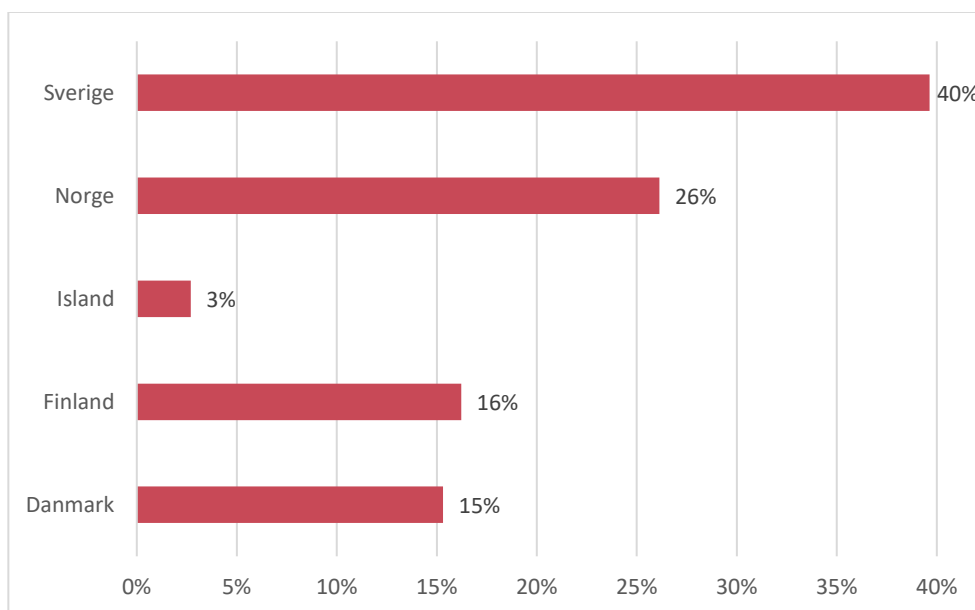
Tekstboksen under gir en kort presentasjon av en høyt sitert norsk studie av diskriminering på grunn av religion.

Coping with Islamophobia: The effects of religious stigma on Muslim minorities' identity formation er en komparativ studie av religiøs diskriminering foretatt av forskere ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen (Kunst m.fl. 2012). Undersøkelsen er en tverrsnittstudie av direkte og indirekte effekter av ulike former for religiøs stigmatisering på nasjonal tilhørighet blant norsk-pakistanske og tysk-tyrkiske muslimer. Studien viser at det å være muslim i Norge er mer forenlig med nasjonal tilhørighet i Norge, enn det å være muslim i Tyskland er forenlig med det samme der. Funnene tyder imidlertid også på at det uavhengig av kontekst er knyttet ulike former for stigma til det å være muslim som påvirker deres nasjonale identitet og engasjement i både den offentlige og private sfæren. Om disse effektene er negative eller positive, og hvordan de utspiller seg, er forskjellig i Norge og Tyskland. Kunst m.fl. (2012) konkluderer dermed med at måten religiøs stigmatisering virker inn på nasjonal tilhørighet er både kontekst- og kulturavhengig.

4.1.7 Interseksjonalitet og multipl diskriminering

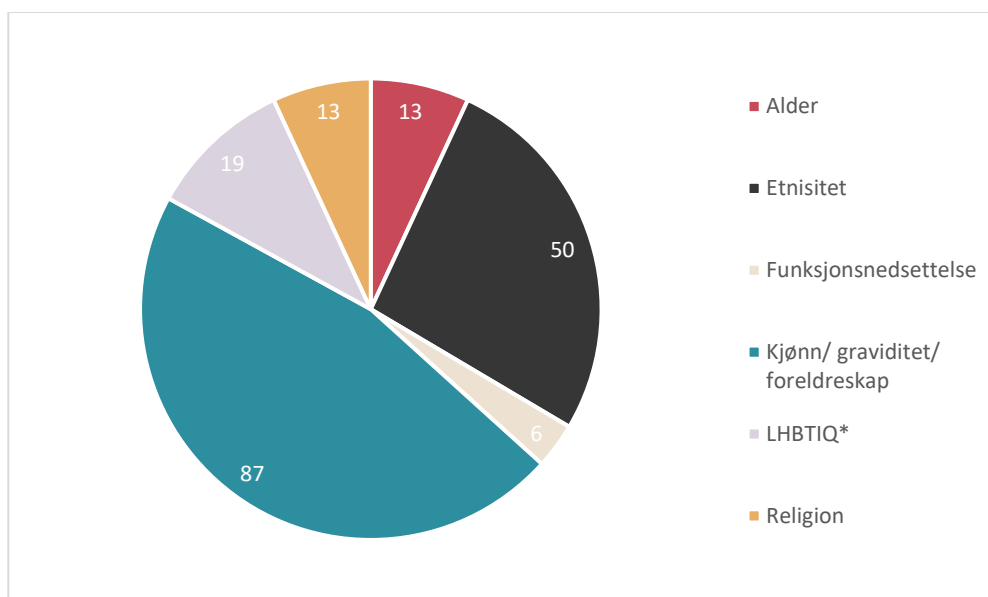
Enkelte artikler anlegger et interseksjonelt perspektiv, noe som innebærer en analyse av såkalt multipl diskriminering, som vi har valgt å analysere som et under-tema av diskriminering. Det er her viktig å presisere at et interseksjonelt perspektiv forutsetter mer enn å inkludere flere diskrimineringsgrunnlag i analysene. For å kunne anse en studie som interseksjonell må det være analyser av *samspillet* mellom ulike dimensjoner av ulikhet og diskriminering som opererer som gjensidig konstituerende fenomener.

For det første valgte vi ut artikler som benyttet begrepet «intersectionality» enten i tittel eller sammendrag. Analysen er begrenset til hovedkategori diskriminering, og vi identifiserte til sammen 111 slike publikasjoner. Disse publikasjonene ble kodet som interseksjonalitet og de utgjør til sammen cirka ti prosent av forskningslitteraturen på diskriminering i Norden totalt. Figur 4.12 viser de nordiske landenes relative andel av denne publiseringen. Sverige har den største andelen av forskningsproduksjonen om interseksjonalitet (40 prosent), etterfulgt av Norge (26 prosent), mens andelen er omtrent like stor for Finland og Danmark.

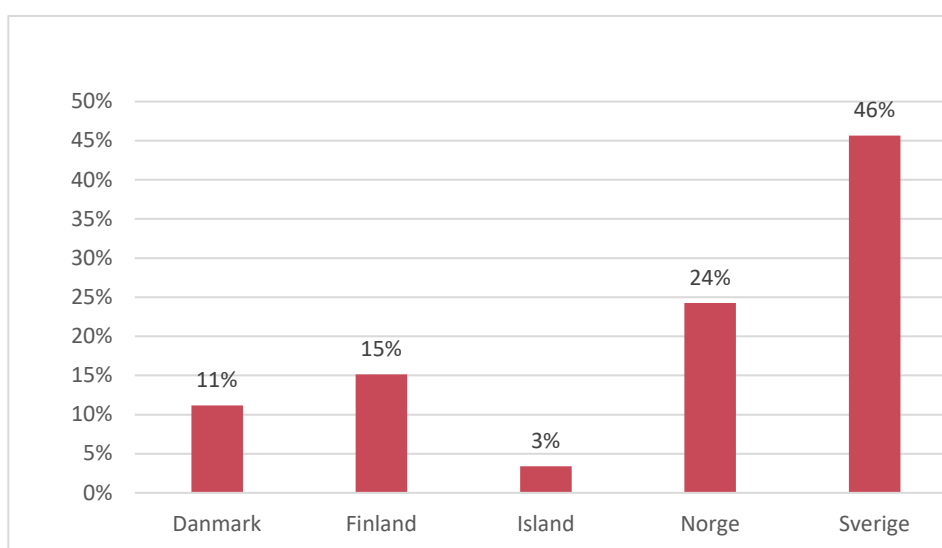
Figur 4.12: Fordeling andel artikler for interseksjonalitet og diskriminering i Norden (N=111).

Deretter har vi utvidet analysen av artikler som inkluderer begrepet interseksjonalitet til de to hovedkategoriene diskriminering og likestilling. Andelen forskning klassifisert som interseksjonalitet er størst for kjønn, graviditet og foreldreskap (45 prosent), etterfulgt av etnisitet (26 prosent). Dette mønsteret reflekteres i sentrale bidrag på «intersectionality», som kombinerer teoretiske bidrag om kjønn og bidrag om hudfarge og etnisitet (f.eks. Crenshaw 1994; 1989). De identifiserte publikasjonene om interseksjonalitet i Norden handler imidlertid i mindre grad om interseksjonalitet og diskrimineringsgrunnlagene alder, funksjonsnedsettelse, religion og LHBTIQ*. Figur 4.13 viser antall artikler om interseksjonalitet fordelt på de enkelte diskrimineringsgrunnlagene. De vises at kjønn, graviditet og foreldreskap er adressert i en stor del av denne forskningen, etterfulgt av etnisitet og LHBTIQ*. Få artikler om interseksjonalitet har derimot sett på funksjonsnedsettelse.

Figur 4.13: Fordeling andel artikler for interseksjonalitet, diskriminering og likestilling over de syv diskrimineringsgrunnlagene i Norden (N=188).

For det andre har vi analysert publikasjoner med tanke på multipl diskriminering. Dette betyr at disse publikasjonene måtte omfatte mer enn ett diskrimineringsgrunnlag, for eksempel alder og funksjonsnedsettelse. Samtidig måtte de ikke nødvendigvis bruke et interseksjonelt perspektiv, noe som forutsetter mer enn å inkludere flere diskrimineringsgrunnlag i analysene. Derfor er denne analysen basert på et bredere datagrunnlag enn analysene over. Resultatet er vist i figur 4.14, og som vi ser er det et liknende mønster som i figur 4.12.

Figur 4.14: Fordeling andel artikler for multipl diskriminering (målt med 2-5 diskrimineringsgrunnlag) i Norden (N=526).

Følgende tekstboks gir en kort presentasjon av et eksempel på en høyt sitert nordisk studie med et interseksjonelt perspektiv:

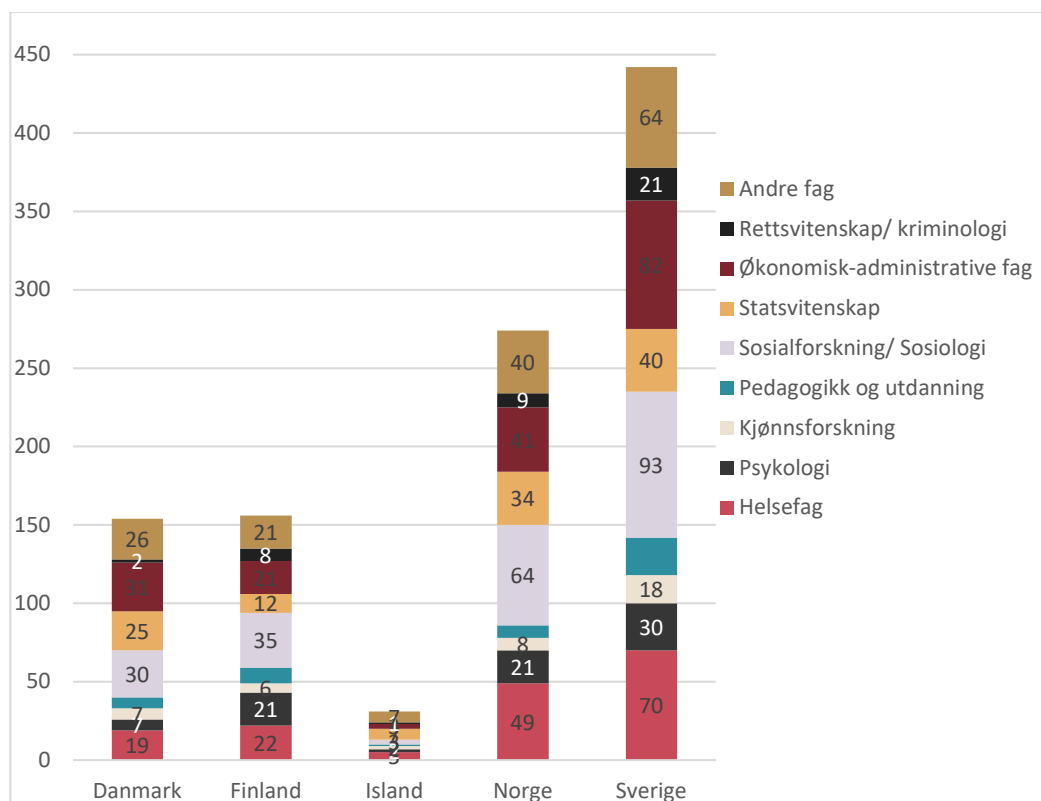
Et eksempel på en analyse av multipl diskriminering er *Gender, age and ageism: experiences of women managers in two EU countries*, som er en sammenlignende studie av Finland og Skottland gjort av forskere ved Hanken Svenska handelshögskolan og Glasgow Caledonian University. Studien analyserer hvordan kjønn og alder samspiller i kvinnelige ledes karrierer. Funnene illustrerer at kvinner opplever alders- og utseendediskriminering på mange ulike måter, både skjult og i det åpne. Til tross for ulike kontekster, både med hensyn til velferdsregimer, lovgivning og kultur, finner Jyrkinen og McKie (2012) en felles erfaring blant kvinnelige ledere når det gjelder karriere. Dette var blant annet knyttet til kvinners opplevelse av at omsorgsarbeid er kjønnnet og at dette påvirker karrieremulighetene, at deres meninger ikke blir hørt eller tatt alvorlig, at den positive sammenhengen mellom senioritet og kunnskap gjelder mest for eldre menn, og det å være utsatt for seksualiserte og utseendemessige forventninger. Dette gjør at mens kvinner som passerer 40 år kan risikere å bli ansett som «for gamle», uattraktive, emosjonelle og i overgangsalderen, kan det forholde seg som motsatt for menn, som blir modne, distingverte, fattede og styringsdyktige med alder.

4.2 Bibliometrisk profil

4.2.1 Disipliner

Hvordan er profilene for de nordiske landene når det gjelder ulike forskningsdisipliner? For å besvare dette spørsmålet har vi brukt data om hvilke fag publikasjonene er klassifisert innenfor. Slike data foreligger både for WoS- og Cristin-publikasjonene, men klassifiseringssystemene er litt forskjellige. Som beskrevet i kapittel 2, ble det utviklet en søkestreng hvor bare spesifikke disipliner ble inkludert (samfunnsvitenskap, humaniora og helsevitenskap). Resultatene er dermed betinget av dette kriteriet.

I prosjektet har vi brukt ni forskjellige disiplinkategorier; noen av disse representerer igjen sammenslåinger av flere underdisipliner. Videre er det en kategori for «andre fag» som primært omfatter andre samfunnsfag (blant annet biblioteks- og informasjonsvitenskap og utviklingsstudier), i tillegg til humaniora.

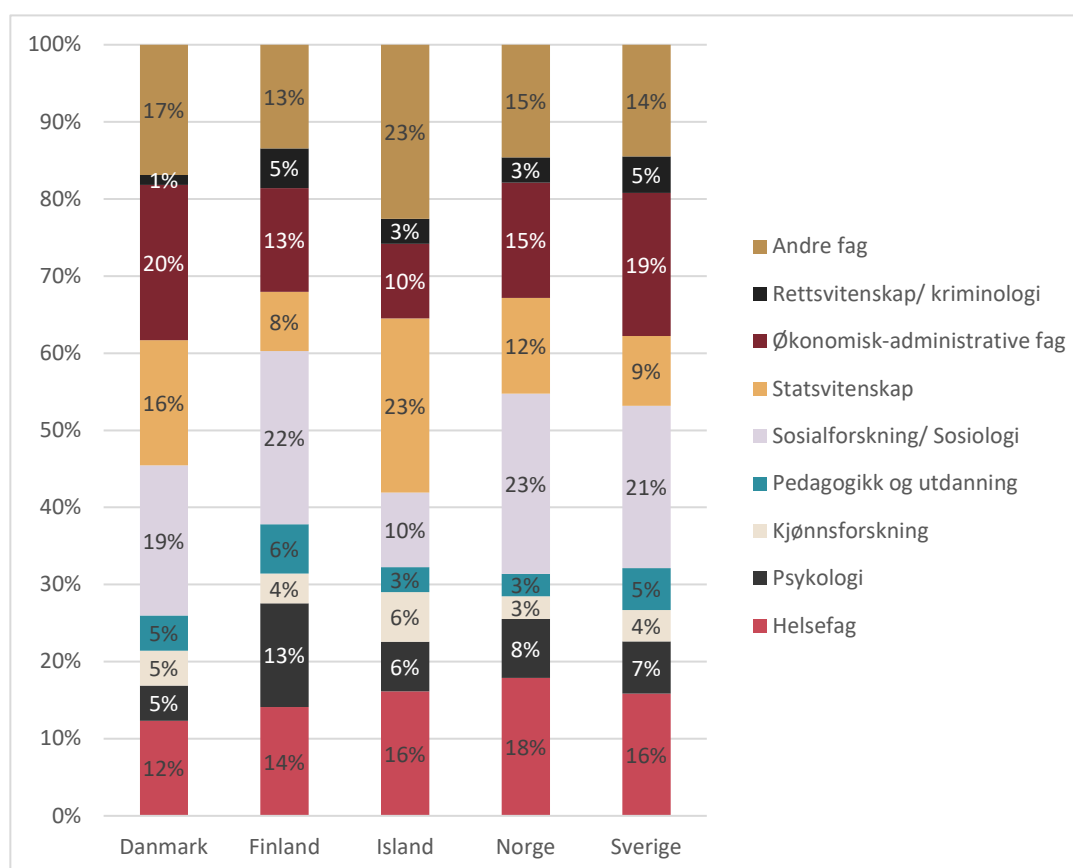
Figur 4.15: Fordeling antall artikler for diskriminering og for ulike forskningsdisipliner i Norden (N=1057).

Figur 4.16 viser prosentandelen for de nordiske landene når det gjelder de ulike disiplinene (figur 4.15 er en tilsvarende figur med de absolutte tallene). Mens forskningsandelen i statsvitenskap er høyest i Island (23 prosent), gjelder dette for sosialforskning og sosiologi i Norge (23 prosent). Sammenlignet med de andre nordiske landene har Norge også en litt høyere andel helseforskning på diskriminering (18 prosent). På tvers av de nordiske landene peker Finland seg ut med en forholdsvis høy andel forskning innen psykologi (13 prosent). Dette kan være interessant med hensyn til at det kan framstå som at de fleste nordiske landene anlegger et kollektivt samfunnsperspektiv på diskrimineringsspørsmålet, mens det i finsk forskning ser ut til å rammes inn i forståelser av fenomenet som et mer individuelt anliggende. I tillegg viser Island en forholdsvis høy prosentandel andre fag, med 23 prosent.

På bakgrunn av en egen Likestillings- og diskrimineringslov, kunne man kanskje forvente at det var mye juridisk forskning. Det viser seg imidlertid ikke å være tilfellet. Det er en veldig liten andel av publikasjonene som dreier seg om rettsvitenskapelige og juridiske forhold. Andelen ligger mellom 1 og 5 prosent i de nordiske landene, høyest i Finland og Sverige med 5 prosent, og Norge har en andel på 3 prosent. Nå er riktignok fagdisiplinen noe dårligere dekket av WoS-databasen enn de andre disiplinene, siden mer av publisering skjer i bøker og på nasjonale

språk. Når denne litteraturen legges til (se kap. 5), øker andelen derfor noe. Likevel fremstår disiplinen som lite sammenlignet med de andre.

Når det gjelder forskning innen økonomisk-administrative fag, hvor blant annet samfunnsøkonomi inngår, utgjør dette mellom 10 og 20 prosent av publiseringsvolumet. Innslaget av slik forskning er høyest i Danmark og Sverige, mens Norge plasserer seg i en mellomposisjon med 15 prosent.

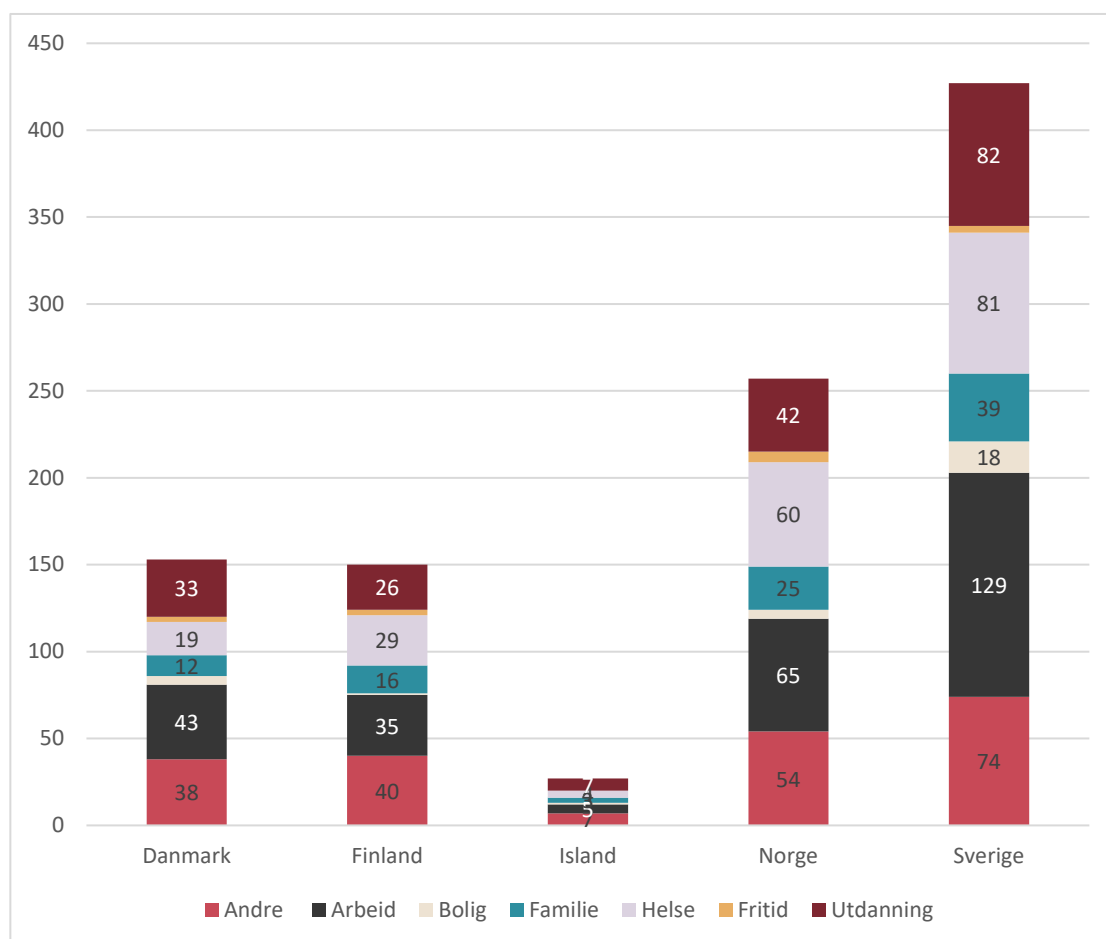

Figur 4.16: Fordeling andel artikler for diskriminering og for ulike forskningsdisipliner, i Norden (N=1057).

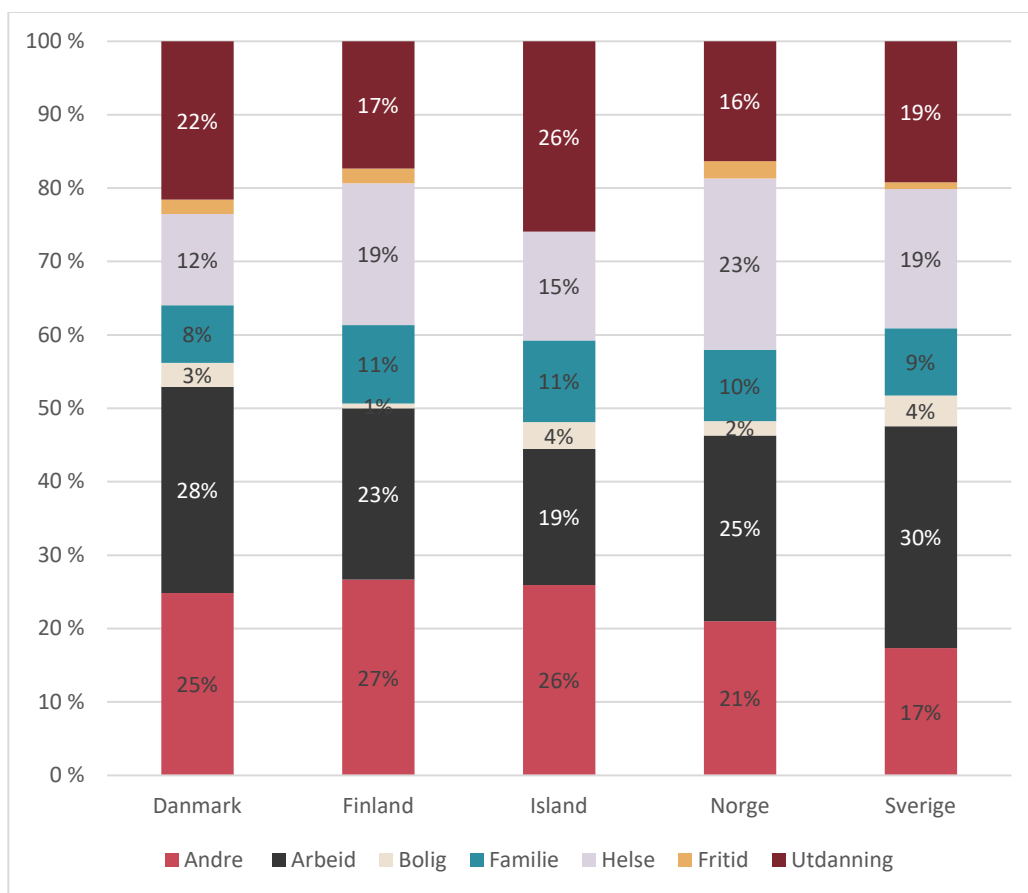
4.2.2 Samfunnsarenaer

Hvordan er forskningsprofilene for de nordiske landene når det gjelder ulike samfunnsarenaer? Analysene våre er basert på seks definerte kategorier og to åpne kategorier som ble utviklet i prosjektet.

Profilen for de nordiske landene er vist i figur 4.17 (absolutte tall) og figur 4.18 (relative andeler).

Figur 4.17: Fordeling antall artikler for diskriminering og for ulike samfunnsarenaer, i Norden (N=1014).

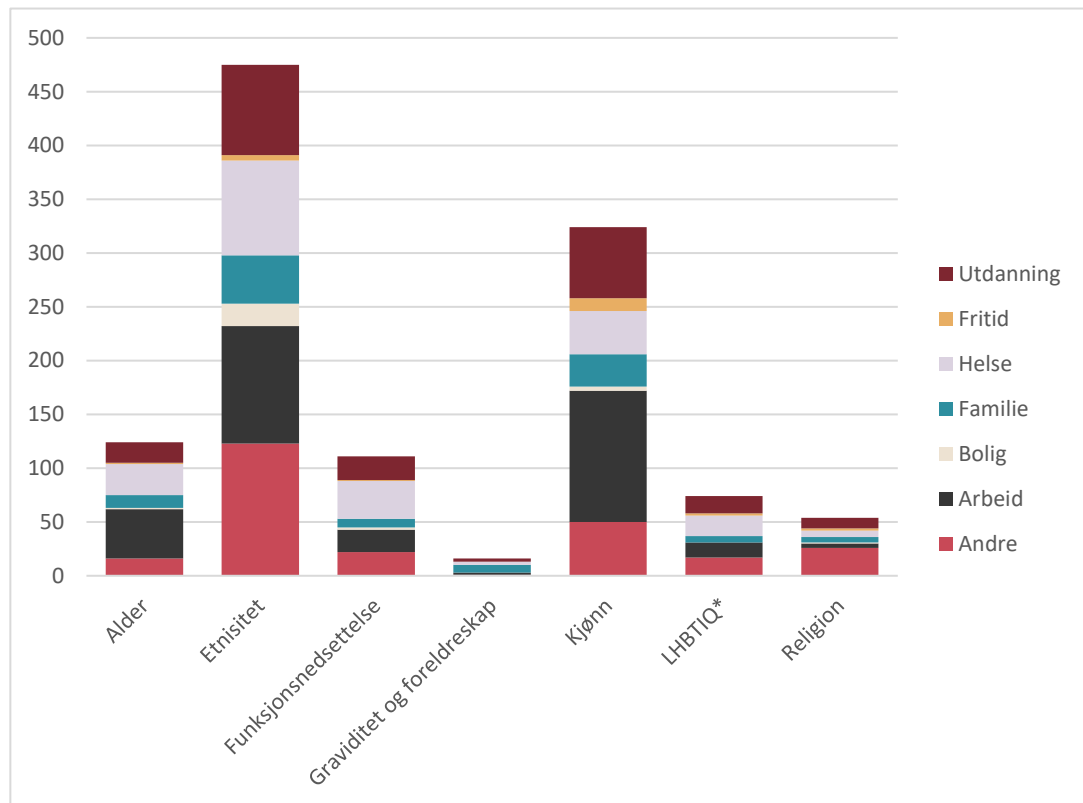

Figur 4.18: Fordeling andel artikler for diskriminering og for ulike samfunnsarenaer, i Norden (N=1014).

Som vi ser har Sverige den største andelen forskning på arbeid (30 prosent) sammenlignet med de øvrige nordiske landene, mens Norge har den største andelen på helse (23 prosent). Totalt sett er det relative fordelingen av publiseringen på samfunnsarenaer relativt lik i de nordiske landene. Vi ser altså ikke større nasjonale forskjeller i vektleggingen av forskning for ulike samfunnsarenaer.

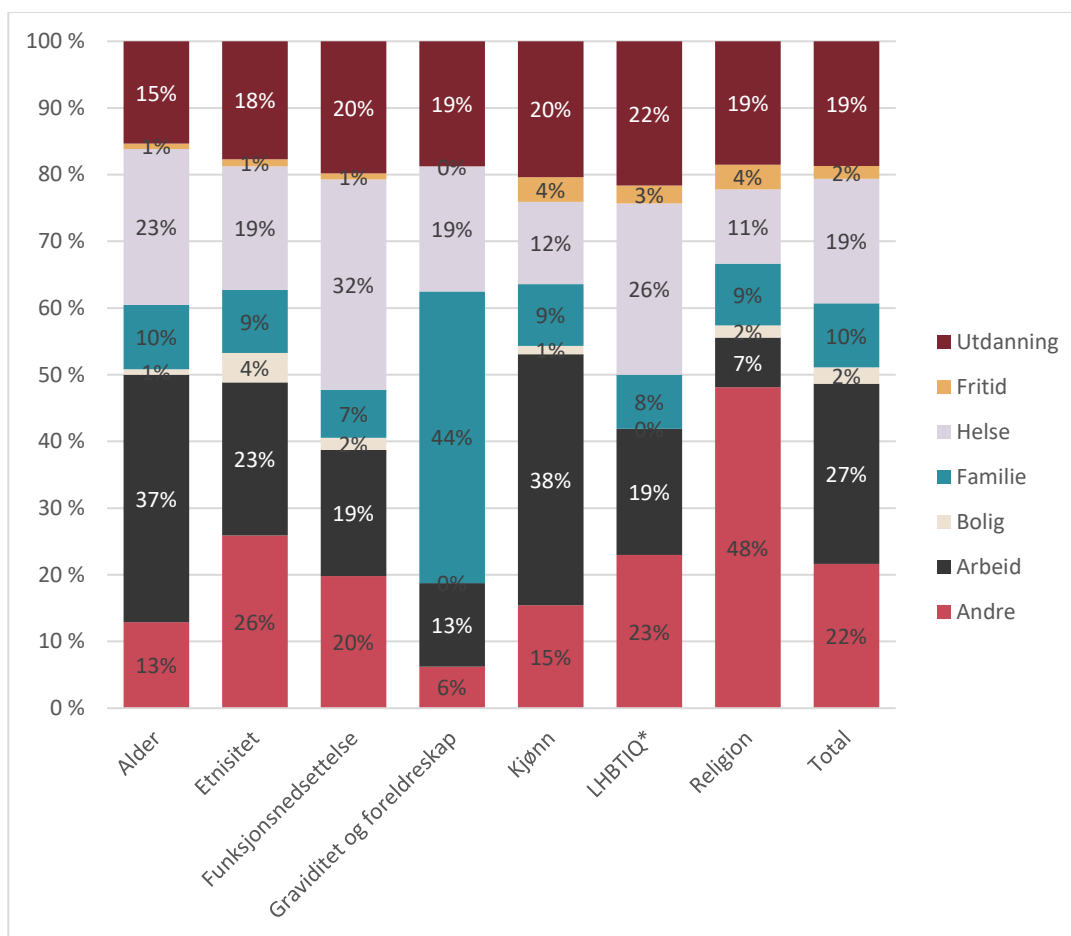
4.2.3 Diskrimineringsgrunnlag og samfunnsarenaer

Hvordan er forskningen for de ulike diskrimineringsgrunnlag fordelt på de ulike samfunnsarenaene? Dette er vist i figur 4.19 (absolutte tall) og 4.20 (relative andeler).

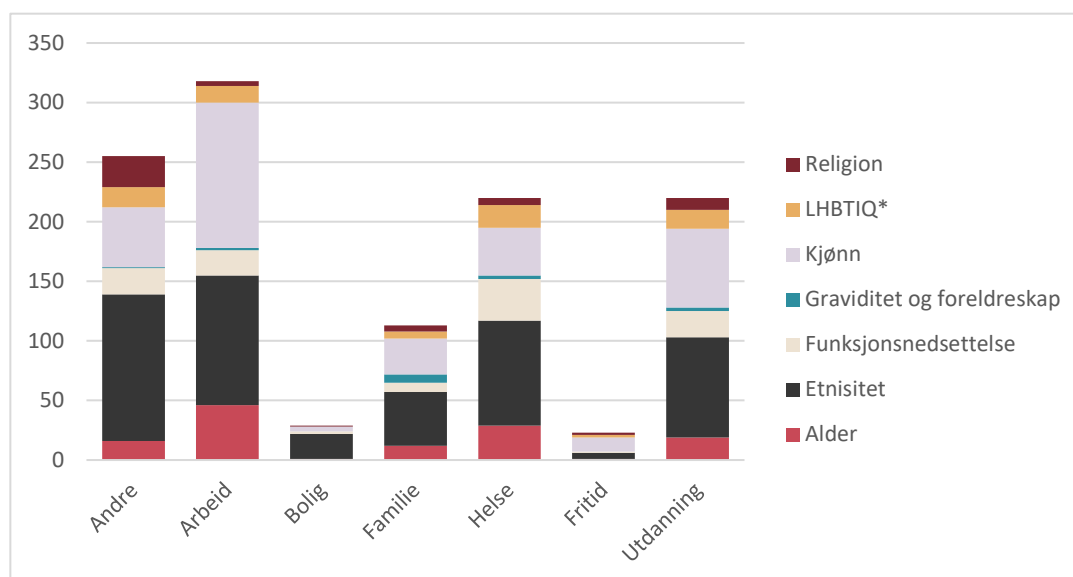
Figur 4.19: Fordeling antall artikler for diskrimineringsgrunnlag og for ulike samfunnsarenaer, i Norden

Forskningen om diskrimineringsgrunnlagene alder og kjønn omfatter en relativt høy andel om arbeid (37-38 prosent), se figur 4.20. I absolutte tall er det også et betydelig antall studier om etnisitet og arbeid, men her er andelen bare 23 prosent. Forskningen om funksjonsnedsettelse omfatter en relativt høy andel relatert til helse (32 prosent), her er andelen for arbeid bare 19 prosent,

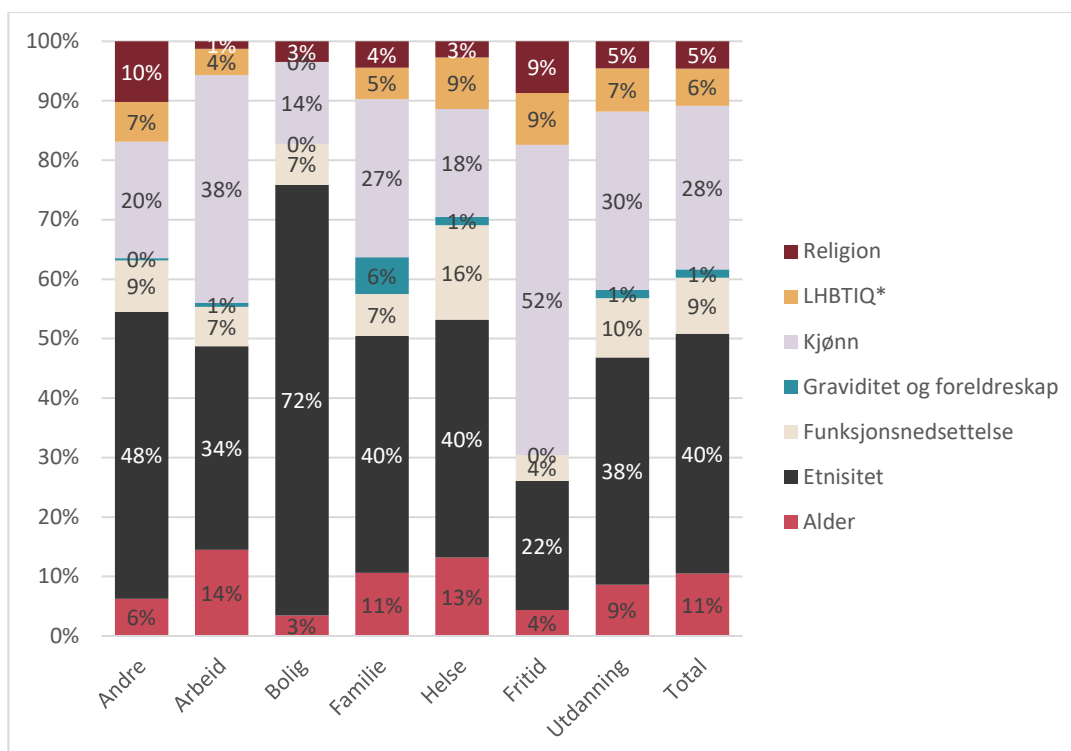
Figur 4.20: Fordeling andel artikler for diskrimineringsgrunnlag og for ulike samfunnsarenaer, i Norden (N=1248).

Figur 4.21 og 4.22 viser det omvendte forholdet, nemlig hvordan profilen er for de ulike samfunnsarenaene, henholdsvis i absolutte tall og som relative andeler.

Figur 4.21: Fordeling antall artikler for samfunnsarenaer og for ulike diskrimineringsgrunnlag, i Norden (N=1248).

I forskningen om arbeid og arbeidsliv er det diskriminering på bakgrunn av kjønn og etnisitet som oftest adresseres (henholdsvis i 38 og 34 prosent av artiklene), se figur 4.22. Når det gjelder bolig, er det en sterk overvekt av studier om etnisk diskriminering, men her er antallet studier relativt lavt (jf. figur 4.21). For fritid så er det spesielt kjønnsdiskriminering som er i fokus. Utdanning har en relativt lik profil som arbeid, men med et litt større innslag av etnisitet på bekostning av kjønn.

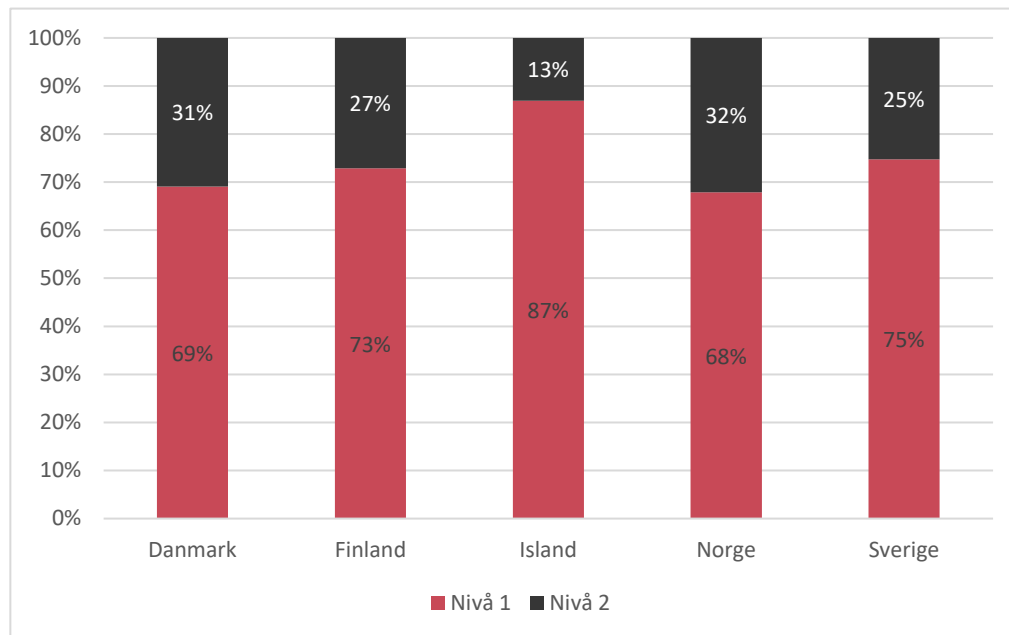

Figur 4.22: Fordeling andel artikler for samfunnsarenaer og for ulike diskrimineringsgrunnlag, i Norden (N=1248).

4.2.4 Kvalitetsnivå - publiseringskanaler

Det nasjonale målesystemet for vitenskapelig publisering er basert på en nivåinndeling av tidsskrifter og forlag. Inndelingen omfatter to nivåer, hvor det høyeste – «nivå 2» – skal representere de ledende og mest prestisjefylte publiseringskanalene (utgjør i gjennomsnitt 20 prosent av publiseringen i hvert fag).

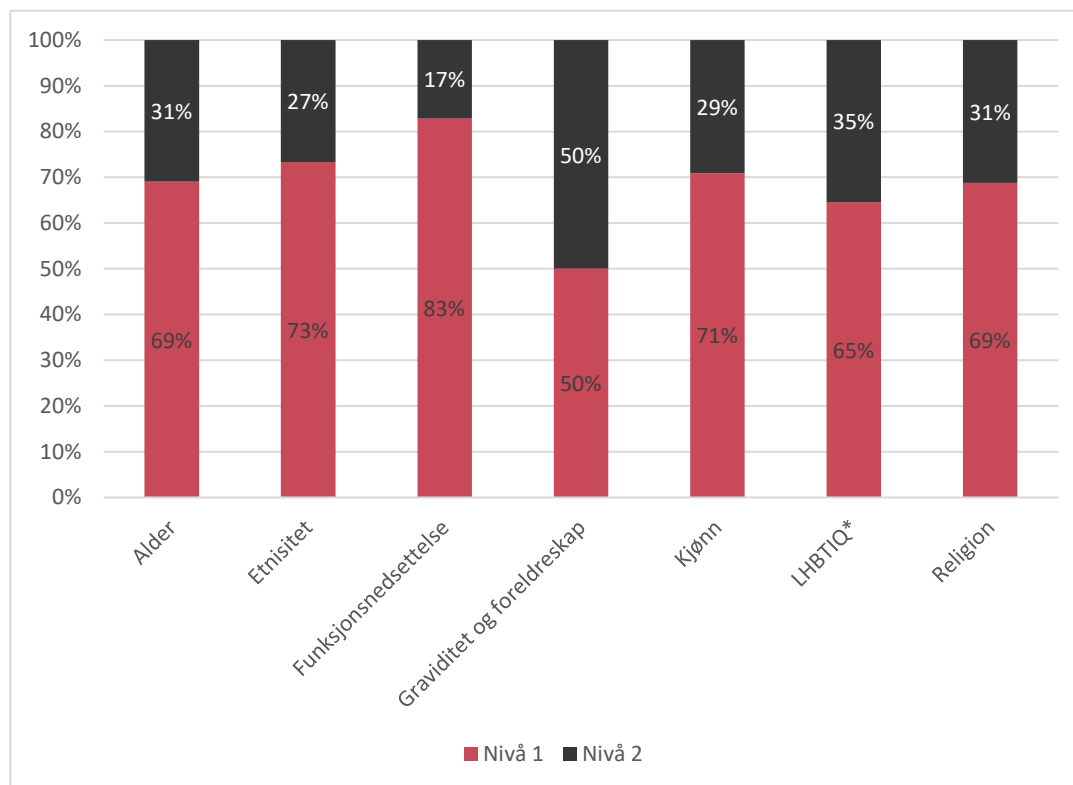
Hvordan er kvalitetsnivåfordelingen på publiseringskanaler i de fem nordiske landene? Dette er vist i figur 4.23.

Figur 4.23: Fordeling andel artikler på diskrimineringsområdet etter kvalitetsnivå for de nordiske landene (N=863).

Når det gjelder publiseringskanalnivå har Norge og Danmark de høyeste andelene nivå 2-publikasjoner, med nesten en tredjedel av forskningsproduksjonen på dette nivået. Norsk og dansk forskning publiseres med andre ord i større grad i mer prestisjefylte publiseringskanaler enn tilfellet er for de andre nordiske landene. Island, derimot, har den lavest nivå-2 andel, med bare 13 prosent.

Figur 4.24 viser denne fordelingen for de ulike diskrimineringsgrunnlagene uavhengig av land. Som vi ser er halvparten av de vitenskapelige artiklene om graviditet eller foreldreskap publisert i nivå-2 tidsskrifter (her er imidlertid antallet lavt), mens dette gjelder kun 17 prosent av artikler som omhandler funksjonsnedsettelse.

Figur 4.24: Fordeling andel artikler på diskrimineringsområdet etter kvalitetsnivå for de syv diskrimineringsgrunnlagene (N=1008).

Figuren viser for øvrig at de to diskrimineringsgrunnlagene det foreligger mest forskning om, kjønn og etnisitet, har en ganske lik fordeling over nivå 1 og 2, men henholdsvis 29 og 27 prosent på høyeste nivå.

4.3 Tematisk profil

Forskning på likestilling og diskriminering kan omhandle ulike områder, eller sfærer, av den sosiale virkeligheten uavhengig av hvilket fagfelt publikasjonene er innenfor og delvis uavhengig av hvilken samfunnsarena som er i fokus. For å se nærmere på hva forskningen dekker har vi valgt å sortere forskningsbidragene knyttet til diskriminering etter om de henviser til den økonomiske, politiske, kulturelle, juridiske, medisinske eller vitenskapelige sfæren. Dette for å se litt nærmere på hva diskrimineringsforskningen innenfor de ulike fagområdene har vært mest opptatt av.

Den økonomiske sfæren

Bidragene innenfor det vi har valgt å omtale som den økonomiske sfæren består av 18 norske og 86 nordiske publikasjoner, de fleste samfunnsvitenskapelige, selv om enkelte knyttet til funksjonsnedsettelse grenser mot helsefagene. Flesteparten omhandler arbeidslivet (henholdsvis 14 og 58 publikasjoner), fulgt av velferdsordninger blant de nordiske bidragene (15 publikasjoner). Disse er også delvis overlappende, siden flere av velferdstjenestene som analyseres er knyttet til deltakelse i arbeidslivet. De norske studiene av diskriminering i arbeidslivet handler både deltidsarbeid, kjønnsdelt arbeidsmarked, aldersdiskriminering, segregering, etnisk diskriminering, spesielt med hensyn til ansettelsesprosesser, stillingsvern og opplevelse av diskriminering på flerkulturelle arbeidsplasser. I tillegg til disse temaene omhandler de nordiske publikasjonene autorisasjon, formell kompetanse og karriere, karriereforventninger, inntektsulikheter, arbeidsmigrasjon og strukturell avmakt, integrering i og ekskludering fra arbeidsmarkedet, interseksjonalitet, kjønnsdiskriminering i ansettelsesprosesser og kvoter, seniorpolitikk og rekruttering av og tilrettelegging for funksjonsnedsatte. Overordnet er det fokus på ansettelsesprosesser, ofte med fokus på fordommer og stereotyper knyttet til kvinner, innvandrere eller søkere med funksjonsnedsettelse. Når det gjelder velferdsordninger er bidragene også herfra hovedsakelig samfunnsvitenskapelige, men med større innslag av samfunnsøkonomi. Forskningen omhandler generelt det sosiale sikkerhetsnettet – som sykefravær, arbeidsledighetstrygd, permisjonsordninger, barne- og familiepolitikk og pensjon – og deltakelse og utfall på arbeidsmarkedet.

Det vi har valgt å omtale som den økonomiske sfæren inneholder også noen få bidrag som retter seg mer mot det bedriftsinterne. Dette gjelder blant annet diskriminering i velferdstjenestene. Vi har syv bidrag, to norske og fem nordiske, som omhandler diskriminering av brukere og pasienter generelt, og utvalgte grupper spesielt, som blant annet lavtutdannede kvinner med kroniske smerter. Videre har vi et fåtall bidrag som retter seg mot personaladministrasjon/HR, som omhandler inkluderende arbeidsmiljø og mangfoldstiltak.

Vi har også valgt å sortere bidrag som omhandler utdanning under den økonomiske sfæren, fordi utdanning ofte er ment å forberede individer til senere arbeidsmarkedsdeltakelse. Bidragene er samfunnsvitenskapelige og omhandler kjønnete utdanningsvalg, etnisk stigmatisering og ulikheter i akademiske prestasjoner.

Oppsummert kan vi si at forskningsbidragene som omhandler den økonomiske sfæren er hovedsakelig samfunnsvitenskapelige, primært sosiologiske og samfunnsøkonomiske. Hovedvekten av oppmerksomheten rettes mot det strukturelle og makronivået, og det er færre bidrag knyttet til diskrimineringsprosesser på mikronivå, for eksempel i arbeidsorganisasjoner og -relasjoner. Det er også få

studier som omhandler representasjon av for eksempel kjønnete eller etniske yrker, arbeidsoppgaver eller nisjer.

Den kulturelle sfæren

Vi har valgt å gruppere bidrag som omhandler kultur, holdninger, livssyn, identitet, urfolk og idrett under den kulturelle sfæren. Totalt utgjør dette 9 norske og 64 nordiske bidrag, hovedsakelig innen samfunnsvitenskapene sosiologi og sosialantropologi, selv om studiene av urfolk i stor grad er publisert innen helsefaglige tidsskrift.

Et stort antall studier som omhandler den kulturelle sfæren retter oppmerksomheten mot verdier og normer, levesett, fordommer og stereotyper, sosial ekskludering, heteronormativitet og homonegativitet/-fobi, konformitet/akkulturasjon og påvirkningen av opprivende hendelser som terrorangrep, flyktningkrisen og Holocaust på opinionen og det offentlige ordskiftet. Både av hensyn til å ha ulik verdensanskuelse og annet levesett enn majoritetsbefolkningen, samt en historie med mer eller mindre voldelig undertrykking har vi valgt å inkludere studier av urfolk generelt og samer spesielt under denne sfæren. Den kulturelle sfæren har et tungt innslag av sosiologisk forskning.

Hovedvekten av studier som tar utgangspunkt i religion eller livssyn omhandler islam, enten i form av studier av «islamofobi» eller hvorvidt islam er en kvinneundertrykkende religion, med unntak av én studie av urfolksreligion. Noen av bidragene her handler også om fordommer, identitetsbygging og konformitet/akkulturasjon, og er dermed tematisk beslektet med de nevnt i foregående avsnitt. Bidragene er fra flere disipliner, inkludert sosiologi, psykologi, rettsvitenskap og helsefag. De helsefaglige bidragene omhandler omskjæring, et tema som også belyses i et rettsvitenskapelig bidrag. To av de nordiske bidragene omhandler også religion og livssyn i velferdstjenestene, nærmere bestemt religiøse skoler og livssyn/spiritualitet i sosialt arbeid.

Vi har valgt å skille ut urfolk som egen klassifisering, selv om en rekke forskningstilnærminger og fagdisipliner sorterer under denne. Det kan likevel hevdes at bidragene primært er innen enten helsefaglige tidsskrift eller sosialantropologi. Ikke overraskende handler både de norske og de nordiske studiene om samene. Blant de helsefaglige publikasjonene finner vi bidrag om selvrapportert helse, internalisering av symptomer, mental helse og selvmord, helse og levekår og funksjonsnedsettelse. De inkluderte samfunnsvitenskapelige bidragene omhandler utdanning, etnisk identitet og lokalsamfunn.

Det er relativt få studier om identitet som sådan, det vil si om individers og gruppers selvoppfattelse, selvilde og selvforståelse relativt til andre individer og grupper. De inkluderte bidragene handler hovedsakelig om mannlig/maskulin

identitet, selv om det også er ett bidrag om kjønnsidentitet generelt, ett om ungdomsidentitet og ett om funksjonsnedsettelse.

Det er et betydelig tilfang av studier om idrett, hovedsakelig sosiologiske og psykologiske publikasjoner. Studiene er nesten utelukkende om diskriminering på grunnlag av kjønn, selv om det er unntak. Vi finner her flere bidrag innenfor et interseksjonelt perspektiv på hvordan kjønn og mangfold samspiller, og også studier av kulturelt mangfold. To av studiene handler om etnisitet og kroppsøvningsfaget i skolen. Studiene av kjønn handler primært om fysiologiske forskjeller på menn og kvinner, men hvor ett bidrag er om seksuell utnyttelse av kvinner i idretten.

Den juridiske sfæren

Forskningen vi har klassifisert som omhandlende den juridiske sfæren består av 11 norske og 19 nordiske publikasjoner. De fleste av disse er gjort innen rettsvitenskap, men med en til tider noe uklar grenseoppgang mot statsvitenskapelig forskning. Dette gjelder spesielt den store bolken av bidrag knyttet til rettigheter. Disse spenner fra menneskerettigheter, for eksempel knyttet til skilsmisse blant muslimske kvinner, til selvbestemmelsesrett, rett til ikke-diskriminering, barns rettigheter og retten til egen kjønnsidentitet. To norske bidrag ser på grenseflaten mellom diskrimineringsvern og den diskrimineringsrettslige tilnærmingen på den ene siden, og andre tilgrensende områder som arbeidstakervern og en velferdsrettslig tilnærming på den andre. Ytterligere ett bidrag ser på en potensiell konflikt mellom individuelt og strukturelt diskrimineringsvern i spørsmålet om bruk av hijab i politiet. Tilsvarende finner vi flere nordiske studier på ulike friheter, nærmere bestemt ytringsfrihet, og bevegelsesfriheten samtidig med rett til familie-gjenforening. Eksempler på en mer statsvitenskapelig tilnærming er studier av medborgerskap, og av forholdet mellom behov og rettigheter når det gjelder helse og omsorg blant ulovlige innvandrere. De juridiske studiene omhandler blant annet «seksuelt medborgerskap» og domfellelser i voldtektssaker, og grunnlovsbeskyttelse av nasjonale minoriteters rettigheter i Norge.

Det fleste rettsvitenskapelige studiene omhandler imidlertid lovgivning, nærmere bestemt anti-diskrimineringslover i Skandinavia og EU, og den norske grunnlovens diskrimineringsforbud. Det er imidlertid også to bidrag som omhandler alder, både grunnlovsbeskyttelse av eldre og endring av myndighetsalder. Blant de nordiske publikasjonene finner vi også to som omhandler strafferettslige og kriminologiske spørsmål.

Den politiske sfæren

Vi har valgt å klassifisere 11 norske og 23 nordiske publikasjoner som bidrag som omhandler den politiske sfæren. Dette er i hovedsak studier av innvandring,

regulering, representasjon og konflikter. Feltet domineres av samfunnsvitenskapelige publikasjoner, men med et relativt stort innslag av helsefaglige.

Når det gjelder studiene av innvandring vi har valgt å inkludere i den politiske sfæren spenner disse fra analyser av hvorvidt og hvordan enkeltgrupper, som enslige mindreårige flyktninger og romerbefolkningen, blir diskriminert, til hvordan velferdstjenestene forholder seg til innvandrere og etniske minoriteter generelt. Andre samfunnsvitenskapelige bidrag omhandler akkulturasjon og integrering, i enkelte tilfeller knyttet opp mot spesifikke tema som boligpolitikk eller politiske preferanser. Ett bidrag kan betegnes som interseksjonelt ved å se på hvordan posisjonen som filippinsk innvandrer og som kvinne samspiller.

Flere norske studier retter seg direkte mot regulering av diskriminering, det være seg i form av forbud mot for eksempel diskriminerende reklame eller innhold på nettsider, eller diskrimineringsvern. De retter seg mot ulike diskrimineringsgrunnlag, inkludert religion, funksjonsnedsettelse, og også såkalt sammensatt eller multippel diskriminering innenfor en interseksjonell tilnærming. Én nordisk studie omhandler også historisk oppgjør med tidligere steriliseringspolitikk. Disse studiene er overveiende stats- eller rettsvitenskapelige.

Blant de nordiske studiene finner vi også fem bidrag som omhandler kvinners representasjon i bedriftsstyrer, og én om assimilering og valgdeltakelse. To studier retter seg mot vold og konflikt, hvorav den ene omhandler risikoen blant unge innvandrere i Finland for å bli voldsutsatt og den andre om segregerte byer og konflikt.

Den medisinske sfæren/helsesfæren

Vi har valgt å klassifisere 20 nordiske publikasjoner som rettet mot den medisinske sfæren. Dette er primært helsefaglige studier, men enkelte er spisset mot psykologiske tidsskrifter. Flere av studiene, både de helsefaglige og innenfor psykologi, omhandler mental helse, særlig blant innvandrere og blant seksuelle minoritetsgrupper. Tilsvarende er det studier som analyserer trivsel og velvære blant utvalgte grupper, som eldre, personer med diabetes, transpersoner og med kjønnsdysfori. Utgangspunktet er ulikheter grupper imellom, som dermed tyder på diskriminering. Én studie ser eksplisitt på hvordan ulikheter i utdanningsnivå påvirker dødelighet i Norge.

Fire nordiske bidrag som analyserer helse blant innvandrere og etniske minoriteter, inkludert ett bidrag som ser på hvordan diskriminering i seg selv påvirker helse. To publikasjoner omhandler fedme, én om stigmatisering og én om kjønn.

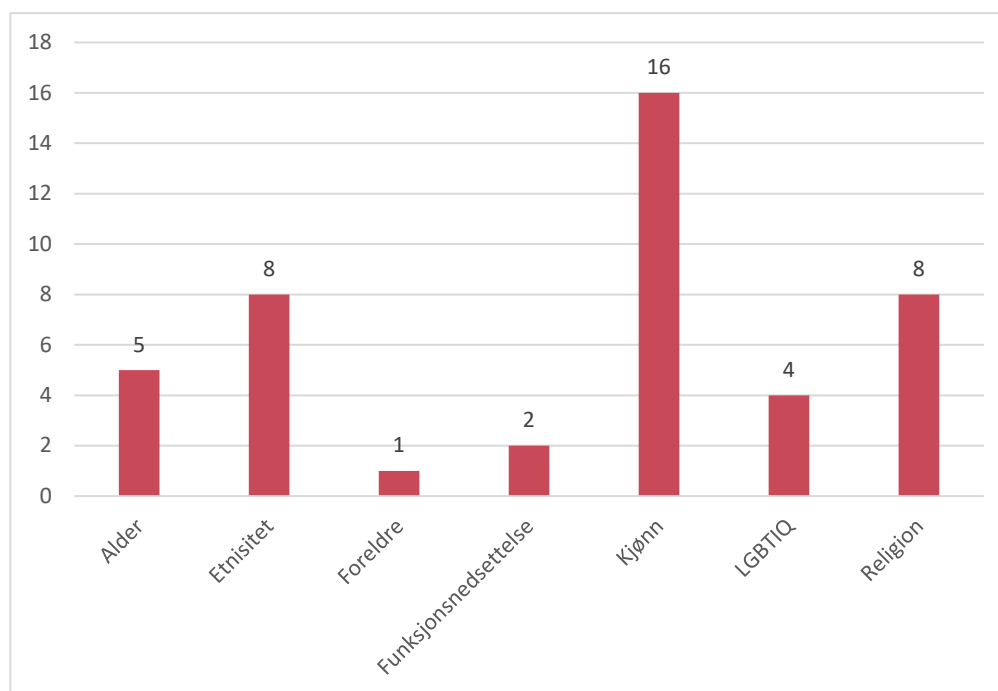
Det er også tre nordiske studier som omhandler mødre med innvandrerbakgrunns behov og erfaringer i forbindelse med graviditet, fødsel og omsorgsarbeid.

Den vitenskapelige sfæren

Til slutt har vi valgt å klassifisere to norske og tre nordiske publikasjoner som rettet mot den vitenskapelige sfæren. Disse omhandler konseptualisering, begrepsavklaring, av blant annet diskrimineringsbegrepet, og metodologiske tilnærminger, men henviser til case eller empirisk forskning på minst ett av diskrimineringsgrunnlagene. Bidragene innen den vitenskapelige sfæren domineres av sosiologiske og statsvitenskapelige publikasjoner.

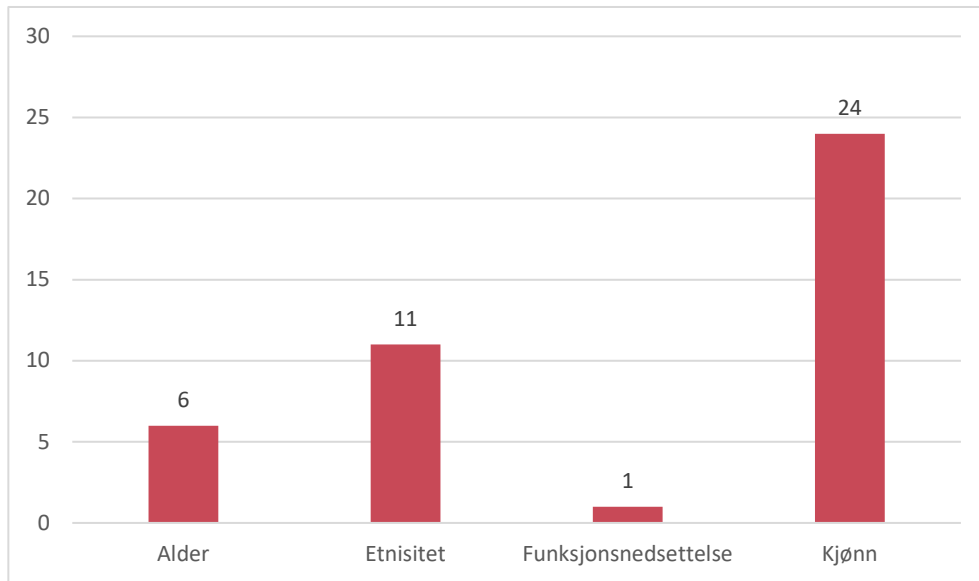
4.4 Komparative europeiske studier på diskriminering og likestilling

I tillegg til nordiske forskningsbidrag har vi også identifisert komparative europeiske studier om diskriminering og likestilling. Vi skiller studier der minst ett nordisk land er inkludert, og komparative europeiske studier generelt. Figur 4.25 viser fordelingen av komparative europeiske studier på diskriminering for de ulike diskrimineringsgrunnlagene: 44 referanser ble inkludert, de fleste studiene så på kjønn (N=16), etterfulgt av etnisitet og religion.

Figur 4.25: Fordeling av komparativ-europeiske studier på diskriminering (N=44)

For likestilling er bildet mer entydig og studiene ligger på tvers av fire diskrimineringsgrunnlag. Også her ligger hovedfokus på kjønnslikestilling (N=24), etterfulgt av etnisitet og alder.

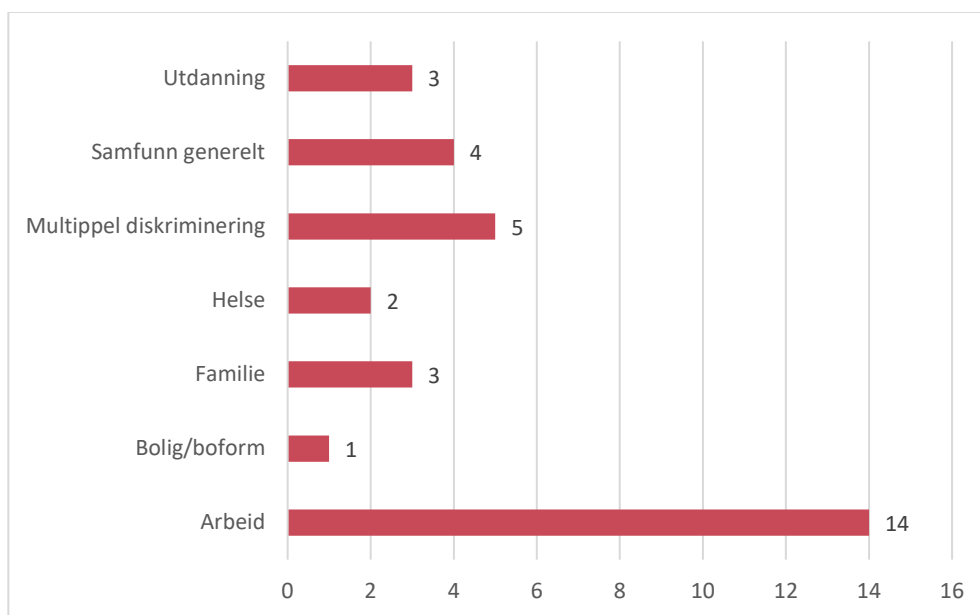

Figur 4.26: Fordeling av komparativ-europeiske studier på likestilling (N=24)

4.4.1 Studier der nordiske land er med som analyseenhet

I det følgende presenterer vi de komparative europeiske studiene på diskriminering og likestilling, avhengig av om Norge og/eller andre nordiske land er med som analyseenhet, eller om det dreier seg om komparative europeiske studier generelt uten at det kommer frem av tittel og sammendrag hvilke land er med.

Vi identifiserte 32 komparative europeiske studier som eksplisitt refererte til nordiske land som analyseenhet. Fordelingen etter samfunnsarenaer viser flest studier som omhandlet arbeid (N=14), etterfulgt av multippel diskriminering (N=5) og samfunn (N=4).

Figur 4.27: Fordeling av komparativ-europeiske studier der nordiske land er med (N=32).

Vi trekker frem noen eksempler av høy siterte studier, det vil si studier som har blitt sitert minst fem ganger hvert år eller over ti ganger totalt, eller/og studier som er tematisk spesielt interessante.

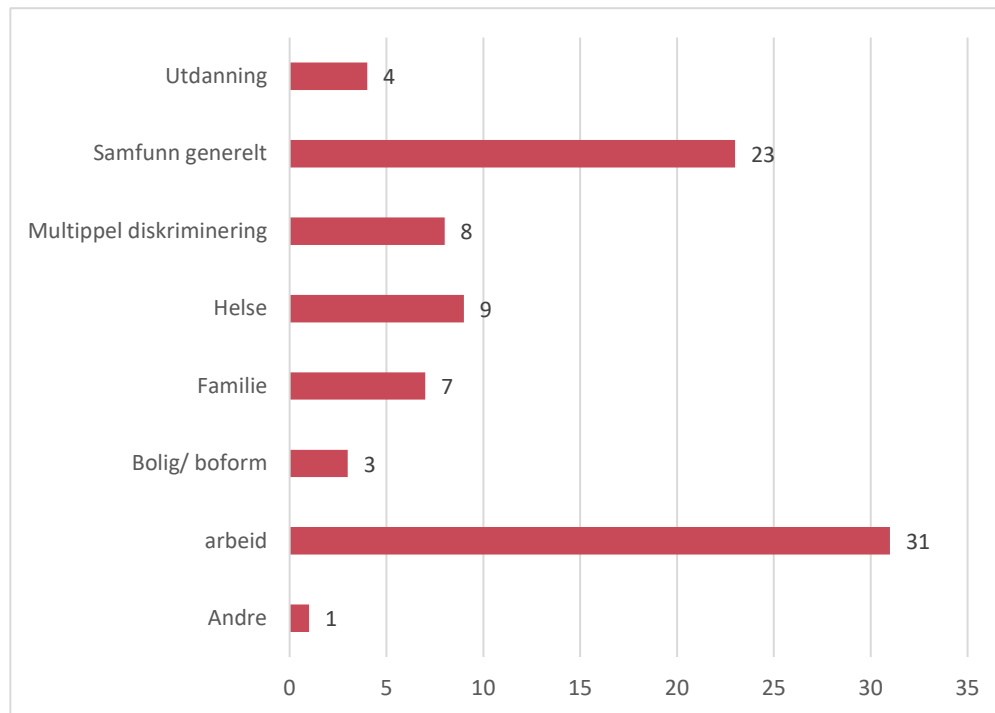
For samfunn har den høy siterte studien av Koopmans (2010) sett på avveieringer («trade-offs») mellom likestilling og forskjeller i integrasjon av innvandrere i åtte europeiske land, deriblant Sverige. Edlund og Oun (2016) studerte holdninger til arbeidsdeling mellom kjønnene fra et komparativt perspektiv i de tre nordiske landene Sverige, Finland og Danmark, i tillegg til Polen og Tyskland. Sani (2018) analyserer hvordan den økonomiske krisen i 2008 påvirket fordelingen av lønnet ulønnet arbeid i husholdninger.

Triventi (2013) undersøkte kjønnsforskjeller i månedsinntekt blant nyutdannede i elleve europeiske, inkludert nordiske, land. Mens fem av 14 studier ser på kjønn og diskriminering/likestilling, finner vi også studier for andre diskrimineringsgrunnlag, for eksempel alder. Di Stasio m.fl. (2021) har sett på diskriminering på grunn av religion og etnisitet i rekrutteringsprosessen i fem ulike europeiske land, blant annet Norge.

Kantola (2014) studerer de paradoksale kjønnede konsekvensene av EU-politikken på multippel diskriminering i nordiske land og andre land. En annen studie av Hearn (2016) tar for seg vold mot kvinner og den statlige voldspolitikken gjennom å se på multippel kjønnsdiskriminering og politikkenes kvalitet i tre europeiske land, deriblant Sverige.

4.4.2 Komparativ europeiske studier generelt

For diskriminering og likestilling identifiserte vi 54 komparative europeiske studier som ikke eksplisitt refererte til noen nordiske land. Fordelingen etter samfunnsarenaer viser flest studier knyttet til arbeid (N=31), etterfulgt av samfunn (N=23) og helse/ livskvalitet (N=9).

Figur 4.28: Fordeling av komparativ-europeiske studier generelt (N=54).

Vi trekker også her frem noen eksempler på høy siterte studier.

Ubalde og Alarcon (2020) studerte diskriminering i arbeidsmarkedet for innvandrere i en europeisk kontekst. Et annet eksempel er studien av Holz hacker (2012) som har sett på LGHBTQ* interesseorganisasjoners strategier med tanke på likestilling og anti-diskriminering. Beham m.fl. (2019) undersøkte deltidsarbeid og kjønnsdiskriminering i Europa, også med tanke på «work-life balance». Den tematisk beslektede studien til Sanchez-Mira og O'Reilly (2019) ser på kjønnsdiskriminering i sysselsetting i sammenheng med finanskrisen i 2008.

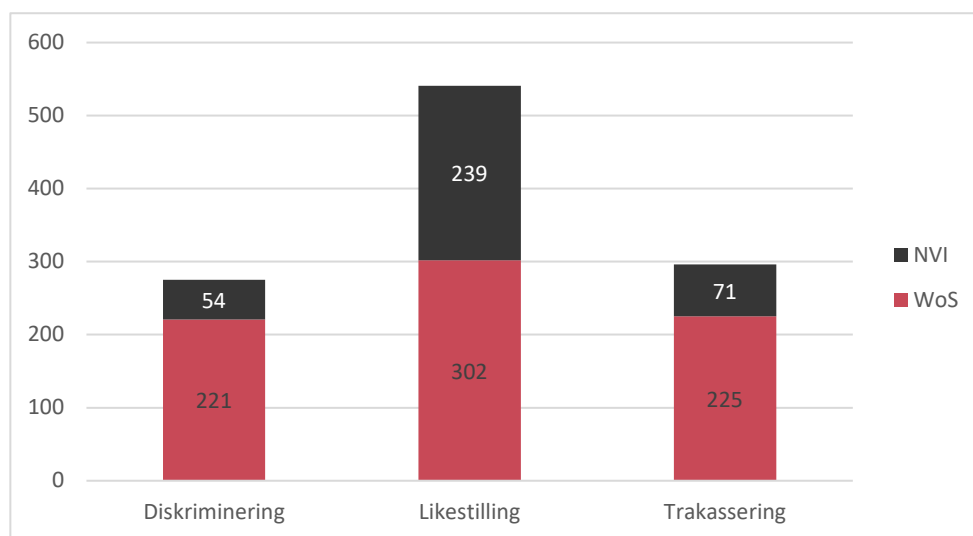
5 **Forskning på diskriminering, likestilling og trakassering i Norge - en samlet oversikt**

Dette kapitlet gir en nærmere oversikt over norsk publisering innen de tre temaene, diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing. Til forskjell fra de to foregående kapitlene omfatter analysen publikasjoner registrert i Cristin i tillegg til artiklene fra WoS. Det kan dermed presenteres et mer komplett bilde av publiseringen, hvor blant annet bøker og publisering i norske tidsskrifter inngår. Videre inngår publisering både på norsk og andre skandinaviske språk, i tillegg til engelsk. Det er dermed kun en helt marginal del av den vitenskapelige publiseringen som faller ut – norske forskere publiserer nesten ikke på andre språk enn engelsk og norsk.

Avslutningsvis gir kapitlet en oversikt over andre typer publisering enn den som gir uttelling i den norske publiseringsindikatoren. Analysen av den vitenskapelige publiseringen er basert på publikasjoner hentet fra begge datakildene, mens den for annen publisering er hentet fra Cristin. I kapitlet er det hovedsakelig benyttet bibliometrisk metode.

5.1 Vitenskapelig publisering

Totalt er analysen basert på litt over 1000 publikasjoner. Dette inkluderer litt over 350 vitenskapelige publikasjoner fra Cristin, eller Norsk vitenskapsindeks (NVI), i perioden 2010-2020, i henhold til de samme inklusjons- og eksklusjonskriteriene som ble brukt for artiklene fra WoS.⁹ Figur 5.1 viser norske vitenskapelige publikasjoner fra de to datakildene WoS og NVI fordelt mellom de tre temaene diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing. Her fremgår det hvor mange publikasjoner som kommer fra hver av datakildene. For vitenskapelige publikasjoner innen diskriminering utgjør publikasjonene fra NVI 20 prosent av det totale antallet, 44 prosent for publikasjonene om likestilling og 24 prosent av publikasjonene om trakassering/mobbing. Dette viser at en betydelig andel av vitenskapelige publikasjoner fra Norge innen de tre temaene kun er registrert i Cristin, her med 33 prosent, og spesielt gjelder dette likestillingsforskningen. Dette har sammenheng med at det publiseres mye i bøker og nasjonale tidsskrifter, som ikke er dekket av WoS databasen. Publiseringsprofilen er dermed ulik for de tre tematiske områdene hvor forskning om diskriminering kjennetegnes av relativt mer publisering i internasjonale tidsskrifter enn tilfellet er for forskning om likestilling. Dette kan være fordi forskning om likestilling er avhengig av nasjonal politisk regulering, mens forskning om diskriminering er mer dominert av overordnede diskrimineringsmekanismer uavhengig av politiske intervensjoner.

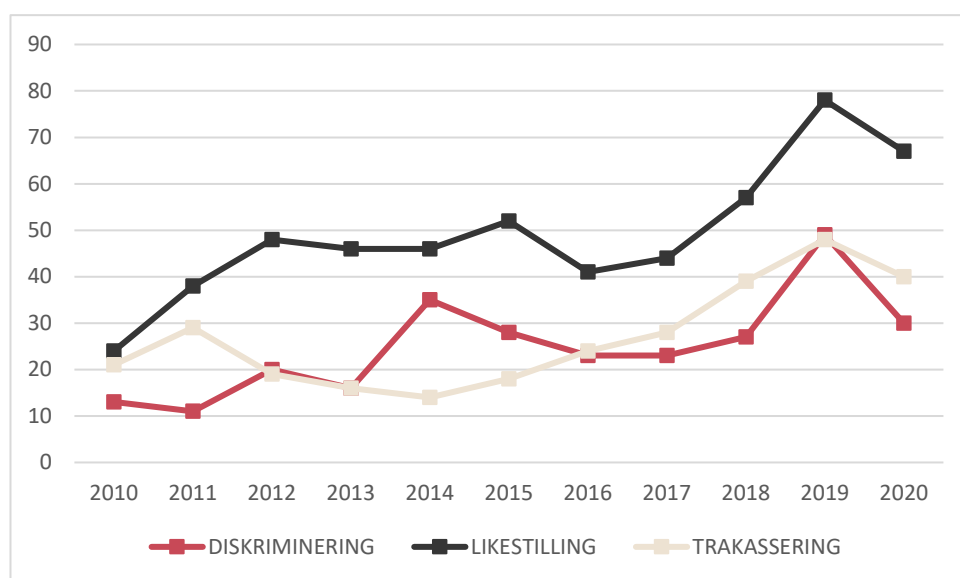
Figur 5.1: Antall artikler med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, data fra WoS og NVI, totalt 2010-2020 (N=1112).

⁹ Merk at dette tallet bare inkluderer publikasjoner som ikke allerede var identifisert i WoS. Alle figurene kapittel 5 er basert på publikasjonene fra WoS og NVI samlet.

5.1.1 Utvikling over tid

Figur 5.2 viser hvordan antallet norske publikasjoner har utviklet seg mellom 2010-2020 innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing. Det har i løpet av perioden vært en gradvis økning innen alle temaene med noen svingninger i antall publikasjoner. Det siste kan trolig forklares med mer tilfeldige årlige variasjoner. Totalt var det en kraftig vekst spesielt fra 2018 til 2019, men med en nedgang i 2020. Reduksjonen kan trolig forklares med at det er en forsinkelse i indekseringen av litteratur i WoS, slik at årgangen ikke var komplett da analysen ble gjennomført. Det er derfor ikke grunnlag til å si at det er en reel nedgang i publiseringen. Tilsvarende kan økningen fra 2010 til 2011 delvis forklares med at 2010-årgangen bare inkluderer WoS-indekserte publikasjoner (NVI-databasen ble etablert i 2011).

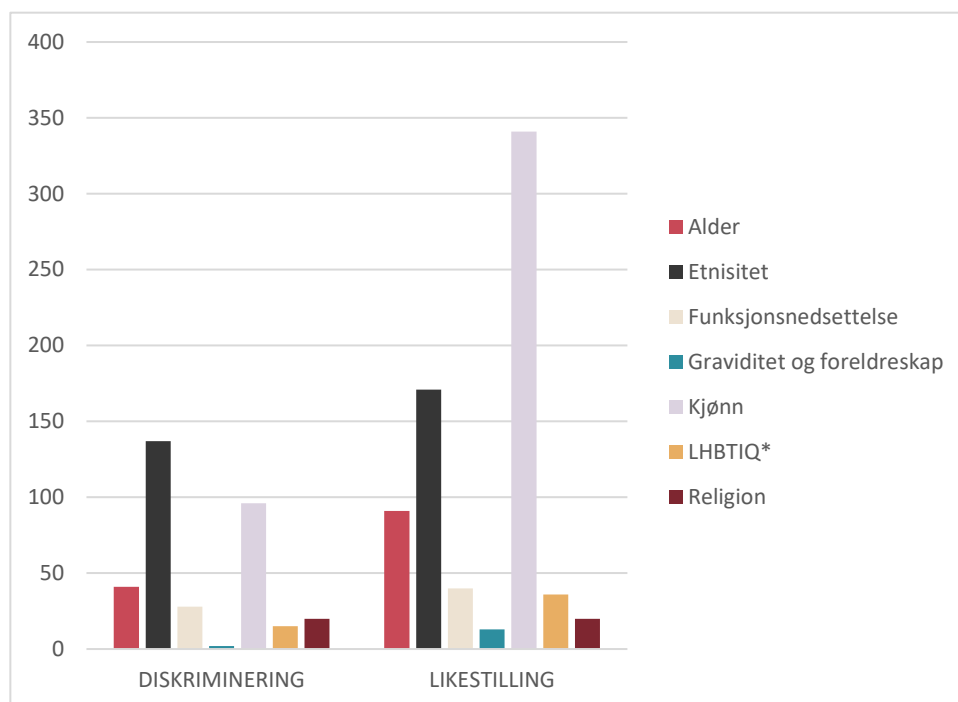
Skal en vurdere den relative økningen, er det derfor grunn til å begrense analysen til perioden 2011-2019. Den største prosentmessige økningen for publikasjoner om likestilling skjedde mellom 2018 og 2019. I løpet av hele perioden har antall publikasjoner om likestilling hatt en gjennomsnittlig årlig vekst på 11 prosent. Publisering om diskriminering har likevel hatt en enda kraftigere vekstrate (30 prosent). Publikasjoner om trakassering har hatt den svakeste økningen i løpet av perioden, med en gjennomsnittlig årlig vekstrate på 10 prosent. Alle feltene har likevel hatt en sterkere økning enn gjennomsnittet for norsk samfunnsvitenenskap som var på vel 5 prosent.

Figur 5.2: Antall artikler per år med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, WoS og NVI, 2010-2020 (N=1112).

5.1.2 Diskrimineringsgrunnlag

Videre ser vi på hvordan publikasjonene fordeler seg på diskrimineringsgrunnlagene. Samsvarende med analysene presentert i kapittel 4, ser vi av figur 5.3 at det er flest publikasjoner om etnisk diskriminering, men også en betydelig andel om kjønn. For likestilling, derimot, er bildet motsatt, med klart flest artikler som handler om kjønn, etterfulgt av etnisitet. Det er kun et fåtall publikasjoner som omhandler graviditet og foreldreskap. Litteraturen om trakassering/mobbing er ikke klassifisert etter slike variabler, og vises ikke i figuren.

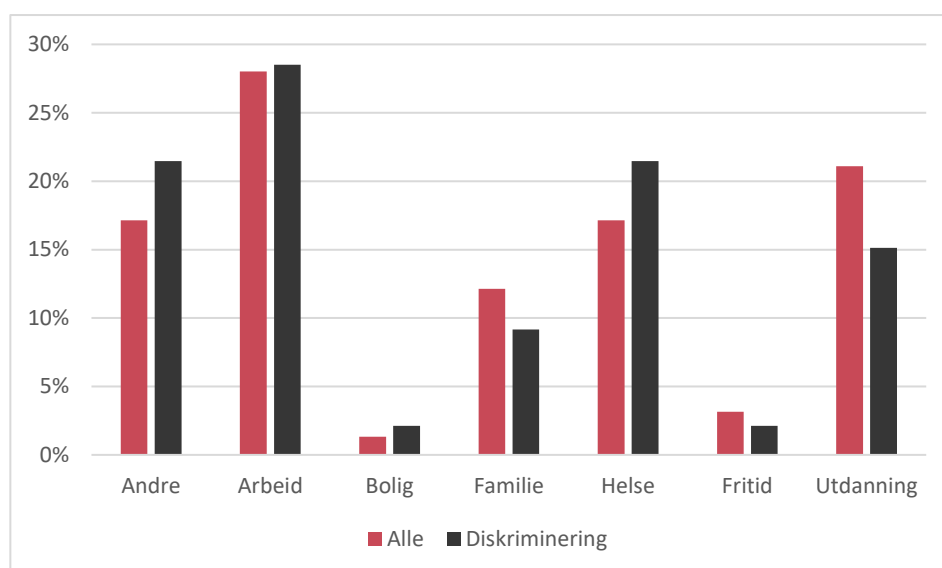

Figur 5.3: Fordeling per diskrimineringsgrunnlag. Antall artikler innen diskriminering og likestilling, totalt 2010-2020 (N=1112).

5.1.3 Fordeling på samfunnsarenaer

Den neste figuren (5.4) viser den relative fordelingen av de vitenskapelige publikasjonene på samfunnsarenaer. Her er det én søyle for totalfordelingen (alle artikler om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing) og én for diskriminering spesifikt. Generelt er fordelingen nokså lik for de to gruppene, men med litt lavere andeler for diskriminering i noen av kategoriene, spesielt for utdanning. Dette skyldes at en relativt stor andel av artiklene om trakassering/mobbing er relatert til utdanning (og skole) (jf. kapittel 4). Derimot har diskriminering en betydelig større andel i kategorien «andre», her inngår artikler som omhandler andre samfunnsarenaer enn de spesifiserte, samt artikler som ikke adresserer spesifikke arenaer.

Den største kategorien totalt er «arbeid», deretter følger utdanning, helse og familie. Bare et lite antall artikler handler om samfunnsarenaene fritid og bolig. Kategorien for «andre» er imidlertid størst når vi kun ser på publikasjonene om diskriminering, deretter kommer arbeid og helse.¹⁰

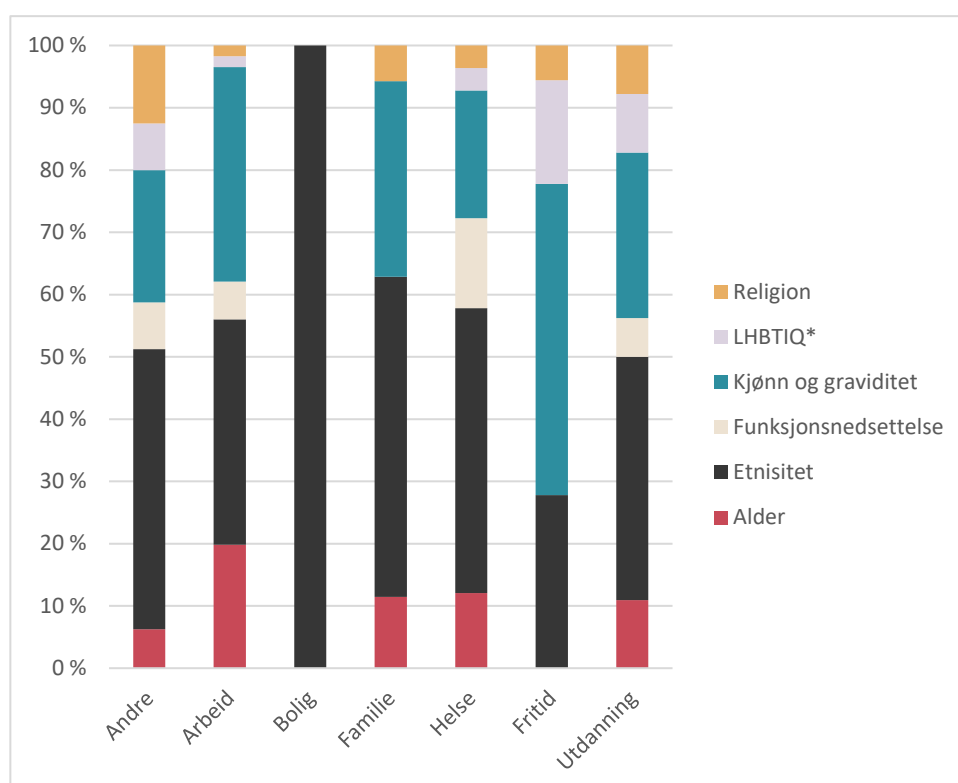

Figur 5.4: Andel artikler per samfunnsarena, totalt (diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing) og for diskriminering, totalt 2010-2020 (N=1112).

For å få nærmere informasjon om sammenhengen mellom samfunnsarena og diskrimineringsgrunnlag, har vi analysert hvordan publiseringen fordeler seg langs disse dimensjonene. Her er analysen begrenset til diskriminering.

¹⁰ I denne sammenhengen er det relevant å henvise til kunnskapsoversikten som identifiserte og oppsummerte norsk forskning med et kjønns- og likestillingsperspektiv (Lassemo m.fl. 2021). Denne inkluderte 4548 bidrag som ble identifisert systematisk. Rapportens tema og metode skiller seg fra den foreliggende (bl.a. når det gjelder avgrensning til vitenskapelig publisering), men også her ble samfunnsarenaer som arbeidsliv, medisin og helse og familie identifisert som sentrale.

Som det kommer frem av figur 5.5, er det betydelige forskjeller i profilene. Etnisitet utgjør det diskrimineringsgrunnlaget som oftest er analysert, dette gjelder alle samfunnsarenaer bortsett fra fritid hvor kjønn og graviditet står for en større andel.¹¹ Når det gjelder samfunnsarena arbeid, er også etnisitet størst, men her har kjønn, graviditet og foreldreskap nesten like stor andel, hvor kjønn og graviditet er det som oftest adresseres. Disse har andeler på rundt 35 prosent av publikasjonene. Det bør imidlertid tas med i betraktningen at antallet publikasjoner varierer betydelig (jf. figur 5.4). Når det gjelder diskriminering på boligmarkedet, er det for eksempel kun et fåtall publikasjoner, men alle dreier seg om etnisk diskriminering.

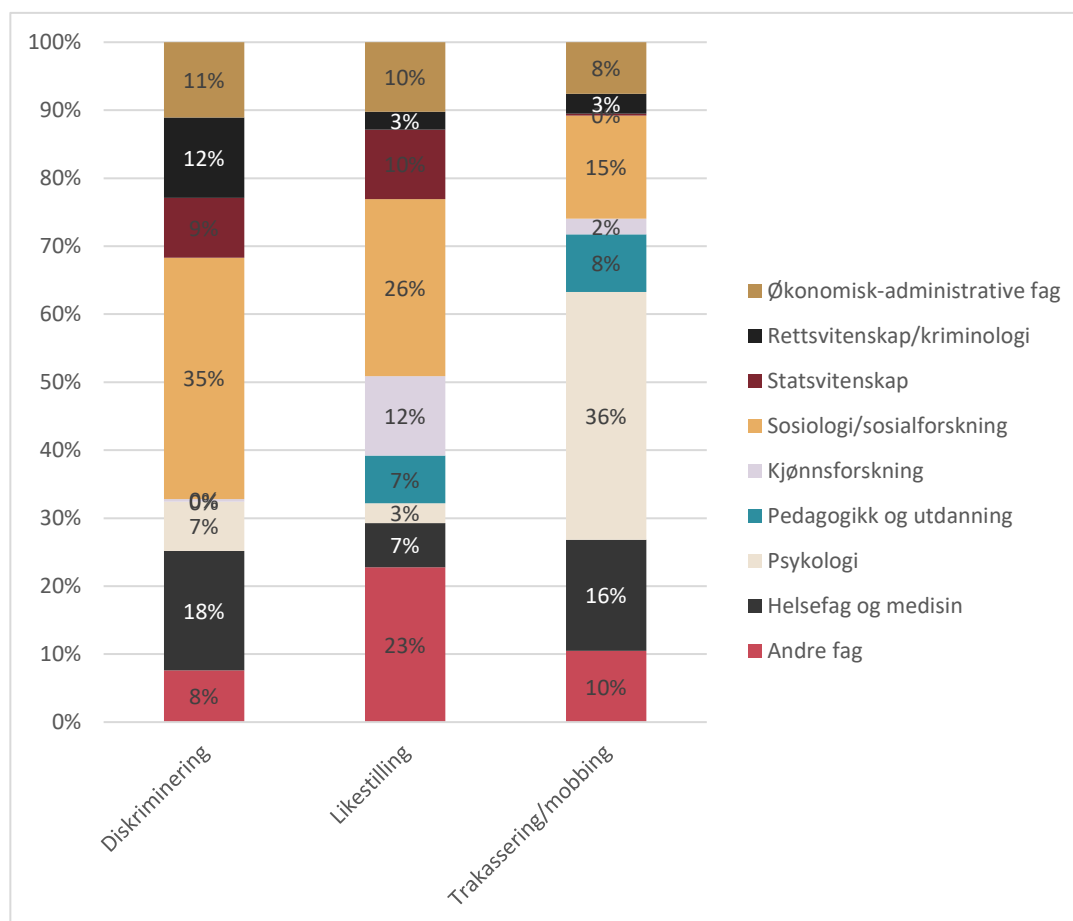
Figur 5.5: Fordeling andel artikler innen diskriminering for diskrimineringsgrunnlag og for ulike samfunnsarenaer, totalt 2010-2020 (N=401).

5.1.4 Disiplin- og fagprofil

Figur 5.6 viser fordeling på fagområder når det gjelder temaene diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing. Her kan vi se at det er variasjon mellom de ulike temaene, hvor sosialforskning/sosiologi er de største disiplinene innen diskriminering og likestilling, mens psykologi er størst innen trakassering/mobbing.

¹¹ I figur 5.5 er diskrimineringsgrunnlagene kjønn, graviditet og foreldreskap slått sammen fordi sistnevnte utgjør tre publikasjoner fordelt på familie, helse og utdanning i sammenheng med kjønn.

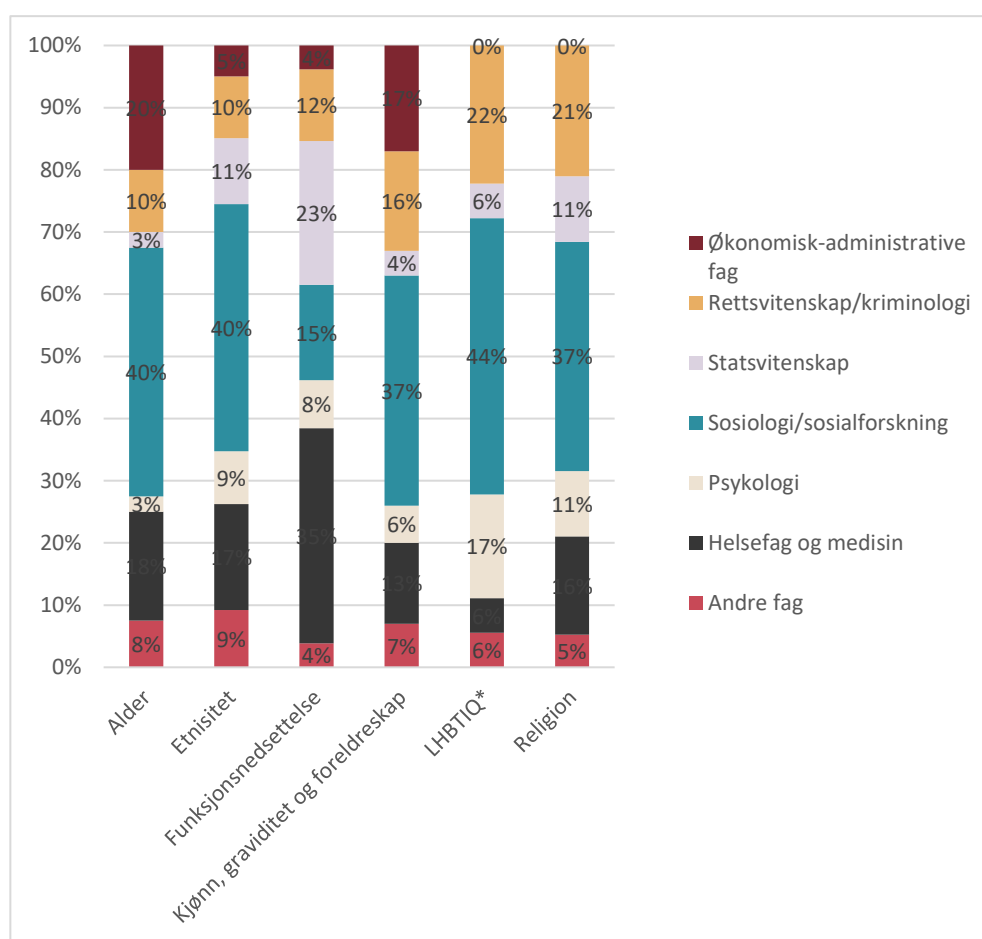
Dette kan igjen gjenspeile at det er en hegemonisk oppfattelse at diskriminering og likestilling er et kollektivt samfunnsanliggende, mens trakassering og mobbing best studeres som et individuelt anliggende. Profilen til de to førstnevnte områder er med andre ord relativt lik, mens trakassering/mobbing har en annerledes disiplinstruktur. Rettsvitenskap/kriminologi står for 12 prosent av publikasjonene innen diskriminering, men andelen er 3 prosent i de to øvrige områder. Juridiske og rettsvitenskapelige forhold vises derfor relativt mer oppmerksomhet her. Kategorien for andre fag er relativt stor, her inngår primært publikasjoner fra andre samfunnsvitenskapelige disipliner, men også artikler fra andre fagområder slik som humaniora. Det skal sies at klassifiseringen av enkeltartikler i disipliner er basert på hvilke tidsskrifter forskningen er publisert i. Videre er grensdragningen mellom ulike disipliner ikke alltid tydelig. Publikasjoner i tverrvitenskapelige tidsskrift klassifiseres i databasene i en egen kategori (tverrfaglig) og er her satt under andre fag, selv om artiklene kan tilhøre spesifikke disipliner.

Figur 5.6: Relativ fordeling av publiseringen innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing per disiplin, totalt 2010-2020 (N=1220).

På denne bakgrunn ble det gjennomført en manuell klassifisering av publikasjonene innen diskriminering på disiplinnivå. Spesielt ble artiklene i tverrfaglige tidsskrifter søkt klassifisert etter disiplin. Det ble så gjennomført en analyse av disiplinfordelingen for de ulike diskrimineringsgrunnlagene. Resultatet er vist i figur 5.7.

Disiplinfordelingen er relativt lik på tvers av kategoriene. Funksjonsnedsettelse har imidlertid en noe annen profil enn de andre grunnlagene, her er kategorien for helsefag og medisin klart størst (35 prosent) og det er relativt sett lite sosiologi/sosialforskning, men mer statsvitenskap. Rettsvitenskapelig forskning gjøres innen alle diskrimineringsgrunnlagene, men andelen er relativt lav (10-22 prosent).

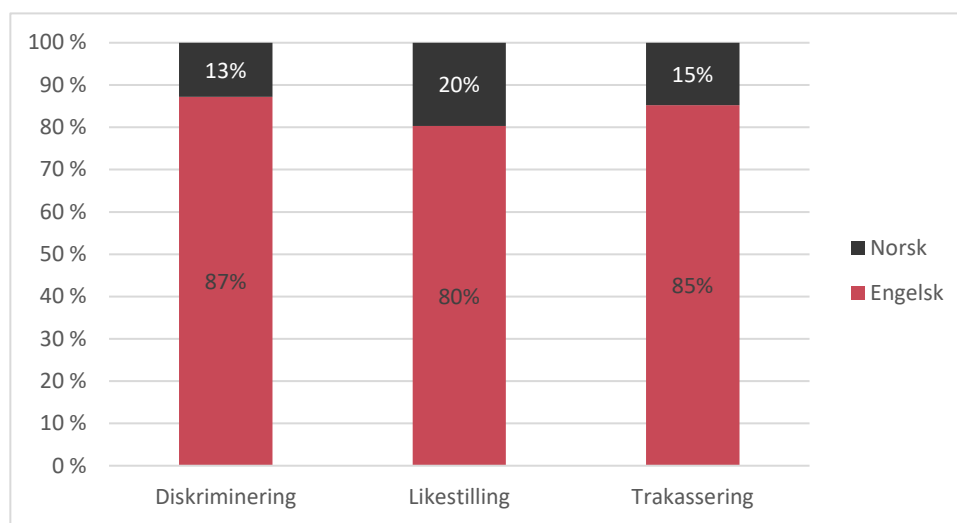
Figur 5.7: Relativ fordeling av publiseringen innen diskriminering per diskrimineringsgrunnlag og disiplin, totalt 2010-2020 (N=344).

5.1.5 Publiseringsspråk

Mens det store flertallet av artiklene indeksert i WoS er skrevet på engelsk, er dette ikke tilfellet for de øvrige publikasjonene. Her er norsk et viktig publiseringsspråk.

Figur 5.8 viser at totalt er mellom 80 og 90 prosent av de vitenskapelige artiklene skrevet på engelsk (når både WoS og Cristin data er inkludert). Publisering på norsk er noe mer utbredt for likestilling enn for diskriminering og trakassering/mobbing. Andelen er henholdsvis 20 prosent, 13 prosent og 15 prosent. Andelen norskspråklig publisering ligger lavere enn det som er gjennomsnittet for norsk samfunnsvitenskapelig forskning totalt, her var andelen 24 prosent i 2019, men lå mellom 30 og 35 prosent i perioden 2011-2013 (se [Indikatorrapporten](#)).

Analysen viser dermed at publiseringen i disse områdene har en relativt sterk internasjonal orientering, og henvender seg i stor grad til et internasjonalt forskersamfunn – dette følger av at en såpass stor del av den vitenskapelige publiseringen skjer på engelsk. Valget av publiseringsspråk er også styrt av tematikken for forskningen, og hvis den primært har nasjonal interesse eller relevans, velges gjerne norskspråklige kanaler.¹²

Figur 5.8: Fordeling andel språk per diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=1105).

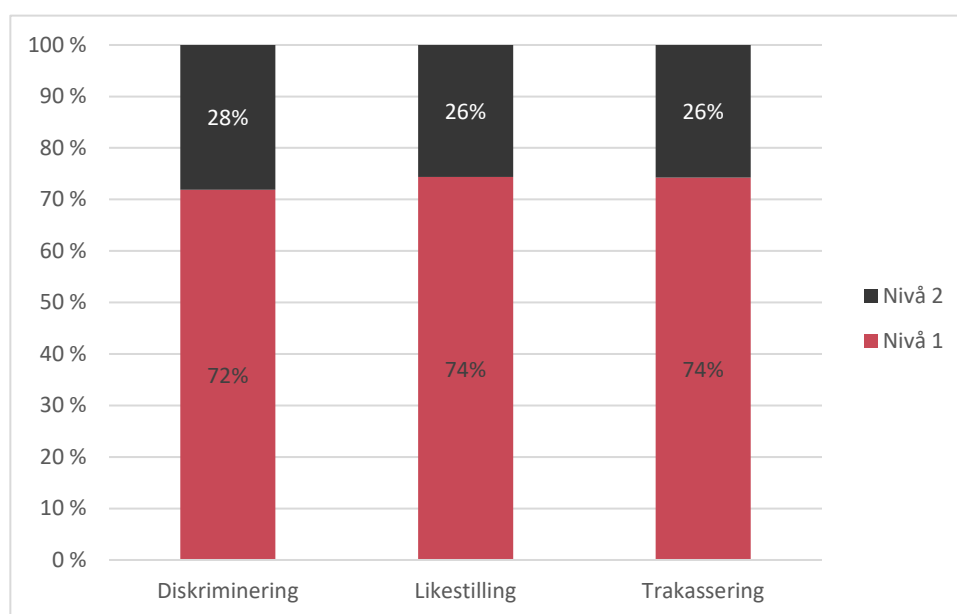
¹² Det kan nevnes at spørsmålet om hvorvidt den økende generelle bruken av engelsk i akademia er en trussel mot norsk som vitenskapsspråk, har vært mye debattert de siste årene. Mens noen har uttrykt bekymring over statusen til norsk som publiseringsspråk, har andre vært opptatt av at det er et problem at forskning som publiseres på norsk ikke når ut til det internasjonale forskersamfunnet. I evalueringen av humaniora (Forskningsrådet 2017) ble det for eksempel fremhevet at det er behov for å øke andelen av internasjonal publisering og at flere publikasjoner blir skrevet på engelsk. Publisering på norsk vil innebære at forskningen ikke når ut og blir tilgjengelig for det internasjonale forskersamfunnet.

Alle de tematiske områdene analysert i denne rapporten har et relativt stort innslag av engelskspråklig publisering, men det publiseres også en god del på norsk - derfor reiser denne problemstillingen seg som mindre motsetningsfylt.

5.1.6 Kvalitetsnivå - publiseringskanaler

Som beskrevet i kapittel 4.2.4 deles tidsskrifter og forlag inn i to nivåer i det nasjonale målesystemet for vitenskapelig publisering, hvor det høyeste - «nivå 2» - skal representere de ledende og mest prestisjefylte publiseringskanalene.

Figur 5.9 viser hvordan publikasjonene fordelte seg etter kanalnivå. Andelen på nivå 2 ligger på 26 prosent for både likestilling og trakassering/mobbing, mens den er litt høyere for diskriminering, 28 prosent. Alle temaene ligger klart over det nasjonale gjennomsnittet for samfunnsvitenskap, som er på 23 prosent i perioden. Forskningen publiseres med andre ord i større grad i mer prestisjefylte publiseringskanaler enn tilfellet er for norsk samfunnsvitenskapelig forskning generelt.

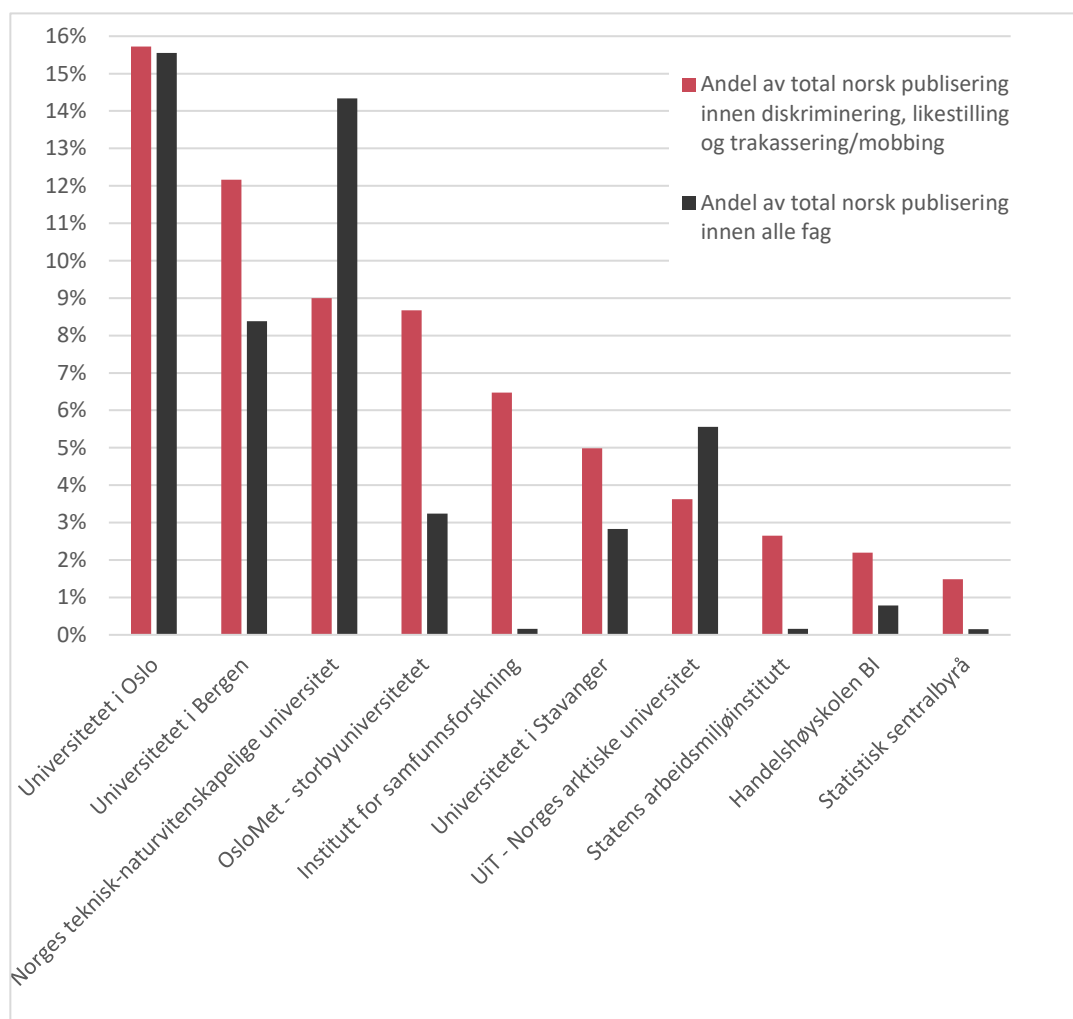

Figur 5.9: Fordeling andel artikler innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing etter publiseringskanalnivå, totalt 2010-2020 (N=1107).

5.1.7 Institusjonsfordeling

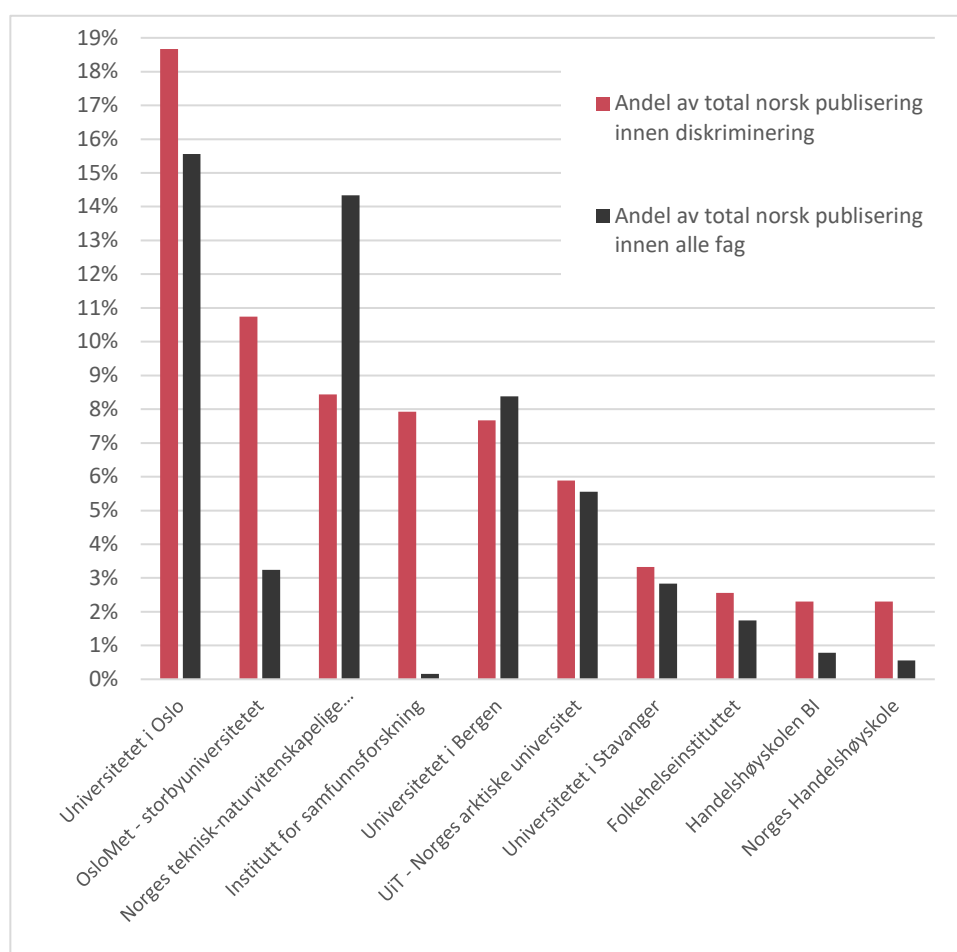
En lang rekke norske institusjoner og institutter har bidratt til vitenskapelig publisering om diskriminering, likestilling og trakassering. Som det kom frem av kapittel 3, var Universitetet i Bergen (UiB) største norske institusjon, med Universitetet i Oslo (UiO) like bak. Når tallene for øvrig vitenskapelig publisering legges til datamaterialet, er det UiO rangerer som største norske bidragsyter, se figur 5.10. UiO er for øvrig den institusjonen som har flest publikasjoner i Norge totalt, med et betydelig høyere tall enn UiB. Institutt for samfunnsforskning (ISF) er størst fra instituttsektoren. De ti største bidragsyterne, vist i figur 5.10, utgjør til sammen 67 prosent av den totale norske publiseringen innen diskriminering, likestilling og trakassering. Det er altså en rekke andre institusjoner som også bidrar betydelig.

Som sammenligningsgrunnlag, vises også institusjonenes/instituttenes andel av total norsk publisering innen alle fag (antall artikler). Her ser vi at det er store forskjeller. Mens UiO har omtrent like andeler i de to kategoriene har NTNU en høyere andel av total norsk publisering, mens bildet for OsloMet er motsatt. De samfunnsvitenskapelige instituttene i instituttsektoren har naturlig nok svært lave totalandeler.

Figur 5.10: De største bidragsyterne. Andel av total norsk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=1035) og andel av total norsk publisering innen alle fag (2020).

Figur 5.11 viser hvem som er de største bidragsyterne når analysen begrenses til forskning om diskriminering. Sammenlignet med figur 5.10 er UiO størst også her, men OsloMet har overtatt andreplassen fra UiB som har havnet som nummer fem. UiO bidrar for øvrig til en større andel av denne publiseringen. Det har derimot kommet opp noen andre bidragsytere når vi kun ser på diskriminering, nemlig Folkehelseinstituttet (FHI), Norges Handelshøyskole (NHH) og Universitetet i Sør-øst-Norge (USN). Disse utgjør 70 prosent av den totale publiseringen innen diskriminering.

Figur 5.11: De største bidragsyterne. Andel av norsk publisering innen diskriminering, totalt 2010-2020 (N=391) og andel av total norsk publisering innen alle fag (2020).

Det ble også gjennomført en analyse av hvordan den nasjonale publiseringen fordelte seg på de ulike samfunnsarenaene, hvor både institusjon/institutt og type diskriminering inngikk som tilleggsvARIABLE. Denne analysen omfatter alle publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv og resultatene er vist i tabell 5.1a til 5.1e (egne tabeller per samfunnsarena). Det bør nevnes at feilkildene i undersøkelsen (jf. kapittel 2), vil kunne slå sterkere ut når denne type

detaljert statistikk presenteres. Dette må tas med i betraktningen når resultatene fortolkes.

Tabellene inneholder for mange data til å kommenteres i detalj i rapporten. Men vi ser f.eks. av tabell 5.1a at Institutt for samfunnsforskning har bidratt med flest artikler i samfunnsarenaen arbeid og arbeidsliv, fulgt av universitetet i Oslo. Profilen til de to institusjonene per variabel viser noen forskjeller, blant annet har ISF flere publikasjoner om alder.

Tabell 5.1a: Samfunnsarena *arbeid*. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
Institutt for samfunnsforskning	18	28	1		38	1	1	87
Universitetet i Oslo	10	23	1		36	6	5	81
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	7	22	4		26	2		61
OsloMet - storbyuniversitetet	10	15	6		20	1		52
Universitetet i Bergen	5	11		1	17		3	37
Handelshøyskolen BI	4	2		2	8			16
Forskningsstiftelsen Fafo	4	4	1		2	2		13
Ruralis		5			5	1		11
Universitetet i Sørøst-Norge	2			1	7			10
Norges Handelshøyskole	3		1		5			9
UiT - Norges arktiske universitet	1	3			4		1	9
Universitetet i Stavanger	4	3			2			9
Nord universitet		2	2		4			8
Stiftelsen Frischsenteret	3	2			2	1		8
Statistisk sentralbyrå	3	1	1		2			7
Høgskulen på Vestlandet	1	1		1	3			6
SINTEF	2	1	1		2			6
Statens arbeidsmiljøinstitutt	1	1			3			5
Øvrig instituttsektor	3	9	2		17	1		32
Øvrig UoH-sektor		4			12			16
Helseforetak	2	1	2		3	1		9
Øvrig offentlig sektor og næringsliv					2			2
Totalt	83	138	22	5	220	16	10	494

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Når det gjelder samfunnsarenaen utdanning, er det OsloMet som har flest publikasjoner (tabell 5.1b), fulgt av NTNU.

Tabell 5.1b Samfunnsarena *utdanning*. Fordeling av publikasjonene med likestills- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
OsloMet - storbyuniversitetet	2	11	1	1	15	3	1	34
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	3	6	4		13	6		32
Universitetet i Oslo	3	10	3		10	3	1	30
UiT - Norges arktiske universitet	3	8			4	1		16
Universitetet i Bergen	3	3			4	2	1	13
Folkehelseinstituttet	3	3			3	2		11
Norges Idrettshøgskole		4	1		2	1	2	10
Universitetet i Sørøst-Norge	1	4	1		3		1	10
Institutt for samfunnsforskning	1	3			4	1		9
Høgskulen på Vestlandet	2		1		4		1	8
Oslo universitetssykehus HF	1	2	3		2			8
Universitetet i Stavanger	4	2			1		1	8
Høgskolen i Innlandet		1	2		2	1	1	7
Nord universitet	1	1	1		4			7
NORCE		2			2	2		6
Statistisk sentralbyrå					4	1	1	6
Universitetet i Agder	1	2	1		1			5
Andre helseforetak	6	11	5		6	4		32
Øvrig instituttsektor	6	5	3		4	1		19
Øvrig offentlig sektor og næringsliv		4			3	3		10
Øvrig UoH-sektor	1	5			5		2	13
Total	41	87	26	1	96	31	12	294

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

For samfunnsarena helse (tabell 5.1.c), har OsloMet, NTNU og UiO omtrent like mange publikasjoner. Her har OsloMet flest studier om etnisitet, mens UiO har om kjønn. For denne arenaen ser vi generelt et større innslag av publikasjoner fra helsesektoren, slik som fra helseforetak.

Tabell 5.1c Samfunnsarena helse. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
OsloMet - storbyuniversitetet	5	15	6		9	1		36
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	4	11	6		11	2	1	35
Universitetet i Oslo	3	8	5		12	5	1	34
UiT - Norges arktiske universitet	4	15	4		1			24
Universitetet i Bergen	1	5	3	1	5	2		17
Oslo universitetssykehus HF	1	6	6		2		1	16
Folkehelseinstituttet	1	7	1		4	1	1	15
NORCE		6	1		4	2		13
Nord universitet	1	4	2	1	4			12
Universitetet i Sørøst-Norge	3	1	1		3			8
Universitetssykehuset Nord-Norge HF	2	5			1			8
Universitetet i Stavanger		2	2		2			6
Høgskolen i Innlandet	1	2			2			5
Andre helseforetak	2	11	7		5	2		27
Øvrig UoH-sektor	4	7	2		7	1		21
Øvrig instituttsektor	4	4	3		6	1		18
Øvrig offentlig sektor og næringsliv		5	1		1	3		10
Total	36	114	50	2	79	20	4	305

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Tabell 5.1d viser tilsvarende fordeling for samfunnsarena familie. Her har UiO klart flest publikasjoner, og flertallet dreier seg om kjønn.

Tabell 5.1d Samfunnsarena *familie*. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
Universitetet i Oslo	4	10	3	2	30	1	2	52
OsloMet - storbyuniversitetet	3	12	3	1	15	2	1	37
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	5	7	3	1	14			30
Institutt for samfunnsforskning	4	5	1	2	11	1	1	25
Universitetet i Bergen	3	6	1		11	3		24
Statistisk sentralbyrå	1	1		3	14	1	1	21
Universitetet i Sørøst-Norge	2	3		1	3		1	10
Oslo universitetssykehus HF		4	2		1		1	8
Universitetet i Stavanger	3	2			2		1	8
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress	2	3			3			8
Folkehelseinstituttet		4	1		1		1	7
Universitetet i Agder	1	3			2			6
Nord universitet		2		1	2			5
Øvrig UoH-sektor		9			4	1		14
Øvrig instituttsektor	4	6	2		7	1		20
Andre helseforetak		3	1					4
Øvrig offentlig sektor og næringsliv		2			1			3
Total	32	82	17	11	121	10	9	282

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

For samfunnsarena *fritid*, som blant annet inkluderer idrett, er det relativt få publikasjoner. Her er det Norges idrettshøgskole som har flest publikasjoner, og flest omfatter kjønnsdimensjonen.

Tabell 5.1e Samfunnsarena *fritid*. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
Norges Idrettshøgskole	2	5			7	2	1	17
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1	3			9	2		15
Høgskolen i Innlandet		3	1		6	3		13
Nord universitet		2			2	1		5
OsloMet - storbyuniversitetet		1	1		2		1	5
Øvrig instituttsektor	1	1	1		2	1		6
Øvrig UoH-sektor	1	3	0	0	3	0	0	7
Total	5	18	3		31	9	2	68

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Tabell 5.1f viser fordelingen for samfunnsarena *andre*. Her er det UiO som har klart flest publikasjoner og kjønn er det som oftest studeres. Deretter følger ISF og UiB.

Tabell 5.1f Samfunnsarena *andre*. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
Universitetet i Oslo	6	18	9		34	3	10	80
Institutt for samfunnsforskning	5	8	1		15	1		30
Universitetet i Bergen	1	7			9		1	18
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet		6	1		5	1	1	14
OsloMet - storbyuniversitetet		6	3		3	1	1	14
UiT - Norges arktiske universitet		2			4	1		7
Universitetet i Agder	1	2	1		3			7
Universitetet i Sørøst-Norge	2	2	1		1	1		7
PRIO - Institutt for fredsforskning	1	2	1		2			6
NORCE	1	2			3			6
Nord universitet	1	1			4			6
Forskningsstiftelsen Fafo		4			1			5
Øvrig UoH-sektor	2	8	1		19	3		33
Øvrig instituttsektor	2	6	2		9	2		21
Helseforetak	2	2	3		2			9
Øvrig offentlig sektor og næringsliv			2					2
Totalt	24	76	25		114	13	13	265

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Rapportens vedlegg inneholder tabeller med tilsvarende oversikter for utvalgte enkeltdisipliner (tabell 7.1a-d). Her inngår også figurer med ordskyer for utvalgte kombinasjoner av diskrimineringsgrunnlag og samfunnsarena (figur 7.1a-d) og for utvalgte diskrimineringsgrunnlag samlet (figur 7.2a-c). Figurene er basert på publikasjonstitlene og gir en grafisk illustrasjon av de mest hyppig forekommende ordene til publikasjonene som omhandler diskriminering og likestilling.

5.2 Annen publisering

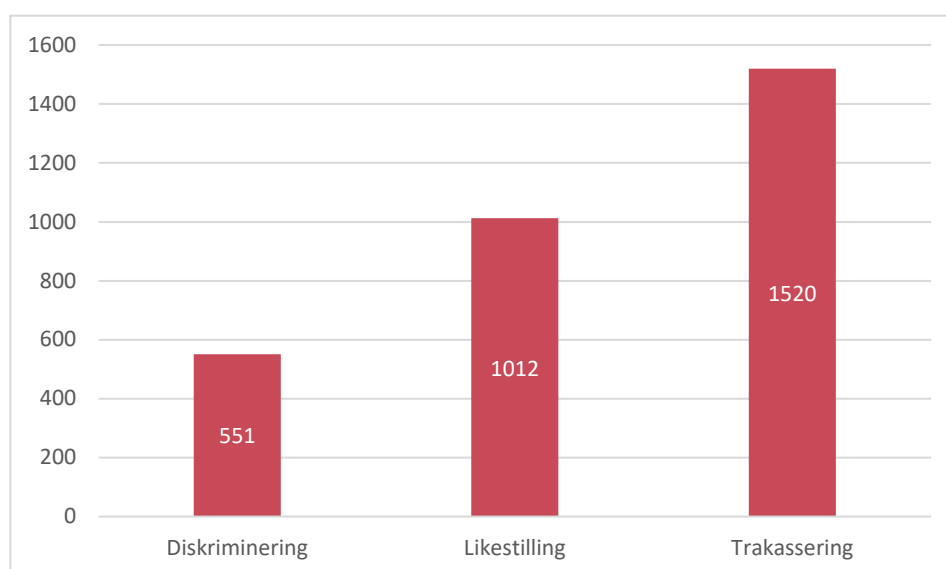
I tillegg til den vitenskapelige publiseringen, formidles resultater av forskningen på en rekke andre måter. I dette delkapittelet analyserer vi omfanget av denne type formidling. Som beskrevet i kapittel 2, inneholder Cristin-databasen også data om ulike typer av formidling og faglig publisering. Registreringen er imidlertid mindre systematisk og datakvaliteten dårligere. Spesielt kan underrapportering være et større problem. Likevel utgjør databasen et stort datamateriale, og kan gi interessant informasjon.

Totalt ble det i perioden 2011-2020 identifisert 3083 bidrag som omhandler temaene diskriminering, likestilling eller trakassering/mobbing. I dette tallet inngår alle typer av formidling, fra faglig presentasjoner til rapporter og artikler i

nasjonale fagtidsskrifter. Det er dermed et omfattende formidlingsmateriale som er knyttet til tematikken. Det er altså betydelig flere formidlingsbidrag enn det er vitenskapelige publikasjoner.

Figur 5.12 viser hvordan bidragene fordeler seg på diskriminering, likestilling og trakassering. Her er det store forskjeller, og nesten halvparten er relatert til trakassering, totalt 1520 bidrag. Det er færrest bidrag (551) som omhandler diskriminering.

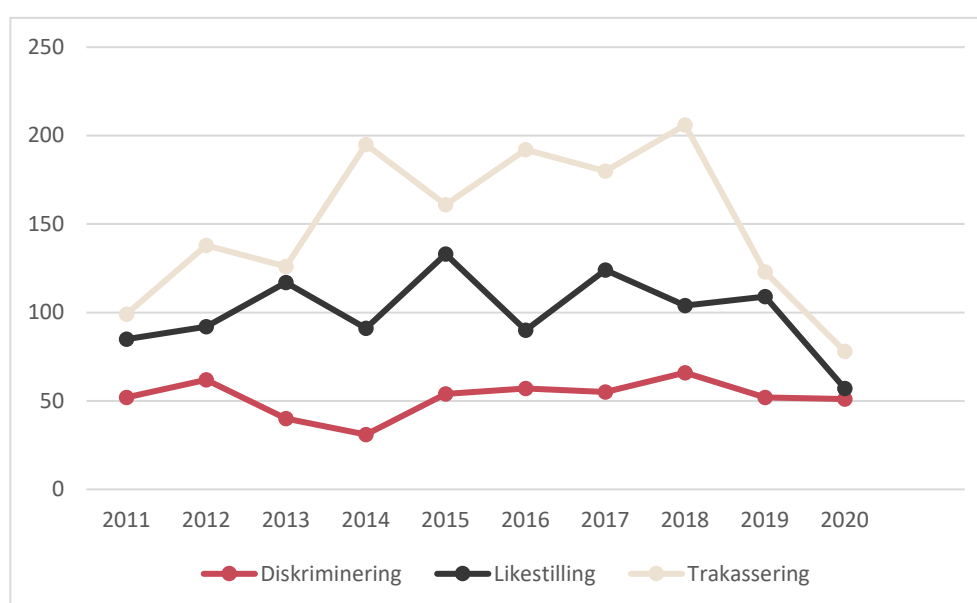
Det relative forholdet mellom kategoriene avviker imidlertid betydelig fra det vi så for den vitenskapelige publiseringen både når det gjelder *antall* og *fordeling*. For Norge totalt var andelen for trakassering på 23 prosent, mens den var 52 prosent for likestilling og 25 prosent for diskriminering. Dette kan tyde på at forskningen relatert til trakassering/mobbing i mye større grad formidles enn tilfellet er for likestilling og diskriminering. Det kan synes overraskende siden alle temaene har stor offentlig og samfunnsmessig interesse. Samtidig er det betydelig tall også for likestilling og diskriminering. De høye tallene for trakassering kan indikere at tematikken får større offentlig oppmerksomhet enn likestilling og diskriminering. Som vi husker var også dette temaet Norge skilte seg mest ut med svært høy siteringsindeks, noe som tyder på at den *internasjonale* innflytelsen til norsk forskning har vært høyest innenfor temaet trakassering. Det kan imidlertid se ut til at denne forskningen også formidles i stort monn i Norge, og kan dermed tenkes å ha stor *nasjonal* innflytelse. Det kan likevel ikke utelukkes at noe av forskjellene skyldes metodiske forhold. Identifiseringen er begrenset til søk i titlene (sammendrag foreligger ikke). Man kan potensielt tenke seg at bidragene om trakassering/mobbing lettere lar seg identifisere kun med tittelsøk.

Figur 5.12: Antall faglige publikasjoner og registrerte formidlingsbidrag med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, 2011-2021. (N=3083).

Hvordan er utviklingen av denne type publisering og formidling i Norge de siste ti årene? Dette er vist i figur 5.13. Tallene varierer en del fra år til år, men for alle temaene er det en betydelig nedgang fra 2019 til 2020. Dette skyldes trolig koronapandemien, spesielt en redusert konferanse- og seminaraktivitet. På denne bakgrunn utgjør 2019 et bedre utgangspunkt for å vurdere utviklingen over tid.

For trakassering/mobbing var det en sterk økning frem til 2014, og høyeste antall i perioden var i årene 2014 og 2018. Et høyt antall i 2018 kan kanskje være et resultat av det verdensomspennende Metoo-fenomenet som startet i USA i 2017. Antallet synker imidlertid betydelig fra 2018 til 2019. For likestilling og diskriminering er utviklingen jevnere over tid. Mens tallene for diskriminering er relativt stabile, har likestilling en topp i 2015, men med større årlige fluktuasjoner.

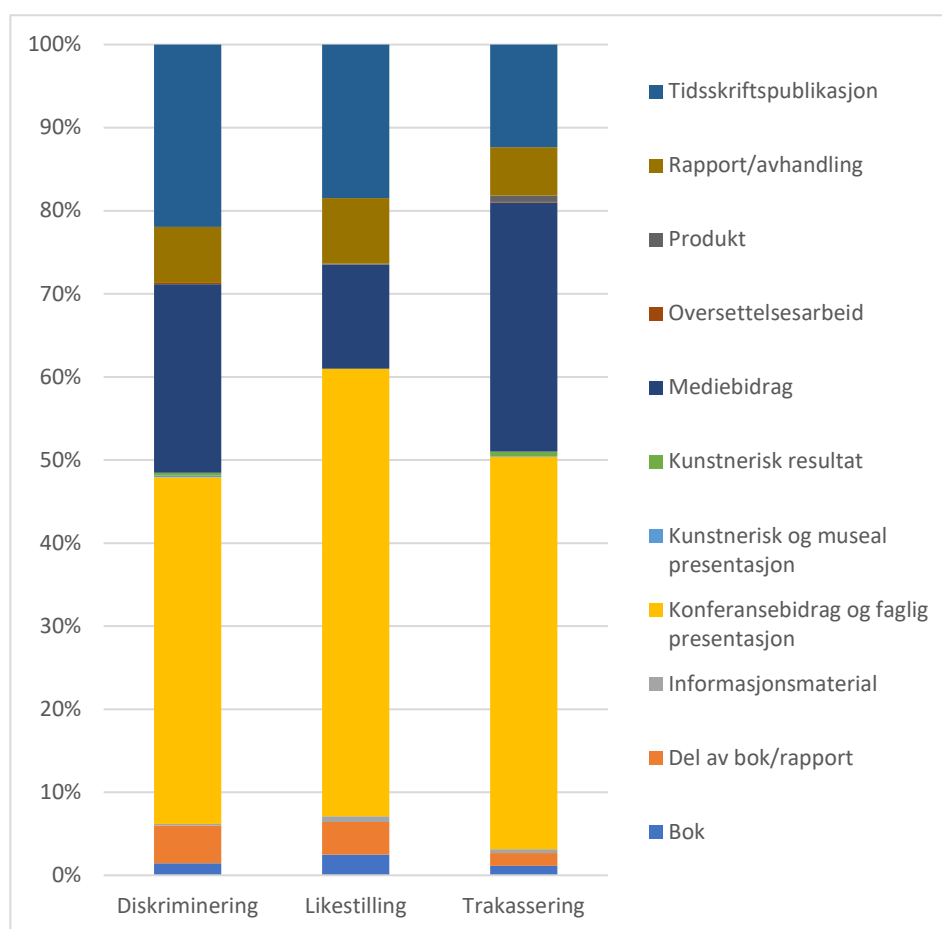
Figur 5.13: Antall faglige publikasjoner og registrerte formidlingsbidrag per år med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, 2010-2020.

Som nevnt innledningsvis omfatter analysen en rekke typer formidlingsbidrag, inkludert bidrag i kanaler for allmennrettet formidling og kanaler for formidling til fagpersoner eller brukere.

I figur 5.14 er bidragene klassifisert etter publiseringskanal/type formidlingsbidrag. Her vises tall for kategoriene tidsskriftpublikasjon (populærvitenskapelig artikkel, kronikk, intervju og fagartikkel), konferansebidrag/faglig presentasjon (faglig og populærvitenskapelig foredrag), bok (populærvitenskapelig bok og fagbok), del av bok/rapport (populærvitenskapelig kapittel/artikkel) og rapport/avhandling. Videre inngår også kategorien mediebidrag, definert som «formidling av vitenskapelige og faglige arbeider gjennom TV, radio, aviser, internett osv.». I tillegg inngår noen kategorier med et fåtall registreringer (blant annet kunstnerisk resultat). De ulike kanalene vil ha ulike målgrupper. For eksempel vil mediebidrag

nå et bredt publikum, mens rapporter/avhandlinger er rettet mot et smalere publikum.

For både likestilling, diskriminering og trakassering/mobbing, utgjør den klart største kategorien konferansebidrag og faglig presentasjon, fulgt av mediebidrag. Den relative fordelingen er likevel forskjellig mellom temaene. Likestilling har et større innslag av bidrag som formidles på konferanse og som faglig presentasjon, sammenlignet med diskriminering og trakassering/mobbing. Samtidig er det relative innslaget av mediepresentasjoner større for trakassering/mobbing. En publiseringsdataanalyse kan ikke si noe om hva som er årsaken til disse forskjellene. Men man kan jo tenke seg at noe av forklaringen kan være at offentlige målberere, som HMK Harald i flere anledninger har tatt til orde for å bekjempe mobbing og den ovenfor nevnte oppmerksomheten rundt trakassering i kjølvannet av Metoo. I absolutte tall blir forskjellen betydelig siden det er klart flest bidrag totalt sett for trakassering/mobbing. Med andre ord, er det mange flere mediebidrag fra forskere om trakassering/mobbing enn om likestilling og diskriminering.

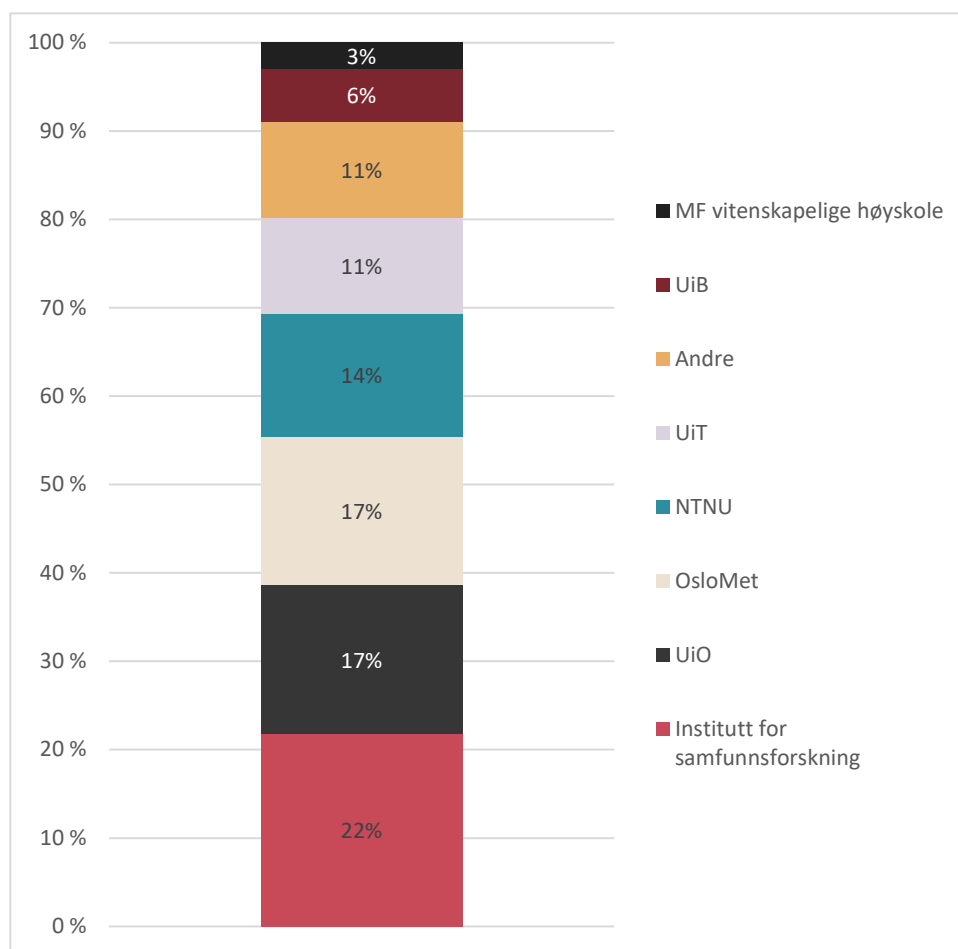
Figur 5.14: Relativ fordeling av faglige publisering og registrerte formidlingsbidrag innenfor diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing (N=3083).

Mens mediebidrag når den bredere befolkning, har rapportpublisering en smalere målgruppe, for eksempel offentlig forvaltning på nasjonalt og kommunalt nivå. Rapportpublisering er spesielt en viktig publiseringskanal for oppdragsforskning. Resultater og forskning som publiseres her kan igjen danne et viktig grunnlag for politikktutforming. Vi har derfor valgt å se spesielt på rapportpubliseringen relatert til diskriminering (og hvor avhandlinger er utelatt). Kategoriene «rapport» og «del av rapport/bok» utgjør 10 prosent av annen publisering totalt innenfor alle tre temaene samlet, og 2 prosent er rapportpublisering innenfor diskriminering.

Sett i lys av diskrimineringsgrunnlagene og samfunnsarenaer ser vi at en betydelig andel av rapportene innen diskriminering handler om etnisitet eller kjønn, spesielt i forbindelse med arbeidsliv. For eksempel har forskningsgruppen for barn og familievern ved UiT og Institutt for samfunnsforskning (ISF) bidratt med rapporter om fornorsking og etnisk diskriminering av samer, minoritetsgrupper og innvandrere, noen i forbindelse med arbeidsplass.¹³

¹³ Studiene det vises til her er: Self-reported experience of discrimination against Samis in Norway (2018) fra forskningsgruppen for barn- og familievern, UiT. Diskrimineringsens omfang og årsaker: Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv (2012); Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og innvandrere i Norge: En kunnskapsgjennomgang (2015); Etnisk og religiøs mangfold i arbeidslivet: Holdninger, erfaringer, diskriminering og praksis (2020) fra ISF.

Figur 5.15 viser hvilke institusjoner som har bidratt til disse publikasjonene, med ISF som største bidragsyter, etterfulgt av UiO og OsloMet som de nest største. Figuren viser at det er særlig høyere utdanningsinstitusjoner som har bidratt til rapportpublisering om diskriminering mellom 2010-2020. Samtidig er det også flere institutter i instituttsektoren som bidrar. I grupperingen «andre» inngår Norges Handelshøyskole, NIFU, Statistisk sentralbyrå og Handelshøyskolen BI.

Figur 5.15: Fordeling av rapportpublisering innen diskriminering etter forfatterinstitusjoner (Andre: NHH, NIFU, SSB, BI)

I tillegg til rapporter, er offentlige utredninger et viktig kunnskapsgrunnlag for politikkutforming. I neste delkapittel ser vi nærmere på denne type publisering.

5.3 Hvordan brukes kunnskap for politikkutforming

Det har siden 1980-tallet vært økende interesse for bruk av kunnskap i politikkutforming (Wollscheid, Stensaker og Bugge, 2019), og den teoretiske litteraturen om både «evidence based policy making» og «policy based evidence making» har blitt omfangsrik (Boden og Epstein 2006; Marmot 2004). Offentlige utredninger kan

betraktes som et middel for å nå målet om at politikk skal være kunnskapsbasert. *Norges offentlige utredninger* (NOU-er) har blitt omtalt som «selve juvelen i kunnskapsbasert politikk» (Tore Wigs kommentar i Morgenbladet 13.08.2021). Forvaltningen i Norge søker generelt å utvikle prosedyrer for å samle inn, fortolke og formidle kunnskapen som produseres i forskningen (Lillejord 2015).

For å komme nærmere svar på spørsmål om hvordan kunnskap brukes for politikkutforming som omhandler diskriminering og likestilling har vi derfor sett nærmere på relevante NOU-er. Vi gjorde et søk på «diskriminering» og «likestilling» blant NOU-er på regjeringen.no. Dette ga henholdsvis 352 og 368 treff totalt. Innenfor tidsperioden vi er opptatt av er antallet 134 og 144. Etter å ha gjort en kvalitativ vurdering av hva NOU-ene faktisk omhandler satt vi igjen med et utvalg på 25. Tabell 5.2 viser en oversikt.

Tabell 5.2: Identifiserte NOU-er

Tittel	År/nr	Likestillings-/diskrimineringsgrunnlag	Avgitt til
Aktiv deltakelse, likeverd og inkludering: Et helhetlig hjelpemiddeltilbud	2010: 5	Funksjonsnedsetting	Arbeidsdepartementet
Mangfold og mestring: Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet	2010: 7	Etnisitet	Kunnskapsdepartementet
Velferd og migrasjon: Den norske modellens framtid	2011: 7	Etnisitet	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Bedre integrering: Mål, strategier, tiltak	2011: 14	Etnisitet	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Struktur for likestilling	2011: 18	Kjønn	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Ungdom, makt og medvirkning	2011: 20	Alder	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet	2012: 5	Flere grunnlag, deriblant kjønn, alder og legning	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Arbeidsrettede tiltak	2012: 6	Funksjonsnedsetting	Arbeidsdepartementet
Pensjonslovene og folketrygdreformen II: Utredning nr. 26 fra Banklovkommissjonen	2012: 13	Eget kapittel om kjønn	Finansdepartementet
Politikk for likestilling	2012: 15	Kjønn	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Det livssynsåpne samfunn: En helhetlig tros- og livssynspolitikk	2013: 1	Livssyn/religion	Kulturdepartementet
Pensjonslovene og folketrygdreformen III: Utredning nr. 27 fra Banklovkommissjonen	2013: 3	Eget kapittel om kjønn	Finansdepartementet
Kulturutredningen 2014	2013: 4	Etnisitet Språk	Kulturdepartementet
Tolking i offentlig sektor – et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd	2014: 8	Språk	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Assimilering og motstand: Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag	2015: 7	Etnisitet	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Samvittighetsfrihet i arbeidslivet	2016: 13	Livssyn/religion	Arbeids- og sosialdepartementet
På lik linje: Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming	2016: 17	Funksjonsnedsettelse	Barne- og likestillingsdepartementet
Hjertespråket: Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk	2016: 18	Språk	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Integrasjon og tillit: Langsiktige konsekvenser av høy innvandring	2017: 2	Etnisitet	Justis- og beredskapsdepartementet
Det norske mediemangfoldet: En styrket mediepolitikk for borgerne	2017: 7	Flere grunnlag	Kulturdepartementet
Nye sjanser – bedre læring: Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp	2019: 3	Kjønn	Kunnskapsdepartementet
Tvangsbegrensingsloven – Forslag til felles regler om tvang og inngrep uten samtykke i helse- og omsorgstjenesten	2019: 14	Funksjonsnedsetting	Helse- og omsorgsdepartementet
Jenterom, gutterom og mulighetsrom: Likestillingsutfordringer blant barn og unge	2019: 19	Kjønn	Kulturdepartementet
Ny opplæringslov	2019: 23	Funksjonsnedsetting	Kunnskapsdepartementet
Tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og til personer med Tourettes syndrom	2020: 1	Funksjonsnedsetting	Helse- og omsorgsdepartementet

Et tilsvarende søk blant Stortingsproposisjoner på regjeringen.no gir henholdsvis 1307 og 1795 treff. Innenfor vår tidsperiode er det henholdsvis 758 og 975. Dette er for stort antall til at vi har kunnet gå nærmere inn på disse kvalitativt.

En gjennomgang av ovenfor nevnte NOU-ers referanselister viser at disse primært hviler på rapporter og utredninger, ofte fra Norge, men også internasjonale. Vitenskapelige publikasjoner benyttes også i relativt stort omfang. Det er likevel slik at forholdsvis lite av den norske vitenskapelige litteraturen identifisert i dette prosjektet, refereres til. Vi ser videre at doktoravhandlinger og masteroppgaver, samt konferansebidrag, benyttes. Den tredje største kategorien er referanser til andre offentlige dokumenter, deriblant stortingsmeldinger/-proposisjoner. Vi ser også at det refereres til utenlandske offentlige dokumenter, både i form av offentlige utredninger og for eksempel rettsdokumenter. Det er relativt få referanser til populærvitenskapelig litteratur.

6 Oppsummering og diskusjon

I det følgende kapittelet vil vi oppsummere funnene i rapporten, og diskutere hvilke konklusjoner som kan trekkes av dem. Som vi har sett er problemstillingen i prosjektet bred og rettet mot flere hovedkonsepter, og enda flere diskrimineringsgrunnlag. Videre dekker den studier fra hele Norden, og ikke bare Norge. Undersøkelsen dekker dermed et bredt og komplekst felt, noe som har hatt implikasjoner for hvilke typer analyser som kan gjennomføres. Primært er analysene basert på deskriptive variabler og informasjon fra tittel og sammendrag. Det er anvendt en kombinasjon av «scoping review»- og bibliometrisk metode for å analysere publiseringsaktiviteten. Vi har verken lest fulltekstartikler eller gjort en kvalitetsvurdering av enkeltstudier basert på slik lesing av fulltekst. Det begrenser muligheten for å trekke konklusjoner vedrørende forskningsbehov og kunnskaps-hull.

I prosjektet er det identifisert over 2500 vitenskapelige studier fra Norden innen det tematiske feltet likestilling, diskriminering og trakassering fra perioden 2010-2020. Dette er likevel bare en begrenset del av det som faktisk er publisert, siden blant annet bokpublisering og ikke-vitenskapelig publisering er utelatt. Videre utgjør det åpenbart bare en veldig liten andel av det som publiseres om tematikken globalt. Som estimert nedenfor, kan dette dreie seg om minst 50 000 tidsskriftsartikler i perioden.

Ut fra et slikt perspektiv blir det også tydelig at analysen ikke kan brukes til å si noe generelt om den globale forskningen på feltet. Det er åpenbart mange studier fra andre regioner enn Norden som også kan ha relevans i en norsk kontekst. Samtidig er problemstillingene innenfor samfunnsvitenskapene ofte knyttet til kontekst, i kontrast til deler av naturvitenskap og medisin som ofte søker universelle svar. Innen samfunnsvitenskapene er forskningen med andre ord basert på empiri som er spesifikk for landene, ikke minst fordi den nasjonale konteksten er svært ulik. Når det gjelder diskriminering og likestilling varierer dette betraktelig fra land til land, noe vi kan se i OECDs [Global Gender Gap Report](#). Perspektivet i denne rapporten er begrenset til de nordiske landene, som er land det er naturlig å sammenligne på tvers fordi kontekstene er relativt like kulturelt og politisk. Mye av

den øvrige nordiske litteraturen har dermed trolig relevans også for den norske konteksten. Dette er neppe i like stor grad tilfelle for litteraturen fra andre land.

6.1 Volum og kvalitet

Generelt er de nordiske nasjonene blant de mest forskningsintensive landene i verden. Dette fremkommer når vi sammenholder totalvolumet av vitenskapelig publisering med folketallet (se [Indikatorrapporten](#)), hvor tre av de nordiske landene (Norge, Danmark, Sverige) rangerer på topp, kun forbigått av Sveits.

De nordiske landene har videre en forskningsprofil hvor samfunnsvitenskapene har et større relativt innslag enn gjennomsnittet for andre land. Blant annet viser analyser at landene målt i publiseringsvolum har en positiv spesialisering i dette fagområdet (se [Indikatorrapporten](#)). Likevel bidrar de nordiske landene til sammen mindre enn 5 prosent i den globale publiseringen i samfunnsvitenskap. De nordiske landene er således i absolutte tall små bidragsytere til den globale produksjonen av kunnskap – inkludert i samfunnsvitenskapene.

Når det gjelder Norge, utmerker landet seg med en positiv spesialisering – også når de nordiske landene utgjør sammenligningsgrunnlaget. Dette gjelder både for forskning om likestilling, diskriminering og trakassering samlet, og for forskning om diskriminering spesielt. Indirekte kan det tyde på at Norge bruker relativt sett mer ressurser på forskning om temaet enn det som er gjennomsnittet for de øvrige nordiske landene. Norge kommer bra ut volummessig sammenlignet med disse landene, og det kan indikere at denne type forskning har vært prioritert i Norge. Vi ser for øvrig at Norge relativt sett har svært høy siteringsindeks innenfor temaet trakassering.

Analysene viser at den nordiske forskningslitteraturen om diskriminering, likestilling og trakassering har økt betydelig over perioden, og hatt en sterkere generell vekst enn forskningen for øvrig. I Norge har det også vært en markant vekst, og spesielt publiseringsvolumet om diskriminering har økt mye. Dette indikerer at tematikken har fått økt oppmerksomhet i forskningssammenheng i løpet av perioden, både i Norden generelt og i Norge. Dette i en periode hvor den offentlige debatten også har sett økende innslag av såkalt identitetspolitikk, ofte med negative konnotasjoner. Denne tar utgangspunkt i de kollektive erfaringene til marginaliserte grupper av urettferdighet og diskriminering, og forsøker å mobilisere politisk på dette grunnlaget.

Som beskrevet ovenfor, har vi i dette prosjektet ikke lest eller systematisk kvalitetsvurdert enkeltbidrag. Til det er volumet av litteraturen for stort. Spørsmålet om kvaliteten på forskningen er kun indirekte belyst gjennom indikatorer på siterings- og publiseringskanalnivå. Dette er informasjon som kan ha en viss relevans

i denne sammenheng, men kan ikke erstatte en kvalitetsvurdering foretatt av fagfeller.

Indikatorene viser at nordisk forskning om likestilling, diskriminering og trakassering har oppnådd relativt høy internasjonal vitenskapelig innflytelse målt etter siteringshyppighet. I Norge er det, som nevnt, spesielt publikasjonene med tema knyttet til trakassering og mobbing som er mye sitert. Her har norske forskere også bidratt til en rekke høyt siterte artikler. Selv om den norske likestillings- og diskrimineringsforskningen ikke er like mye sitert internasjonalt, ligger indeksen også her klart over verdensgjennomsnittet. Vi ser også at når det gjelder publiseringskanalnivå på diskrimineringsområdet, har Norge og Danmark de høyeste andelene av nivå 2-publikasjoner i Norden, med nesten en tredjedel av forskningsproduksjonen på dette nivået. Det vil si at norsk (og dansk) forskning i større grad publiseres i mer prestisjefylte publiseringskanaler enn tilfellet er for de øvrige nordiske landene. Disse indirekte målene gir derfor et positivt bilde av forskningslitteraturen på feltet og tyder på at norsk forskning hevder seg bra i en internasjonal målestokk.

6.2 Forskningsprofil

En sentral problemstilling i prosjektet har vært å vurdere forskningslitteraturen knyttet til de ulike diskrimineringsgrunnlagene. Et hovedfunn er at det er store forskjeller i volum for de ulike diskrimineringsgrunnlagene. Dette indikerer at det er betydelig variasjon i hvor mye oppmerksomhet de ulike typene har vært gitt i forskningssammenheng.

Innen forskning om diskriminering er det klart flest publikasjoner som dreier seg om etnisitet. Dette gjelder både Norge og de øvrige nordiske landene. Kjønnsdiskriminering er også viet stor oppmerksomhet, og til sammen dekker de to temaene nesten 70 prosent av publikasjonene. Når det gjelder likestillingsforskning, ser vi at noen temaer peker seg ut som typiske (kjønn og graviditet/foreldreskap, LHBTIQ*), mens andre temaer analyseres heller fra et diskrimineringsperspektiv (alder, etnisitet og funksjonsnedsettelse). Vi har hevdet at dette kan henge sammen med politikkkutformingene, ved at kjønnslikestilling ofte har innebåret en positiv særbehandling for å utjevne forskjeller, mens diskriminering ofte har vært politisk bekjempet ved hjelp av reguleringer som forbyr eller begrenser adgangen til negativ forskjellsbehandling. Tabell 6.1 viser tendenser i fordelingen av artikler på likestilling (Lik) og diskriminering (Dis) for de syv diskrimineringsgrunnlagene.

Tabell 6.1 Fordeling andel artikkel på diskriminering og likestilling - tendenser

Dim. Land	Alder	Etnisitet	Funksjons- nedset- telse	Gravidi- tet/ For- eldreskap	Kjønn	LHBTIQ*	Religion
DK	Dis	Dis	Dis	Lik	Lik	Lik	Dis
FI	Dis	Dis	Dis	Lik	Lik	Lik	Lik
I	Lik	Lik	Dis	Lik	Lik	Lik	Lik
NO	Dis	Dis	Lik	Lik	Lik	Lik	Dis
SE	Lik	Dis	Dis	Lik	Lik	Lik	Dis

Det er viktig å påpeke at studier som faller innenfor likestilling og diskriminering ofte tar utgangspunkt i overlappende problemstillinger knyttet til de to begrepene. Et eksempel hvor det var problematisk med en entydig klassifisering, er kunnskapsoversikten «Supporting same-sex mothers in the Nordic child health field: a systematic literature review and meta-synthesis of the most gender equal countries.» (Wells og Lang, 2016). Denne kunnskapsoversikten ble klassifisert både under hovedkategoriene diskriminering og likestilling.

På grunn av den observerte skjeve fordelingen når det gjelder volumet av forskningslitteratur knyttet til de ulike diskrimineringsgrunnlagene, er det rimelig å spørre seg om oppmerksomheten har vært for fokusert og dermed at de andre typene diskriminering har vært forfordelt i forskningssammenheng. Dette er et normativt forskningspolitisk spørsmål som det ikke finnes noe enkelt svar på.

Generelt er det slik at det innen alle felt er uløste vitenskapelige spørsmål og således behov for mer forskning. Samtidig er det gjerne slik at noen av disse vil vurderes som viktigere enn andre. Det er også mulig å diskutere om forskningsprofilen svarer til samfunnsbehovene. For medisin er det for eksempel analysert hvorvidt finansieringen av forskning samsvarer med helsebyrden til spesifikke sykdommer. [Slike studier](#) viser typisk at det er en relativt sterk korrelasjon mellom forskning målt som finansieringsvolum og sykdomsbyrden i befolkningen, men at det for enkelte sykdommer kan være store misforhold. Det finnes ikke noen tilsvarende ekstern «referanseramme» for å vurdere volumet av forskningen på de ulike diskrimineringsområdene. Men det vil være rimelig å hevde at for de gruppene som opplever mest diskriminering, eller der diskriminering er vist å være et størst problem, bør det også være mest forskning. Gitt at nettopp diskriminering kan lede til at minoritetsgrupper ikke får like muligheter til utdanning, arbeid og mediene krever dette at også majoritetsgruppene anser disse diskrimineringsgrunnlagene som sosialt presserende eller som interessant forsknings-tema. Å ta denne diskusjonen videre ligger imidlertid utenfor rammene til dette prosjektet.

Tilsvarende gjelder spørsmålet om det er en rimelig balanse i hvordan de ulike samfunnsarenaene er dekket i forskningsøyemed. Innen forskning om diskriminering har vi sett at tematikken oftest studeres i en arbeidslivskontekst, men at det også er et betydelig antall studier relatert til skole- og utdanningssystemet, og til

helse og helsetjenester. Man kunne tenke seg en annen profil der de ulike sektor-ene dekkes annerledes, ikke minst et større innslag av rettsvitenskapelig forskning både med hensyn til grupperes rettigheter, men også diskriminering i rettspraksis. Vi ser imidlertid at de nordiske landene har en nokså lik profil, både når det gjelder det relative innslaget av de ulike diskrimineringsgrunnlagene og fordeling på samfunnsarenaer. Å bruke andre nordiske land som referanseramme og diskutere fordelingsspørsmålet opp mot avvikende profiler i andre land, er derfor ikke relevant.

6.3 Forskningsbehov og implikasjoner

Diskusjonen ovenfor er hovedsakelig basert på relativt objektive vurderinger av volum og profil (mellom diskrimineringsgrunnlagene og mellom land). På denne måten er det mulig å si noe om hvilke typer diskriminering og hvilke samfunnsarenaer som er godt dekket av forskning, og hvilke som ikke er det. Det er mer utfordrende å identifisere forskningsbehov og kunnskapshull. Her vil diskusjonen nødvendigvis involvere mer subjektive vurderinger. Videre kan det være et uklart skille mellom deskriptive og normative spørsmål, slik som hva det *bør* forskes på. Her vil det naturlig nok kunne være ulike synspunkter.

Den systematiske metoden anvendt i prosjektet gjør det likevel mulig i å identifisere enkelte forskningsområder med behov for mer forskning knyttet til de ulike diskrimineringsgrunnlagene og samfunnsarenaene. Dette gjelder både behov for systematiske kunnskapsoversikter og for primærforskning i en nordisk kontekst.

Med utgangspunkt i funn fra de bibliometriske analysene, og spesielt kartleggingen av kunnskapsoversikter på ulike temaer, ønsker vi i det følgende å peke ut noen områder hvor det kan være behov for mer forskning, spesielt oppsummert forskning innenfor diskriminering i Norden. For kjønns- og likestillingsperspektiver ble det nylig publisert en kunnskapsoversikt over norsk forskning. Her påpekes det behovet for å inkludere kjønnsperspektivet i alle fagfelt, ikke bare i samfunnsvitenskapen; det pekes på behov til mer forskning med kjønnsperspektiv, for eksempel i teknologifag, arkitektur og byplanlegging (Lassemo m.fl., 2021).

Det er viktig å understreke at våre analyser er basert bibliometriske og kvantitative metoder, og ikke på dypere synteser over de inkluderte forskningsbidragene gjennom en systematisk prosess. For å utvide kunnskapen ytterligere, anbefales det å designe systematiske kunnskapsoversikter rettet mot mer spesifikke problemstillinger knyttet til de ulike diskrimineringsgrunnlagene, noe som vil også legge føringer for å benytte andre metodiske fremgangsmåter enn scoping review-tilnærming.

Når det gjelder inkluderte systematiske kunnskapsoversikter er vårt perspektiv avgrenset til publikasjoner fra nordiske forskere. Det er selvsagt også andre kunnskapsoversikter på området publisert av forskere fra andre land. Disse kan være tematisk relevante, men faller utenfor rammene av dette oppdraget. I det følgende gis en oppsummering med beskrivelse av forskningsbehov og implikasjoner for hvert enkelt diskrimineringsgrunnlag. Hvert avsnitt tar utgangspunkt i en kort oppsummering av eksisterende kunnskapsoversikter på feltet, som anses som et bedre kunnskapsgrunnlag enn individuelle primærstudier. Samtidig kan omfang og tema av de identifiserte primærstudiene gir noen indikasjoner om forskningsaktiviteten i Norden.

Etnisitet

Det er innenfor etnisitet vi har funnet det største publikasjonsvolumet, betydelig større enn for de andre diskrimineringsgrunnlagene, noe som gjelder både omfang av kunnskapsoversikter og forskningsbidrag generelt. Dette kan skyldes at denne forskningen i seg selv er tematisk bred og omfavner både bidrag om etniske og nasjonale minoriteter i de nordiske landene og forskningsbidrag om migranter og flyktninger. Samlet sett er forskningen på etnisitet tematisk knyttet tett opp mot samfunnsarenaene arbeid og helse, og den oppsummerte forskningen er til dels rettet mot multippel diskriminering på variablene som helse og arbeid.

Selv om forskningsvolumet på etnisitet er relativt stort, peker våre funn på at det kan det være behov på mer dyptgående systematiske kunnskapsoversikter. Dette kan for eksempel dreie seg om en systematisk kunnskapsoversikt over allerede eksisterende systematiske kunnskapsoversikter («review over reviews»), for eksempel over forskning over etniske minoriteters helse eller forhold som fremmer inkludere av etniske minoriteter ved arbeidsplassen, dersom funnene fra disse tillater en viss overførbarhet til den nordiske konteksten. En annen mulighet er å lage systematiske kunnskapsoversikter over mer spissete problemstillinger, for eksempel om effekt av tiltak for sosial integrering, også i kombinasjon med andre diskrimineringsgrunnlag enn kjønn og etnisitet, for eksempel etnisitet og LHBTIQ*, og på andre samfunnsarenaer enn helse og arbeid, for eksempel utdanning og familie. Én kunnskapsoversikt og flere primærstudier vi inkluderte, handlet om hvordan kvinner med minoritetsbakgrunn opplevde svangerskap og omsorg i forbindelse med fødsel.

Kjønn, graviditet og foreldreskap

Forskning på kjønn og likestilling har over lengre tid vært et sentralt forskningsområde i Norden (se f.eks. Teigen og Skjeie, 2017; Lassemo m.fl., 2021). Dette bildet reflekteres også i mengden av våre data angående diskriminering på grunn av

kjønn, foreldreskap og graviditet. Dette gjelder både inkluderte kunnskapsoversikter og primærstudier. For forskning på graviditet og foreldreskap ser vi et fokus på morsrollen og den gravide i både data fra kunnskapsoversikter og primærstudier. For multippel diskriminering vektlegges samspill mellom kjønn, graviditet, foreldreskap og LHBTIQ*. Når det gjelder LHBTIQ* har vi identifisert oppsummert forskning i Norden om hvordan lesbiske mødre kan støttes i barneomsorgen. Både funnene våre og samfunnsendringer for øvrige, gir grunn til å vurdere om det er behov for mer forskning på ulike typer av mer komplekse foreldreroller.

Alder og funksjonsnedsettelse

For diskriminering på grunn av alder og på grunn av funksjonsnedsettelse har vi funnet flere kunnskapsoversikter og en del primærstudier. Noen kunnskapsoversikter ser på multippel diskriminering med grunnlag som kjønn og etnisitet. Arbeid og rehabilitering er et fellestrekk i denne forskningen (se også: Lassemo m.fl., 2021). I denne rapporten har vi definert personer med nedsatt funksjonsnedsettelse på generelt nivå, det vil si vi har ikke sett etter spesifikke undergrupper (f.eks., personer med nedsatt hørsel). Samtidig ble det identifisert én kunnskapsoversikt rettet mot personer med autismespekterforstyrrelser og én rettet mot personer med intellektuelle funksjonsnedsettelser.

LHBTIQ*

Forskningen på LHBTIQ* er omfangsmessig forholdsvis beskjeden. For LHBTIQ* har vi identifisert noen kunnskapsoversikter på multippel diskriminering med beslektede grunnlag som kjønn, foreldreskap og graviditet (av lesbiske mødre), i tillegg til en relativ liten andel forskningsbidrag generelt. Disse omfatter både litteraturstudier og primærstudier. Generelt er det indikasjon at en del av forskningen på kjønnsidentitet og seksuell orientering tematisk overlapper med forskning på kjønnslikestilling og -diskriminering, noe som også reflekteres i den norske kunnskapsoversikten av Lassemo m.fl. (2021). Vi vurderer andelen forskningsbidrag i Norden på dette temaet forholdsvis lite. Samtidig er denne gruppen svært sammensatt og mangfoldig, og diskrimineringsutfall på dette grunnlaget kan vanskelig analyseres ved hjelp av registerdata som ofte er basert på biologiske kjønn. Vi finner videre ingen indikasjon på flere systematiske kunnskapsoversikter i Norden for denne gruppen, særlig i samspill med andre diskrimineringsgrunnlag enn kjønn og foreldreskap, for eksempel etnisitet, religion, alder og funksjonsnedsettelse. Med dette som utgangspunkt kan det vurderes å utrede behovet for mer spissete oversikter over forskning på denne gruppen og eventuelle undergrupper, for eksempel homofile fedre, transpersoner i arbeidslivet, yngre skeive i utdanning og i veikryss med flere diskrimineringsgrunnlag, for eksempel religion/livssyn, funksjonsnedsettelse, alder og etnisitet.

Religion

For diskriminering på grunn av religion var antall forskningsbidrag som ble inkludert for de nordiske landene relativt lavt. Vi har ikke identifisert noen kunnskapsoversikt på dette området, utført av forskere i Norden. Dette kan komme av at de nordiske landene tradisjonelt har vært karakterisert som sekulære. (f.eks. Tomasson, 2002). I tiden etter terrorangrepet på i USA i 2001 er dette temaet imidlertid blitt mer aktuelt og satt på dagsorden. En pågående kunnskapsoversikt, for eksempel, tar utgangspunkt i et fragmentert forskningsfelt, og setter søkelys på forskning om konsekvenser av diskriminering og rasisme på grunn av etnisitet og religion i Norden (Wollscheid, Lynnebakke, Fossum, Bergene & Aksnes, 2021). Hensikten med denne systematiske kunnskapsoversikten («rapid review») er blant annet å identifisere, vurdere og oppsummere både primærstudier og oversiktsartikler. Denne metodiske tilnærmingen tillater også en nærmere analyse av de inkluderte studiene. Konklusjonene vil kunne gi noen kvalitative vurderinger om forskningsbidragene og om implikasjoner for videre forskning.

Multipel diskriminering

Multipel diskriminering kan anses som et tema som ligger på tvers eller i veikryss av flere diskrimineringsgrunnlag, for eksempel kjønn og etnisitet.

I internasjonal sammenheng har forskningsproduksjonen om multipel diskriminering økt. De inkluderte bidragene på multipel diskriminering i denne oversikten omhandler i hovedsak kjønn og etnisitet som diskrimineringsgrunnlag. Dette bildet gjenspeiles også av kartleggingen på allerede eksisterende kunnskapsoversikter. I vårt søk har vi ikke identifisert systematiske kunnskapsoversikter som kombinerer flere diskrimineringsgrunnlag og som retter søkelys på andre undergrupper av minoriteter, for eksempel yngre LHBTIQ* med minoritetsbakgrunn. Samtidig ser vi at forskningen på diskriminering i hovedsak adresserer makronivå, mens færre studier ser på mikronivå og tilsvarende prosesser, noe som kan peke på en videre utredning av behov for mer forskning.

7 Vedlegg

Vedlegget inneholder tabeller over hvordan den norske vitenskapelige publiseringen fordelte seg på disipliner, hvor både institusjon/institutt og type diskriminering inngikk som tilleggsvARIABLE. Denne analysen omfatter alle publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv og resultatene er vist i tabell 7.1a til 7.1d (egne tabeller for utvalgte disipliner). Vedlegget inneholder også figurer med ordskyer for utvalgte kombinasjoner av diskrimineringsgrunnlag og samfunnsarena (figur 7.1a-d) og for utvalgte diskrimineringsgrunnlag samlet (figur 7.2a-c). Figurene er basert på publikasjonstitlene og gir en grafisk illustrasjon av de mest hyppig forekommende ordene til publikasjonene som omhandler diskriminering og likestilling.

Tabell 7.1a Sosiologi/sosialforskning. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
Universitetet i Oslo	4	23	1		43	8	4	83
Institutt for samfunnsforskning	12	30	2		33	2	2	81
OsloMet - storbyuniversitetet	9	17	6	2	20	3	2	59
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1	19	1		28	4		53
Norges idrettshøgskole	1	7	1		8	2	3	22
Universitetet i Bergen	1	8			11		2	22
Statistisk sentralbyrå	2	3		1	11	2		19
Forskningsstiftelsen Fafo	3	7	1		4	1		16
Høgskolen i Innlandet		4	3		5	2		14
Nord universitet	1	5			5	2		13
Universitetet i Stavanger	7	3			3			13
Universitetet i Sørøst-Norge		2	1	1	4	1		9
SINTEF	2	1	1		2			6
UiT - Norges arktiske universitet		2			3	1		6
Ruralis		4			2			6
Høgskulen på Vestlandet	1	2			2			5
Øvrig instituttsektor	3	12			9	4		28
Øvrig UoH-sektor	4	5		1	10		1	21
Øvrig offentlig sektor og næringsliv		2			5	2		9
Totalt	51	156	17	5	208	34	14	485

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Tabell 7.1b Helsefag og medisin. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
OsloMet - storbyuniversitetet	1	13	7		8	1		30
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	3	8	5		4	2	2	24
Universitetet i Oslo	5	7	3		5	1	2	23
Oslo universitetssykehus HF	2	8	5		4		1	20
Universitetet i Bergen	2	5	3	2	5	3		20
Folkehelseinstituttet	2	7	1		4	2	1	17
UiT - Norges arktiske universitet	2	9	2		1			14
Universitetet i Sørøst-Norge	4	3	2		3			12
NORCE		3			3	2		8
Universitetssykehuset Nord-Norge HF	2	5			1			8
Høgskulen på Vestlandet			2	1	3			6
Haukeland universitetssykehus	1		3		2			6
Helse Fonna HF	1	2			1	2		6
Vestre Viken HF	1	2			1	2		6
Statens arbeidsmiljøinstitutt	2	1			2	1		6
Nord universitet	1	1	2		1			5
Andre helseforetak	4	9	7		6			26
Øvrig UoH-sektor	3	4	2		6	1		16
Øvrig instituttsektor		4	5		4			13
Øvrig offentlig sektor og næringsliv		4	1		1	2		8
Total	36	95	50	3	65	19	6	274

*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Tabell 7.1c Økonomisk-administrative fag. Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*

	Alder	Etnisitet	Funksjonsnedsettelse	Graviditet	Kjønn	LHBTIQ*	Religion	Total
Institutt for samfunnsforskning	3	5	1	1	11			21
Norges Handelshøyskole	2	1	2		10			15
Universitetet i Oslo	3	2	1		9			15
Handelshøyskolen BI	3	5		1	5			14
OsloMet - storbyuniversitetet	2	2	1		8	1		14
Statistisk sentralbyrå	3		2	1	6		1	13
Stiftelsen Frischsenteret	4	2			2	1		9
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1	2			4	1		8
Universitetet i Bergen	3	2			2			7
NORCE	1	2			2			5
UoH-sektor	2	4	1		14		1	22
Øvrig instituttsektor	1	3			6	1		11
Øvrig offentlig sektor og næringsliv					2			2
Totalt	28	30	9	3	80	4	2	156

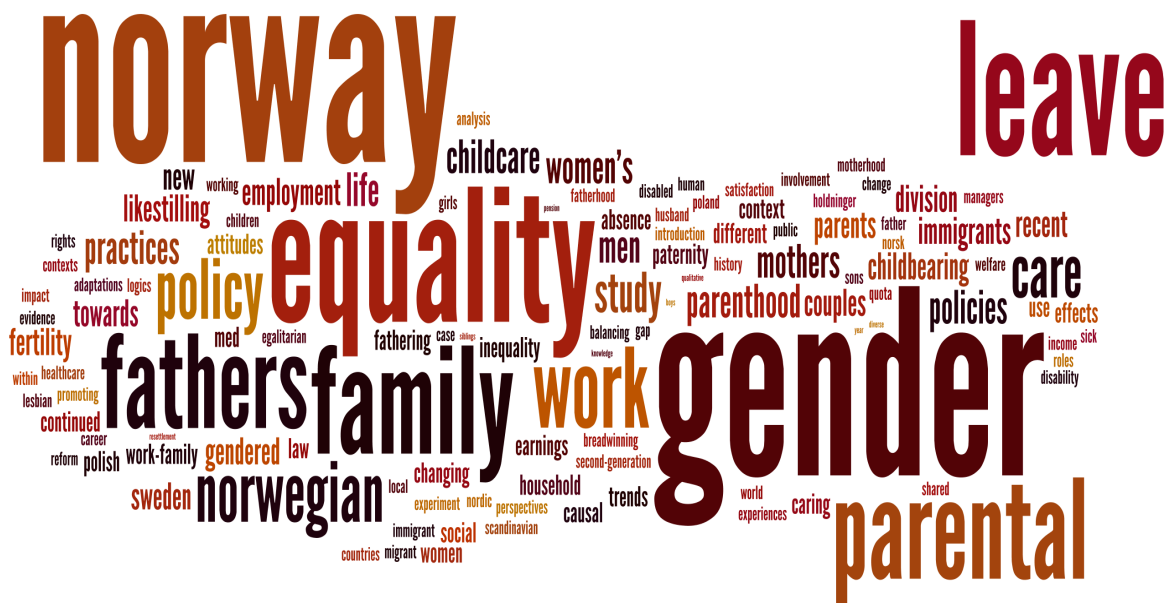
*) Bare institusjoner/institutter med 5 eller flere publikasjoner er vist separat i tabellen.

Figur 7.1b Diskrimineringsgrunnlag *etnisitet* og samfunnarena *arbeid*. Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.

Figur 7.1c Diskrimineringsgrunnlag *etnisitet* og samfunnarena *helse*. Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.

Figur 7.1f Diskrimineringsgrunnlag *kjønn* og samfunnarena *familie*. Ordsdy over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.

Figur 7.2a Diskrimineringsgrunnlag *funksjonsnedsettelse*. Ordsdy over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.

Referanser

- Ahmed, A. M., Andersson, L. & Hammarstedt, M. (2012). Does age matter for employability? A field experiment on ageism in the Swedish labour market. *Applied Economics Letters*, 19(4), 403-406. <https://doi.org/10.1080/13504851.2011.581199>
- Ahmed, A. M., Andersson, L. & Hammarstedt, M. (2013). Are Gay Men and Lesbians Discriminated against in the Hiring Process? *Southern Economic Journal*, 79(3), 565-585. <https://doi.org/10.4284/0038-4038-2011.317>
- Aksnes, D. W., & Browman, H. (2016). An overview of global research effort in fisheries science. *ICES Journal of Marine Science*, 73(4), 1004-1011. doi:<http://dx.doi.org/10.1093/icesjms/fsv248>
- Aksnes, D. W., & Hessen, D. O. (2009). The structure and development of polar research (1981-2007): A publication-based approach. *Arctic, Antarctic and Alpine research*, 41(2), 155-163. <https://doi.org/10.1657/1938-4246-41.2.155>
- Aksnes, D. W., & Sivertsen, G. (2019). A Criteria-based Assessment of the Coverage of Scopus and Web of Science. *Journal of Data and Information Science*, 4(1), 1-21. doi:<http://dx.doi.org/10.2478/jdis-2019-0001>
- Aksnes, Dag W., van Leeuwen, T. & Sivertsen, G. (2014). The effect of booming countries on changes in the relative specialization index (RSI) on country level. *Scientometrics*, 101 (2), 1391-1401.
- Aksnes, D. W., Langfeldt L. & Wouters, P. (2019). Citations, citation indicators and research quality. An overview of basic concepts and theories. *SAGE Open*. 9 (1), 1-17. <https://doi.org/10.1177/2158244019829575>
- Aksnes, D. W., Rørstad, K., Piro, F. N. & Sivertsen, G. (2011). Are Female Researchers Less Cited? A Large-Scale Study of Norwegian Scientists. *Journal of The American Society For Information Science And Technology*, (62 (4). 628-636. <https://doi.org/10.1002/asi.21486>
- Arksey, H. and O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19-32.
- Barker, V. (2013). Nordic Exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime. *Theoretical Criminology*, 17(1), 5-25. <https://doi.org/10.1177/1362480612468935>

- Birkelund, G. E., Heggebø, K. & Rogstad, J. (2017). Additive or Multiplicative Disadvantage? The Scarring Effects of Unemployment for Ethnic Minorities. *European Sociological Review*, 33(1), 17–29.
<https://doi.org/10.1093/esr/jcw030>
- Buckland, M. & Gey, F. (1994). The relationship between recall and precision. *Journal of the American Society for Information Science*, 45(1), 12-19.
- Cave, L., Cooper, M. N., Zubrick, S. R., & Shepherd, C. C. J. (2020). Racial discrimination and child and adolescent health in longitudinal studies: A systematic review. *Social Science & Medicine*, 250 (10).
doi:10.1016/j.socscimed.2020.112864
- Cobo, M. J., Lopez-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). An approach for detecting, quantifying, and visualizing the evolution of a research field: A practical application to the Fuzzy Sets Theory field. *Journal of Informetrics*, 5(1), 146-166. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2010.10.002>
- Collins, P. H. (2015). Intersectionality's Definitional Dilemmas. *Annual Review of Sociology*, 41(1), 1-20. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073014-112142>
- Crenshaw, K. W. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1 (1) 139-167.
- Crenshaw, K. W.(1994). Mapping the margins: Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299. <https://doi.org/10.2307/1229039>
- Gough, D., Thomas, J. & Oliver, S. (2012). Clarifying differences between review designs and methods. *Systematic Reviews*, 1 (28).
<https://doi.org/10.1186/2046-4053-1-28>
- Gullikstad, B. (2013). Interseksjonalitet – et fruktbart begrep. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 37(1), 68-75. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2013-01-06>
- Hui, S. C., & Fong, A. C. M. (2004). Document retrieval from a citation database using conceptual clustering and co-word analysis. *Online Information Review*, 28(1), 22-32. doi:10.1108/14684520410522420
- Kunst, J. R., Tajamal, H., Sam, D. L. & Ulleberg, P. (2012). Coping with Islamophobia: The effects of religious stigma on Muslim minorities' identity formation. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(4), 518-532.
<https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.12.014>
- Lassemo, E., Karlstrøm, H., Sand, K., & Ose, S.O. (2021). *Kunnskapsoversikt over norsk forskning med kjønns- og/eller likestillingsperspektiver* (2021: 00485). SINTEF/NTNU..
- Lebano, A., Hamed, S., Bradby, H., Gil-Salmerón, A., Durá-Ferrandis, E., Garcés-Ferrer, J. Azzedine, F., Riza, E., Karnaki, P., Zota, D & Linos, A. (2020). Migrants'

- and refugees' health status and healthcare in Europe: a scoping literature review. *BMC Public Health*, 20. doi:10.1186/s12889-020-08749-8
- Levac, D., Colquhoun, H. & O'Brien, K.K. (2010) Scoping studies: advancing the methodology. *Implementation Science*, 5. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>
- Mattila, M. & Papageorgiou, A. (2017). Disability, perceived discrimination and political participation. *International Political Science Review*, 38(5), 505-519. <https://doi.org/10.1177/0192512116655813>
- McGowan, J., Sampson, M., Salzwedel, D. M., Cogo, E., Foerster, V., & Lefebvre, C. (2016). PRESS Peer Review of Electronic Search Strategies: 2015 Guideline Statement. *Journal of Clinical Epidemiology*, 75, 40-46. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2016.01.021>
- Mengel, F., Sauermann, J., Zölitz, U. (2019). Gender Bias in Teaching Evaluations. *Journal of the European Economic Association*, 17(2), Pages 535–566. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvx057>
- Midtbøen, A. H. (2016). Discrimination of the Second Generation: Evidence from a Field Experiment in Norway. *Journal of international migration and integration*, 17 (1), 253-272. <https://doi.org/10.1007/s12134-014-0406-9>
- Mik-Meyer, N. (2016). Othering, ableism and disability: A discursive analysis of co-workers' construction of colleagues with visible impairments. *Human Relations*, 69(6), 1341-1363. <https://doi.org/10.1177/0018726715618454>
- Munn, Z., Stern, C., Aromataris, E., Lockwood, C., & Jordan, Z. (2018). What kind of systematic review should I conduct? A proposed typology and guidance for systematic reviewers in the medical and health sciences. *BMC Medical Research Methodology*, 18. <https://doi.org/10.1186/s12874-017-0468-4>
- Nielsen, M. W. (2016). Limits to meritocracy? Gender in academic recruitment and promotion processes. *Science and Public Policy*, 43(3), 386–399. <https://doi.org/10.1093/scipol/scv052>
- Olofsson, A. & Rashid, S. (2011). The White (Male) Effect and Risk Perception: Can Equality Make a Difference? *Risk Analysis*, 31(6), 1016-1032. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2010.01566.x>
- Rooth, D.O. (2010). Automatic associations and discrimination in hiring: Real world evidence. *Labour Economics*, 17(3), 523-534. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2009.04.005>
- Teigen, M. & Skjeie, H. (2017). The Nordic Gender Equality Model, In Oddbjørn P. Knutsen (ed.), *The Nordic Models in Political Science : Challenged, but Still Viable?* (125-147). Fagbokforlaget.
- Thomas, J., Newman, M., & Oliver, S. (2013). Rapid evidence assessments of research to inform social policy: taking stock and moving forward. *Evidence &*

- Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 9(1), 5-27.
<https://doi.org/10.1332/174426413X662572>
- Tomasson, R. (2002). How Sweden Became So Secular. *Scandinavian Studies*, 74(1), 61-88.
- Vogt, K. C. (2020). Prosessuell interseksjonalitet: gutter, posisjoner og prosesser. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(2), 118-131.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-02-03>
- Wacholder, N. (2011). Interactive Query Formulation. *Annual Review of Information Science and Technology*, 45, 157-196. doi:10.1002/aris.2011.1440450111
- Wollscheid, S., Aksnes, D. W., Bergene, A. C., & Fossum, L. W. (2021). What do we know about research on discrimination and equality when it comes to gender, age, disability, sexual identity, ethnicity and religion in the Nordic countries? A Scoping review [protocol]. Retrieved from <https://osf.io/vca4s/>
- Wollscheid, S., Bergene, A. C., & Myklebust, R. (2021). Educational and occupational trajectories in the changing intersection between gender, ethnicity and social class – a scoping review [protocol]. Retrieved from <https://mfr.osf.io/render?url=https://osf.io/4w2dn/?direct%26mode=render%26action=download%26mode=render>
- Wollscheid, S., Lynnebakke, B., Fossum, L. W., Bergene, A. C., & Aksnes, D. W. (2021). What do we know about research on consequences of racism and discrimination due to ethnicity and religion [protocol]. Retrieved from <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/F3KXH>
- Wollscheid, S., Stensaker, B. & Bugge, M.M. (2019). Evidence-Informed Policy and Practice in the Field of Education: The Dilemmas Related to Organizational Design. *European Education*, 51 (4), 270-290.
<https://doi.org/10.1080/10564934.2019.1619465>

Tabelloversikt

Tabell 2.1: Seleleksjonskriterier (inkludasjon og eksklusjon).....	18
Tabell 2.2: Søkestrenger for diskrimineringsgrunnlagene.....	20
Tabell 2.3: Oversikt over variabler som inngår i analysene.....	24
Tabell 3.1: Oversikt over spesielt høyt siterte artikler, likestilling og diskriminering, 2010-2018*	41
Tabell 4.1: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av etnisitet (N=9)	46
Tabell 4.2: Internasjonale kunnskapsoversikter om kjønnsdiskriminering (N=3)	51
Tabell 4.3: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av graviditet og foreldreskap (N=3)	54
Tabell 4.4: Internasjonale kunnskapsoversikter om aldersdiskriminering (N=3)	55
Tabell 4.5: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse (N=4).....	57
Tabell 4.6: Internasjonale kunnskapsoversikter om diskriminering på grunn av LHBTIQ* (N=2).....	59
Tabell 5.1a: Samfunnsarena <i>arbeid</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	95
Tabell 5.1b Samfunnsarena <i>utdanning</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	96
Tabell 5.1c Samfunnsarena <i>helse</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	97
Tabell 5.1d Samfunnsarena <i>familie</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	98

Tabell 5.1e Samfunnsarena <i>fritid</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	98
Tabell 5.1f Samfunnsarena <i>andre</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	99
Tabell 5.2: Identifiserte NOU-er	106
Tabell 6.1 Fordeling andel artikkel på diskriminering og likestilling - tendenser	111
Tabell 7.1a <i>Sosiologi/sosialforskning</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	116
Tabell 7.1b <i>Helsefag og medisin</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	117
Tabell 7.1c <i>Økonomisk-administrative fag</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	117
Tabell 7.1d <i>Rettsvitenskap/kriminologi</i> . Fordeling av publikasjonene med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv per institusjon og institutt etter variabel, 2010-2020*	118

Figuroversikt

Figur 2.1: Oversikt over utvalgsprosess	22
Figur 3.1 Antall artikler per år med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, Norden 2010-2019 (N=2407).....	29
Figur 3.2: Antall artikler med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, per nordisk land, totalt 2010-2020 (N=2808).....	30
Figur 3.3: Andel av den nordiske artikkelproduksjonen per land, diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing (2010-2019), og totalt alle fag (2019).....	31
Figur 3.4: Relativ spesialiseringsindeks for publisering om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing per land.	32
Figur 3.5: De største institusjonene. Andel av total nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020.....	33
Figur 3.6: Fordeling for ulike samarbeidskonstellasjoner. Antall artikler for nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=2549).....	34
Figur 3.7: Fordeling per diskrimineringsgrunnlag. Antall artikler for nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=3289).....	35
Figur 3.8: Fordeling per diskrimineringsgrunnlag. Andel artikler for nordisk publisering innen diskriminering og likestilling, totalt 2010-2020 (N=2575).....	36
Figur 3.9: Fordeling per samfunnsarenaer. Andel av artikler for nordisk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=3256).....	37
Figur 3.10: Relativ siteringsindeks for publikasjonene (2010-2018) om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing (totalt) per land (N=2043).....	38
Figur 3.11: Relativ siteringsindeks for publikasjonene (2010-2018) om diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing per land (N=2157).....	39

Figur 4.1: Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til publikasjonene innenfor diskrimineringsforskning, Norden 2010-2020.....	42
Figur 4.2: Relativ spesialiseringsindeks for publisering om diskriminering per land.....	43
Figur 4.3: Fordeling antall artikler for diskriminering og de ulike diskrimineringsgrunnlagene i Norden (N=1050).	44
Figur 4.4: Fordeling andel artikler for diskriminering og for de ulike diskrimineringsgrunnlagene i Norden (N=1050).	45
Figur 4.5: Fordeling antall artikler om etnisitet innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=433)	48
Figur 4.6: Fordeling antall artikler om kjønn innen diskriminering, og totalt, i Norden (N=1176)	52
Figur 4.7: Fordeling antall artikler om graviditet og foreldreskap innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=65).....	55
Figur 4.8: Fordeling antall artikler om alder innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=203).....	56
Figur 4.9: Fordeling antall artikler om funksjonsnedsettelse innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=187)	58
Figur 4.10: Fordeling antall artikler om LHBTIQ* innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=206)	59
Figur 4.11: Fordeling antall artikler om religion innen diskrimineringsområdet, og totalt, i Norden (N=98).....	60
Figur 4.12: Fordeling andel artikler for interseksjonalitet og diskriminering i Norden (N=111).	62
Figur 4.13: Fordeling andel artikler for interseksjonalitet, diskriminering og likestilling over de syv diskrimineringsgrunnlagene i Norden (N=188).....	63
Figur 4.14: Fordeling andel artikler for multipl diskriminering (målt med 2-5 diskrimineringsgrunnlag) i Norden (N=526).	63
Figur 4.15: Fordeling antall artikler for diskriminering og for ulike forskningsdisipliner i Norden (N=1057).....	65
Figur 4.16: Fordeling andel artikler for diskriminering og for ulike forskningsdisipliner, i Norden (N=1057).....	66
Figur 4.17: Fordeling antall artikler for diskriminering og for ulike samfunnsarenaer, i Norden (N=1014).....	67
Figur 4.18: Fordeling andel artikler for diskriminering og for ulike samfunnsarenaer, i Norden (N=1014).....	68
Figur 4.19: Fordeling antall artikler for diskrimineringsgrunnlag og for ulike samfunnsarenaer, i Norden	69

Figur 4.20: Fordeling andel artikler for diskrimineringsgrunnlag og for ulike samfunnsarenaer, i Norden (N=1248).....	70
Figur 4.21: Fordeling antall artikler for samfunnsarenaer og for ulike diskrimineringsgrunnlag, i Norden (N=1248).....	71
Figur 4.22: Fordeling andel artikler for samfunnsarenaer og for ulike diskrimineringsgrunnlag, i Norden (N=1248).....	72
Figur 4.23: Fordeling andel artikler på diskrimineringsområdet etter kvalitetsnivå for de nordiske landene (N=863).....	73
Figur 4.24: Fordeling andel artikler på diskrimineringsområdet etter kvalitetsnivå for de syv diskrimineringsgrunnlagene (N=1008).....	74
Figur 4.25: Fordeling av komparativ-europeiske studier på diskriminering (N=44)	79
Figur 4.26: Fordeling av komparativ-europeiske studier på likestilling (N=24)	80
Figur 4.27: Fordeling av komparativ-europeiske studier der nordiske land er med (N=32).....	81
Figur 4.28: Fordeling av komparativ-europeiske studier generelt (N=54).....	82
Figur 5.1: Antall artikler med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, data fra WoS og NVI, totalt 2010-2020 (N=1112).....	84
Figur 5.2: Figur 5.2: Antall artikler per år med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, WoS og NVI, 2010-2020 (N=1112).	85
Figur 5.3: Fordeling per diskrimineringsgrunnlag. Antall artikler innen diskriminering og likestilling, totalt 2010-2020 (N=1112).	86
Figur 5.4: Andel artikler per samfunnsarena, totalt (diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing) og for diskriminering, totalt 2010-2020 (N=1112).....	87
Figur 5.5: Fordeling andel artikler innen diskriminering for diskrimineringsgrunnlag og for ulike samfunnsarenaer, totalt 2010-2020 (N=401).....	88
Figur 5.6: Relativ fordeling av publiseringen innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing per disiplin, totalt 2010-2020 (N=1220).....	89
Figur 5.7: Relativ fordeling av publiseringen innen diskriminering per diskrimineringsgrunnlag og disiplin, totalt 2010-2020 (N=344).....	90
Figur 5.8: Fordeling andel språk per diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=1105).....	91
Figur 5.9: Fordeling andel artikler innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing etter publiseringsskanalnivå, totalt 2010-2020 (N=1107).....	92

Figur 5.10: De største bidragsyterne. Andel av total norsk publisering innen diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, totalt 2010-2020 (N=1035) og andel av total norsk publisering innen alle fag (2020).....	93
Figur 5.11: De største bidragsyterne. Andel av norsk publisering innen diskriminering, totalt 2010-2020 (N=391) og andel av total norsk publisering innen alle fag (2020)	94
Figur 5.12: Antall faglige publikasjoner og registrerte formidlingsbidrag med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, 2011-2021. (N=3083).....	100
Figur 5.13: Antall faglige publikasjoner og registrerte formidlingsbidrag per år med tema diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing, 2010-2020.....	101
Figur 5.14: Relativ fordeling av faglige publisering og registrerte formidlingsbidrag innenfor diskriminering, likestilling og trakassering/mobbing (N=3083).....	102
Figur 5.15: Fordeling av rapportpublisering innen diskriminering etter forfatterinstitusjoner (Andre: NHH, NIFU, SSB, BI)	104
Figur 7.1a Diskrimineringsgrunnlag <i>alder</i> og samfunnarena <i>arbeid</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	118
Figur 7.1b Diskrimineringsgrunnlag <i>etnisitet</i> og samfunnarena <i>arbeid</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	119
Figur 7.1c Diskrimineringsgrunnlag <i>etnisitet</i> og samfunnarena <i>helse</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	119
Figur 7.1d Diskrimineringsgrunnlag <i>etnisitet</i> og samfunnarena <i>familie</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	120
Figur 7.1e Diskrimineringsgrunnlag <i>kjønn</i> og samfunnarena <i>arbeid</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	120
Figur 7.1f Diskrimineringsgrunnlag <i>kjønn</i> og samfunnarena <i>familie</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	121
Figur 7.2a Diskrimineringsgrunnlag <i>funksjonsnedsettelse</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.	121
Figur 7.2b Diskrimineringsgrunnlag <i>LHBTIQ*</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	122

Figur 7.2c Diskrimineringsgrunnlag <i>religion</i> . Ordsky over de mest frekvente ordene i titlene til norske publikasjoner med likestillings- eller diskrimineringsperspektiv, 2010-2020.....	122
---	-----

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no